د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

یوولسم ټولګی

اسلامي ښوونه او روزنه - یوولسم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې   هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي   پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي   لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به   لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر   وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ .ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي زده کړو برخې د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارټمنت غړي

ټولګی: یوولسم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوعاتو فهرست

لومړی لوست – آسماني کتابونه ۱
دويم لوست – وحي ۵
دريم لوست – پر انبياوو او رسولانو ايمان ۸
څلورم لوست – د انبياوو او رسولانو عليهم السلام صفتونه ۱۳
پنځم لوست – اولو العزمه پيغمبران ۱۷
شپږم لوست – معجزه او سحر ۲۰
اووم لوست – کرامت او استدراج ۲۴
اتم لوست – قضاء او قدر ۲۶
نهم لوست – د برزخ حالات ۳۰
لسم لوست – بعث او حشر ۳۵
يوولسم لوست – د پيغمبرﷺ شفاعت ۳۸

د حديثو برخه ۴۱

دولسم لوست – غيبت لويه ګناه ده ۴۲
ديارلسم لوست – مسلمان د مسلمان هنداره ده ۴۶
څوارلسم لوست – د مشورې اهميت ۴۹
پنځلسم لوست – د ښوزلو سره مرسته ۵۲
شپاړسم لوست – د لوښو پالنه او روزنه ۵۵
اوولسم لوست – د حلالې روزۍ ګټل ۵۹
اته لسم لوست – په دين کې آسانتيا ۶۲
نو لسم لوست – لعنت(ښېرا) ويل ۶۶
شلم لوست – په چارو کې منځنۍ حالت غوره کول ۶۹
يوويشتم لوست – په ځوانۍ کې د الله جل جلاله بنده ګي ۷۲
دوه ويشتم لوست – په لار کې د کېښناستلو آداب ۷۶

د فقهي برخه ۸۰

در ويشتم لوست – کورنۍ ۸۱
څلور ويشتم لوست – نکاح ۸۵
پنځه ويشتم لوست – د نکاح مقدمات ۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ويشتم لوست – د نکاح ارکان او شرطونه ۹۲
اوه ويشتم لوست – ولايت ۹۵
اته ويشتم لوست – کفائت ۹۸
نهه ويشتم لوست – د نکاح محرمات ۱۰۰
دېرشم لوست – رضاعي محرمات (حراموالی) ۱۰۳
يو دېرشم لوست – موقتي محرمات ۱۰۵
دوه دېرشم لوست – مُتعه ۱۰۹
درې دېرشم لوست – مهر ۱۱۱
څلور دېرشم لوست – وليمه ۱۱۵
پنځه دېرشم لوست – د ښځې او خاوند حقوق ۱۱۸
شپږ دېرشم لوست – د خاوند حقوق په ښځه باندې ۱۲۲
اوه دېرشم لوست – حجاب ۱۲۶
اته دېرشم لوست – د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې ۱۳۲
نهه دېرشم لوست – طلاق ۱۳۶
څلوېښتم لوست – د طلاق ډولونه ۱۳۹
يو څلوېښتم لوست – د تفريق ډولونه (۱) ۱۴۱
دوه څلوېښتم لوست – د تفريق پاتې ډولونه (۲) ۱۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

آسماني کتابونه

الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لېږلي دي، تر څو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عيار او د دنيا او آخرت نېکمرغی خپلې کړي.

د کتاب تعريف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخيستل شوی او ليکنې ته ويل کېږي او آسماني کتاب د الله تعالی د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه يې يو رسول ته ورکوي چې خلکو ته يې ورسوي.

د تعريف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالی کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالی په هره زمانه کې د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه ومني او پيروي يې وکړي چې د دنيا په ستونزمنو او کړکېچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلايل

په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات لپاره په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو کې ډېر زيات دلايل شته چې موږ يې دلته په لنډ ډول بيانوو:

قرآن کريم

الله تعالی په قرآن کريم کې فرمايي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] **ژباړه**: ووايئ چې! موږ ايمان راوړی دی په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د يعقوب ځوځات ته راغلی و او هغه چې موسی، عيسی او نورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی و، موږ د هغو په منځ کې هېڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې مبارک آيت کې الله تعالی مؤمنان مامور کړي چې په قرآن کريم او په هغو کتابونو چې له قرآن کريم څخه مخکې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالی په بل آيت کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ٢٨٥]

ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړی دی چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدی او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبرانﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ببښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لورې ته زموږ درتګ دی.

الله تعالی پدې مبارک آيت کې د نبي کريمﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان کړی او هغه څه يې پکې څرګند کړي چې دوی په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالی، ملايکو، کتابونو، رسولانو او نورو دی.

همدارنګه الله تعالی په يو بل مبارک آيت کې داسې فرمايي:﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١٣٦] **ژباړه:** اې مؤمنانو! په الله، په رسول يې او په هغه کتاب ايمان راوړئ چې الله تعالی پر خپل رسول را نازل کړی او په هغه کتاب چې لومړی يې نازل کړی او څوک چې له الله او د هغه له ملايکو، کتابونو، رسولانو او وروستۍ ورځې څخه منکر شي، نو رښتيا چې هغه په بې لارېتوب کې ډېر لرې ولاړ.

حديث شريف

کله چې جبرائيلعليه السلام له نبي کريمﷺ څخه د ايمان په هکله پوښتنه وکړه، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».(١)

ژباړه: ايمان دې ته ويل کيږي چې ته ايمان او يقين وکړې په الله تعالی او د هغه په

---

١ - صحيح مسلم - (١ / ٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملايکو، کتابونو، رسولانو، د قيامت په ورځ او پدې ايمان او باور ولرې چې د خير او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ايمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ايمان راوړل، يقين او باور کول پرې فرض دي.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتيا

د بشر د تاريخ له پلټلو څخه څرګنديږي چې انسان له يو لوري ځان غوښتنه لري، ځان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثراً په نظر کې نه نيسي.

فعاليت: له پخواني او معاصر تاريخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونو د بشري ځان غوښتنې ځينې بېلګې د مثال په توګه په وار سره بيان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نيمګړې ده، د کايناتو او د هغو د خالق په اړه له لارښوونې پرته حقيقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنيزو اصولو او قوانينو په هکله يې علم نيمګړی دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سری سره نه شي پېژندلی، الله تعالی د انسان دي نيمګړتيا ته زمونږ پام را اړوي فرمايي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۝ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَىٰ﴾ [القيامة: ٣٦، ٣٧] آيا انسان ګومان کوي چې خپل سری دې پرېښودل شي، آيا دی د منيو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعاليت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

١. هغه فيلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکيه کولو يې د بشر د ژوند لپاره قوانين رامنځته کړي، آيا د ژوند د اصولو په هکله سره يوه خوله دي؟

٢. آيا بشر د دې وړتيا لري چې خپل سری پرېښودل شي؟

٣. د الله تعالی له لوري د شريعت راليږلو ته څه اړتيا ليدل کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بشر سخته اړتيا درلوده چې الله تعالی د دوی د لارښوونې او له هڅك پيك كېدو څخه د ويستلو لپاره په بېلابېلو وختو كې پيغمبران را واستوي او د هغوی پـه لاس شـريعتونه او كتابونه رانازل كړي.

الله تعالی فرمايي: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء:۱۶۵].

ژباړه: (الله تعالی) زېرى وركوونكي او وېروونكي پيغمبران راواستول چې لـه هغوی وروسته د خلكو لپاره په الله تعـالی كـوم حجـت نـه وي او الله تعـالی غالـب او د حكمـت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده بايد پرې پوه شو چې د ټولو آسماني كتابونو پيغام په قرآن كريم كې شتون لري او دغه كتاب د ټول بشريت د لارښوونې وروستنی كتاب دی. په دې سربېره د الله ﷻ په دې كتاب كې بركتونه دي، د هغه تلاوت ذكر دی او په دنيا كې د رحمتونـو او په آخرت كې د ژغورنې سبب گرځي.

پوښتني

۱. كتاب تعريف كړئ!
۲. په آسماني كتابونو باندې د ايمان د اثبات دلايل ووايئ!
۳. رسول الله ﷺ جبرائيل عليه السلام ته د ايمان په هكله څه وويل؟
٤. په آسماني كتابونو باندې د ايمان حكم بيان كړئ!
۵. آسماني كتابونو ته خلك څه اړتيا لري؟

كورنۍ دنده

زده كوونكي دې آسماني كتابونو ته د خلكو د اړتيا تر سرليك لاندې يـوه مقاله وليكـي چې له لسو كرښو څخه كمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي

پدې لوست کې موږ په وحي باندې له ايمان راوړلو څخه بحث کوو.
وحي څه ته ويل کيږي؟ وحي د چا له خوا په چا باندې نازليږي؟

د وحي تعريف

وحي په لغت کې په ډېرو معناګانو سره استعمال شوې ده لکه: اشاره، پيغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.[1] او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی له لوري په پټه او خارق العاده طريقې سره د نبي خبرولو ته وحي ويل کيږي.[2]

د تعريف شرح

وحي د الله تعالی له لوري له هغه چا سره چې د پيغمبرۍ لپاره يې غوره کړی وي په هر هغه څه چې اراده يې لري، په خفي او داسې طريقو سره خبرولو ته ويل کيږي چې د بندګانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحي د ثبوت دليل

نقلي دليل: حضرت محمدﷺ لومړنی پيغمبر نه و او نه لومړنی انسان و چې خلکو ته يې له وحي څخه خبرې کولې او دوی يې په آسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدمؑ څخه پيل تر حضرت محمدﷺ پورې ډېر پيغمبران تېر شوي چې خلک يې له وحې څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې، بلکې د الله تعالی له لوري په راليږلې وحي به يې دوی خبرول لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ۞ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ١٦٣، ١٦٤] **ژباړه:** اې محمدهﷺ موږ تا ته په هم هغه شان وحي ليږلې ده، لکه چې نوحؑ او له هغه وروسته پيغمبرانو ته مو ليږلې وه. موږ ابراهيمؑ، اسماعيلؑ، اسحٰقؑ، يعقوبؑ او د يعقوبؑ اولادې، عيسٰیؑ، ايوبؑ، يونسؑ، هارونؑ او سليمانؑ ته وحي وليږله او موږ داؤدؑ ته زبور ورکړ او موږ پر هغو پيغمبرانو هم وحي نازله کړې چې د هغو يادونه مو

---

١ – لسان العرب، القاموس المحيط، تفسير الرازي او تفسير البيضاوي.
٢ – مناهل العرفان – (١ / ٤٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دي نه مخکې تا ته کړېده او پر هغو پيغمبرانو هم چې د هغو يادونه مو تاته نـه ده کـړې. الله له موسى عليه السلام سره داسې خبرې کړې دي لکه څنګه چې خبرې کيږي.

په يو بل آيت کې الله تعالى د محمد ﷺ په هکله فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم: ٣، ٤] **ژباړه:** هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږيږي، دا خـو يـوه وحې ده چې پر هغه نازليږي. همدارنګه الله تعالى په يو بل آيت کې فرمايي: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [يونس: ٢] **ژباړه:** آيا د خلکو لپاره دا د حيرانتيا وړ خبره شوه چې موږ له همغو څخه يوه سړي ته وحې وکړه چې (پـه غفلـت کـې لوېـدلي) خلـک را ويښ کړه او څوک چې يې ومني هغو ته زېرى ورکړه چې د دوى لپـاره د هغـو لـه رب سره ريښتونى عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو وويل چې دا سړى ښکاره کوډګر دى؟.

عقلي دليل

وحې يو ريښتونى واقعيت دى، څوک چې د الله تعـالى پـر وجـود او د هغـه د قـدرت پـه کمال ايمان لري د وحې له وجود څخه نه منکريږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د وحې د دليلونو په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

پر وحې د ايمان حکم

په ټولو نازل شويو کتابونو او په ټولو وحيو باندې په اجمالي توګه ايمان او باور لرل فرض دي.

د وحې ډولونه

الله تعالى خپلو پيغمبرانو ته په درې ډوله وحې کړې ده:

١. د الهام او خوب په توګه وحې.

أ. الهام: لکه څرنګه چې نبي کريمﷺ فرمـايي: «إن روح القدس نفث في روعي أن نفسا لن تموت حتى تستكمل أجلها وتستوعب رزقها فأجملوا في الطلب ولا يحملن أحدكم استبطاء الرزق أن يطلبه بمعصية فإن الله لا ينال ما عنده إلا بطاعته»[1] **ژباړه:** يقيناً چې جبرائيل عليه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هيڅ نفس تر هغه وخته نـه مـړ کيـږي، تـر څـو خپلـه ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا لارو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالى دې په تاسو کې هيڅ يـو دې تـه اړ نکـړي چـې پـه نـاروا

١ – حلية الأولياء – (١٠ / ٢٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارو پې ولتهوي، ځکه هغه څه چې د الله تعالی پـه وړانـدې شـته هغـه د طاعـت څخـه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. **په خوب کې ليدل:** لکه څرنگه چې الله تعالی ابـراهيمعليه السلام تـه پـه خـوب کـې وحـې وکړه چې خپل زوی اسماعيلعليه السلام ذبحه کړي او له همدې رښـتينو خوبونـو څخـه پـر حضرت محمدﷺ باندې وحې پيل شوې ده.

۲. **د پردې تر شا خبرې کول:** يعنې پدې صورت کې به د پيغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پيغمبر تـه وحـې کـولې لکـه څرنگـه چې موسیعليه السلام د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. **د ملايکې په واسطه:** يا به الله تعالی خپل پيغمبر ته ملايکـه لېږلـه، نـو دې ملائکـې بـه هغه وحې پيغمبر ته رسوله چې دا د جبرائيلعليه السلامدنده وه.(۱)

د وحې پورتنې درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آيت کې داسې بيانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ﴾ [الشورى: ٥١] **ژباړه:** هېڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکـړي يـا خو د هغه خبرې په وحې (اشاره) سره وي يا د پـردې تـر شـا، يـا کـوم پيغـام راوړنکـې (پرښته) لېږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحې کوي، هغه لوړ او د حکمت خاوند دی.

فعاليت: زده کوونکي دې د وحې د ډولونو په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

پوښتنې

۱. وحې لغتاً او اصطلاحاً تعريف کړئ.
۲. د وحې د شتون دليلونه بيان کړئ.
۳. په وحې باندې د ايمان حکم څه دی؟
٤. د وحې ډولونه بيان کړئ.
۵. هغه مبارک آيت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحې ډولونه په کې ذکر کړي دي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د وحې په اړه په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکي چې لـه لـسو کرښـو کمه نه وي.

---

۱ - تفسير الرازي، ج: ۲۷، ص: ۱۸۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

١. نبي او رسول چا ته ویل کېږي؟
٢. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زیار سره ترلاسه کېدای شي؟

١- د نبي او رسول تعریف

أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحې ورته راغلې وي.

ب. رسول: هغه چا ته ویل کېږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

٢. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ویل کېږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره رالېږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانیو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ویل کېږي، خو هر نبي ته رسول نه ویل کېږي.

٣. د انبیاوو شمېر

په قرآن کریم کې د پنځه ویشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه یې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۞ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۞ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ٨٣ - ٨٦)

ژباړه: او دا زمونږ دلیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی و، چا ته چې مو خوښه شي درجې یې لوړوو، بې شکه ستا څښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

(c) ketabton.com: The Digital Library

عليهم السلامو او مونږ نېک عمله خلکو ته همداسې غوره بدل ورکوو او زکريا، يحيی، عيسی او الياس عليهم السلام ټول له صالحانو څخه وو او اسماعيل، اليسع، يونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره ګرځولي وو.

او اوه تنه يې په نورو ځايونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي لـه: آدَم،**إِدْرِيس**، **هُود**، **صَالِح**، **شُعَيْب**، **ذُو الْكِفْل** او **مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِيِّين (عَلَيْهِمْ جَمِيعًا صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلاَمُهُ)**.

په قرآن کې راغلي چې نور پيغمبران هم شته، الله تعالی فرمايي: ﴿وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْل وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ [النساء: ۱۶۴]

او په حديثونو کې د انبياوو شمېر يو لک او څلورويشت زره او د رسولانو شمېر درې سوه او ديارلس تنه ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حديثونو کې ضعف دی[۱] نو د مجموعي تعداد په هکله يې توقف غوره دی.

٤. په رسولانو باندې د ايمان د اثبات دليل

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقره: ۱۸۵] ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبران عليهم السلام منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: «موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.»

فعاليت: زده کوونکي دې په خپلو منځونو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپير خبرې وکړي.

٥. په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان حکم

په ټولو انبياوو او رسولانو عليهم السلام باندې ايمان لرل فرض او د اسلامي عقيدې له ارکانو څخه شمېرل کيږي، نو له يوه نبي او رسول څخه انکار د ټولو انبياوو او رسولانو

۱. د ابن کثير تفسير د دې آيت لاندې (وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه انکار بلل کېږي، له همدې امله مسلمان د ټول لپاره له خپلې عقيدې سره سم دا ګواهي ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ايمان کې توپير نه کوي، په ټولو رسولانو او نبيانو باندې پرته له کوم توپيره يو ډول ايمان لري، ځکه دوى ټول د الله تعالى له لوري را استول شوي دي.

٦. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت يوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالى وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په ذوق، کوښښ او خپله خوښه هېچا ته نه ورکول کېږي، يعنې دا چې په عبادت، رياضت او زيار نه تر لاسه کېږي، الله تعالى د انبياوو ستاينه او توصيف په قرآن کريم کې داسې کړى دى: ﴿وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷]

ژباړه: په يقيني توګه زموږ په نزد هغوى په غوره شويو نېکو کسانو کې شمار دي له دې.

آيت څخه دا څرګنده شوه چې انبياء د الله جلاله د لوري غوره شوي کسان دي.

فعاليت: زده کوونکي دې پر انبياوو او رسولانو باندې د ايمان د حکم په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

٧. په نبيانو او رسولانو باندې د ايمان تفصيل

په انبياوو او رسولانو باندې ايمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصيل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

١. پر هغو انبياوو او رسولانو باندې ايمان لرل چې الله تعالى په قرآن کريم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر يې پنځه ويشت ته دي، همدارنګه پدې باندې هم ايمان لرل چې الله تعالى له دې ذکر شويو پيغمبرانو څخه پرته نور پيغمبران هم را استولي دي.

٢. پدې ټينګ باور او ايمان لرل چې د ټولو انبياوو د بلنې محور د الله تعالى د يووالي منل او د هغه عبادت و.

٣. پرته له توپيره په ټولو انبياوو باندې ايمان لرل، د دوى د نبوت او رسالت تصديق کول، سره له دې پدې باور لرل چې ځينې يې له ځينو نورو څخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پيغمبرانو غوره دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پـدې بانـدې ايمـان او بـاور لـرل چـې دوی ټـول انـسانان دي او د الوهيـت هـېڅ ډول خصوصيات نه لري.
٥. پدې باندې ايمان لرل چې انبياء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوی خپل امانت پوره کړی او رسالت يې په پـوره امانـت داری سـر تـه رسولی دی.
٦. پدې باندې ايمان لرل چې الله تعـالی د خپلـو انبيـاوو د تـصديق لپـاره دوی تـه معجـزې ورکړې دي.
٧. پدې باندې ايمان لرل چې د نبوت لړی په محمدﷺ پـای تـه رسـېدلې او محمـدﷺ ټولـو خلکو ته استول شوی دی او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي يا رسـول د قيامـت تـر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړی پای ته رسېدلې ده.

فعاليت: په قرآن کريم کې د څو پيغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

٨ په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان معنا

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمـايلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] ژباړه: ووايئ چې! موږ ايمان راوړيدی په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيمعليه السلام، اسماعيلعليه السلام، اسحاقعليه السلام، يعقوب او د يعقوبعليه السلام ځوځات ته راغلی و او هغه چې موسیٰ عليه السلام، عيسیعليه السلام او نـورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی و، مـوږ د هغـو پـه مـنځ کـې هـېڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

په انبياوو او رسولانو باندې ايمان او ټينګ باور لرل دې ته وايـي چـې الله تعـالی خپلـو ځينـو بنده ګانو ته وحې کوي، تر څو خلکو ته د الله تعالی د نعمتونـو زيـری ورکـړي او د هغـه لـه عذاب څخه يې وويروي، خو دا هر څه يوې موخې ته د رسېدو لپاره تر سره کوي چې هغه د الله تعالی عبادت، د دين اقامت او الله تعالی په ربوبيت، الوهيت، نومونـو او صـفاتو کـې يـو ګڼل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

١. نبي او رسول تعريف کړئ.

٢. نبي او رسول څه توپير لري.؟ په لنډو ټکو کې يې بيان کړئ.

٣. آيا نبوت په زيار او عبادت سره تر لاسه کيږي؟

٤. په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان د وجوب دلايل ذکر کړئ.

٥. په قرآن کريم کې د څو پيغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته ياد دي ويې ليکئ.

٦. په انبياوو او رسولانو باندې ايمان څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه

الله تعالی پیغمبران د ښو، غوره او نېکو صفتونو خاوندان ګرځولي دي، تر څو په ښه توګه خلک سمې او نېکې لارې ته دعوت کړي. همدارنګه الله تعالی دوی له ټولو هغو خویونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاک او سپېڅلي کړي دي.

د انبیاوو صفتونه

د انبیاوو علیهم السلام ځینې صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي چې په لاندې ډول بیانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعریف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وایي او د عقایدو د علم په اصطلاح کې عصمت (پاکوالي) د الله تعالی هغه لطف دی چې پیغمبر ﷺ د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه یې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي، تر څو د ازمایښت او امتحان حقیقت باقي وي.[۱]

د تعریف شرح

الله تعالی خپل ټول انبیاء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو ګناهونو څخه پاک ساتلي دي، داسې ځواک یې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته یې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه یې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انبیاوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

أ. کبائر ګناهونه: کبیره ګناه هغې ګناه ته ویل کیږي چې یا په دنیا کې حد ورته ټاکل شوی وي او یا د جهنم په اور باندې وعده ورکړل شوې وي او یا لعنت او یا غضب ورباندې ویل شوی وي.

ب. صغائر ګناهونه: صغیره ګناه هغې ګناه ته ویل کیږي چې په دنیا کې حد ورته نه وي او په آخرت کې ورته عذاب نه وي ټاکل شوی.

---

۱ - المسامرة. ص: ۲۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: له لویو ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت (پاکي)

ټول انبیاء کرام له بعثت څخه مخکې او وروسته له ټولو لویو ګناهونو لکه: کفر، دروغ ویل او داسې نورو څخه پاک او سپېڅلي دي، له دوی څخه قصداً او یا سهواً هېڅ وخت لویه ګناه نه پېښیږي، بلکې له دې ټولو ګناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلایل

ځرنګه چې د انبیاوو له ټولو ستره او مهمه دنده خلکو ته د الله ﷻ پیغام رسول دي، نو قرآن کریم په ځرګندو ټکو کې په دې هکله د هغوی په صدق ګواهي ورکړې، الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم:۳، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږیږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلیږي.

همدارنګه نبي کریم ﷺ په خپل یوه مبارک حدیث شریف کې فرمايي: عن أبي هريرة ﷺ قال: قالوا: يا رسول الله إِنَّك تُدَاعِبُنا. قال: (إِنِّي لا أَقُولُ إِلا حَقًّا) [۱]

ژباړه: له حضرت ابو هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې اصحابو کرامو وویل: اې د الله تعالی رسوله! ته له موږ سره ټوکې کوې. رسول الله ﷺ وفرمایل: زه له حق څخه پرته بل څه نه وایم.

همدارنګه د دوی په هکله الله تعالی فرمايي: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ۸۷) **ژباړه:** او دوی مو خوښ کړي او نېغه لاره مو ورته ښودلې ده.

دویم: له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه ځرنګه چې له لویو ګناهونو څخه پاک او معصوم دي همدارنګه له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه هم پاک او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ٤٧].

ژباړه: په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نېکو کسانو کې شمار دي.

۲. **بشریت:** انبیاء او رسولان ټول بشر دي، خوراک، څښاک کوي، ویده کیږي، ناروغه کیږي، وږي کیږي، تږي کیږي، نکاح کوي په غیبو باندې نه پوهیږي او د داسې نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي، تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د

---

۱ - سنن الترمذي - (٤ / ۳۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقیمې لارې په ښودلو کې الله تعالی په دوی باندې قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمایلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨]. ژباړه: وګورئ تاسې ته یو پیغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، په زیان کې ستاسې لوېدل پر هغه ګران تماميږي، هغه ستاسې د رغېدنې حرصناک دی. د مؤمنانو لپاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

٣. **تبلیغ:** خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسولو یې مامور شوی وي تبلیغ بلل کېږي، تر څو هغوی ته د دنیا او آخرت د نېکمرغیو لارښوونه وکړي چې دا کار ټولو پیغمبرانو تر سره کړی او هېڅ شی یې نه دی ورڅخه پټ کړی، الله تعالی پدې اړه فرمایلي دي: ﴿يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ٦٧] ژباړه: اې پیغمبره! څه چې ستا د رب له لوري پر تا نازل کړی شویدي هغه خلکو ته ورسوه. که داسې دې ونه کړل، نو د هغه د پیغمبرۍ حق دې ادا نه کړ.

٤. **زیرکتیا:** هر نبي د زیرکتیا او لوړ فهم څخه برخمن وي، الله تعالی پدې اړه فرمایي: ﴿فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الأنبياء: ٧٩] ژباړه: نو په هغه وخت کې موږ د فیصلې صحیح صورت سلیمان ته وښوده پداسې حال کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له داؤد سره موږ غرونه او الوتونکي ایل کړي وو چې پاکي یې بیانوله، د دغه کار کوونکي همدا موږ وو.

٥. **نارینتوب:** ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالی ټول انبیاء نارینه رالیږلي دي هېڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځینو علماوو په دې خبره اجماع هم نقل کړې ده، څکه الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [یوسف: ١٠٩] ژباړه: اې محمده(ﷺ) له تا نه مخکې چې موږ کوم پیغمبران لیږلي وو هغوی هم ټول سړي وو، همغو لوري ته موږ وحي لیږو. په پورتنې آیت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی او په عربي ژبه کې «رجل» نارینه ته ویل کیږي.

٦. **له عیبونو څخه پاکوالی:** پیغمبران عليهم السلام له لاندې عیبونو څخه پاک او سپېڅلي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

أ. هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زمانې له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر نبي له داسې عيبونو څخه چې طبيعت ورڅخه کرکه او نفرت کوي، پاك او سپېڅلی دی، لکه: پيس، جذام او داسې نور.

ج. نبي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف يې بد وګڼي، لکه: ښکر لګول او داسې نور.

د. نبي د زړه له سختوالي څخه پاك وي، ځکه که چېرې نبي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي. نو بيا خلك ورڅخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمايلي دي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ١٥٩] ژباړه: اې پيغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خويه جوړ شوی يې، که داسې نه وای او ته تونډ خويه او سخت زړی وای، نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعاليت: زده کوونکي دې د انبياوو عليهم السلام د صفتونو په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

پوښتنې

١. عصمت تعريف کړئ.

٢. د انبياوو د عصمت دلايل بيان کړئ.

٣. د بشريت د صفت دلايل ووايئ.

٤. د تبليغ د صفت دلايل ووايئ.

٥. د زيرکتيا د صفت دلايل ووايئ.

٦. د نارينتوب د صفت دلايل بيان کړئ.

٧. له کومو عيبونو څخه د انبياوو پاکوالی لازمي دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د انبياوو د صفتونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

اولو العزمه پیغمبران

ټول پیغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عـزت خاونـدان دي، ټـول پیغمبـران د ډېـر زيات عزم، صبر اوحوصلې خاوندان وو، خو ځينې پيغمبران الله تعالی په عزم سره سـتايلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبياوو عليهم السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعريف

عزم صبر، ثبات او د يو کار د کولو لپاره قوي هوډ ته ويل کيږي.

ولې ځينو پيغمبرانو ته اولو العزم ويل کيږي؟

ځينو پيغمبرانو ته ځکه اولو العزم ويل کيږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې لـه صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخيستی دی، نو الله تعـالی پـه اولـوالعزم صـفت سـره ستايلي دي او فرمايي: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ٣٥] **ژباړه:** نو صبر کوه لکه چې همتناکو رسولانو صبر کولو.

د اولو العزمه پيغمبرانو شمېر

د اولو العزمه پيغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېـر قولونـه نقـل شـوي دي، خـو د جمهورو علماوو په نزد اولو العزم پيغمبران پنځه کـسان دي، حـضرت نـوح عليه السلام، حـضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام، حضرت عيسی عليه السلام او حضرت محمد صلی الله عليه وسلم.

چې الله تعالی يدې قول کې راتول کړي دي: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ [الأحزاب: ٧] ژباړه: او هغـه مهالـ چې موږ له (ټولو) انبياوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهيم، موسی او د مريمې زوی عيسی نه ژمنه واخيسته او ښه پخه ژمنه مو ترې واخيـسته او همدارنګـه الله تعـالی پـه دې مبـارک آيت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشورى: ١٣] ژباړه: تاسو ته يې هماغه دين ټاکلی (بيان کړی) چې په هغه سـره يـې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تا ته مو وحې کـړې او پـه هغـه سـره مـوږ ابـراهيم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسى او عیسى ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دین تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډېره درنه ده چې ته یې وربلې.

د اولوالعزمه پیغمبرانو نومونه

١. حضرت نوح عليه السلام
٢. حضرت ابراهیم عليه السلام
٣. حضرت موسى عليه السلام
٤. حضرت عیسى عليه السلام
٥. حضرت محمد ﷺ

فعالیت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولو العزمه پیغمبرانو فضیلت

دغه اولو العزمه پیغمبران له نورو ټولو پیغمبرانو څخه د زیات فضیلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زیات فضیلت خاوند حضرت محمد ﷺ دی.

له ابي هریره رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل:«خِيَارُ وُلْدِ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْن»، **ژباړه:** د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهیم عليه السلام، حضرت عیسى عليه السلام، حضرت موسى عليه السلام او حضرت محمد ﷺ دی.

همدارنګه امام بخاري له ابي هریره رضي الله تعالى عنه څخه روایت کوي چې رسول الله صلى الله علیه وسلم وفرمایل: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».[1]

ژباړه: زه د قیامت په ورځ د آدم عليه السلام د اولادې سید او مشر یم، لومړی به له ما څخه قبر شق او څیرې کیږي، زه لومړی شفاعت کوونکی یم او لومړی به زما شفاعت قبلیږي.

١ - أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة - (١ / ٢٢١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې د اولو العزمه پیغمبرانو نور فضیلتونه هم بیان کړي.

پوښتنې

۱. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
۲. عزم تعریف کړئ.
۳. اولو العزمه پیغمبرانو ته ولې اولو العزمه ویل کیږي؟
٤. اولو العزمه پیغمبران څو دي؟
۵. د اولو العزمه پیغمبرانو د فضیلت په اړه یو حدیث شریف ووایئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعريف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخيستل شوې چې بېوسې کوونکي او عاجز کوونکي ته وېل کېږي او په اصطلاح کې د هغه ننګوونکي، خارق العادة کار او وينا څخه عبارت ده چې الله تعالی يې د نبوت او رسالت د دعوا لرونکو د رېښتينولۍ په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د معجزې تعريف شرحه

معجزه داسې کار او وينا ته ويل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعوا لرونکو څخه صادرېږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننګوونکې وي، که چېرې ننګونه ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۲. د رسالت او يا نبوت د دعوا د رېښتينولۍ په خاطر يې ښکاره کوي که څوک خارق العادة کار تر سره کوي مګر د نبوت يا رسالت دعوا ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۳. خارق العاده کار به له دعوا سره برابر وي.
٤. مقابل لوری به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لوری هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کېږي.

د معجزې ډولونه

د انبياوو او رسولانو عليهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
۲. غير محسوسې معجزې.

لومړی محسوسې معجزې: له هغو معجزو څخه عبارت دي چې انسانان يې په پنځه ګونو حواسو درک کوي، لکه د صالح عليه السلام په دعاء سره له غره څخه د بلاربې اوښې را ايستل، د عيسی عليه السلام په دعاء سره د مور زادي ړوند او د برص (برګي) ناروغ روغېدل، د موسی عليه السلام امسا په مار باندې بدلېدل، او د نيل بحر دوه ځايه کېدل، د پيغمبر صلی الله عليه وسلم اسراء او

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پیغمبرﷺ لـه مبـارکو گوتـو څخـه د اوبـو بهېـدل او داسې نور.

دویم غیر محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسیله درک کېږي، لکـه د راتلونکو غائبو پېښو او حوادثو په اړه معلومات ورکول او پر محمدﷺ نازل شوی کتـاب (قرآن کریم) چې د محمدﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پیغمبرانو علیهم السلام پر معجزاتو ایمـان درلـودل فـرض دي، ځکـه چـې د هـر پیغمبـر معجزه په حقیقت کې د الله تعالی وحې ده چې د پیغمبـر ریـښتینولي ثـابتوي لکـه څرنگـه چې پر پیغمبر ایمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پـر معجـزو هـم ایمـان درلـودل فرض دي.

فعالیت: زده کوونکي دې د معجزې په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعریف

سحر په لغت کې دوکې، باریکۍ، د یوه شي شکل بدلولو او هغه کارته وایي چې ظاهري سبب ونه لري او په اصـطلاح کـې لـه هغـه خـارق العـاده کـار څخـه عبـارت دی چـې د شیطانانو په مرسته له ناوړه او خبیثو نفسونو له خوا ترسره کېږي.

د تعریف شرحه

سحر په عربي کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وایي چې ظاهري سبب یې په سـترگو نـه ښکاري او په اصطلاح کې هغه نا آشنا کار ته ویل کیږي چې د دین څخه لـېرې او د بـد عمله اشخاصو له خوا ترسره کیږي، د کفري الفاظو پـه ویلـو او د شـیطانانو پـه ملتیـا تـرې صادریږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پیدا کوي.

که چیرې څوك داسې نا آشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او یا د خاصو دواگانو استعمال رول ولري حقیقي سحر نه بلل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سحر حقيقت

د سحر حقيقت په قرآن کريم او نبوي احاديثو او د امت پـه اجمـاع سـره ثابـت دی چې واقعيت لري.

الله ﷻ د موسـی ﷺ د سـاحرانو پـه اړه فرمـايي: ﴿قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾[الأعراف: ١١٦] **ژباړه:** موسی ﷺ ورته وويـل: تاسې يـې وغورځوئ کله چې هغوی (پړي او همساګانې) واچولې او (په خپلو منترونو ويلو سره يـې) د خلکو سترګې مسحورې کړې او په وېره کې يې واچول او ډېر غټ سحر يې وکړ.

په حديث شريف کې راځي يوکس چې لبيد بن اعـصم نوميـده پـر پيغمبـر ﷺ يـې سحر کړی و.

د ټول اسلامي امت په دې اجماع ده چې سحر حقيقت لري.

د سحر زده کړه

د سحر ښوونه او زده کړه حرام کار دی او که سحر په کفري عقيده بناوي، نوبيا يې زده کړه کفر دی او زده کوونکی يې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ توپير

د سحر او معجزې تر منځ ډېر توپيرونه شته چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

١. سحر له شريرو او پليتو نفسونو څخه صادرېږي، خو معجزه د پاکو، عزتمندو او الله ﷻ ته له ډېرو نژدې نفسونو څخه صادرېږي.

٢. معجزه په ننګونې بناء وي، خو په سحر کې ننګونه نه وي.

٣. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شيطانانو څخه په کې مرسـته غوښتل کيږي او معجزه د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

٤. سحر د ښوونې او زده کړې له لارې ممکن وي، خو په معجزه کې پيغمبر يـوازې لـه الله ﷻ څخه د هغې د ايجادولو غوښتنه کوي.

٥. معجزه د شي حقيقت بدلوي، خو سحر يوازې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پيغمبر رېښتينولي ثابتيږي، خو سحر لويه ګنـاه او د خلکـو د ګمـراه کولو او په ځمکه کې له فساد خپرولو څخه پرته بله هيڅ ګټه نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. سحرپه خاصو شرطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، خو معجزه هیڅ شرط او کوم تاکلی ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.

۸. د سحرمعارضه او مقابله کېدای شي، خو د معجزې مقابله محاله ده.[۱]

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپير معلومېږي؟

پوښتنې:

۱. معجزه او سحر تعریف کړئ.

۲. د معجزې او سحر تر منځ توپير واضح کړئ.

۳. د معجزې ډولونه بیان کړئ.

٤. د معجزې حکم بیان کړئ.

۵. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.

٦. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو کمه نه وي.

۱ــ جامع العلوم في اصطلاحات الفنون – (۲ / ۱۲۰)، مذكرة التوحيد – (۱ / ٦۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرامت او استدراج

آیا پوهېږئ چې کرامت څه ته وايي؟
کرامت او استدراج څه توپير لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعريف

کرامت په لغت کې عـزت او درنـاوي تـه وايـي، الله تعـالى فرمـايي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] **ژباړه:** بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی او په اصطلاح کې لـه هغـه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادرېږي.(۱)

د تعريف شرح

عادتاً د ناشوني کار صادرېدل که له داسې شخص څخه سرته ورسېږي چې عقيـده او عمـل يـې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کېږي او که د شخص عقيده يا عمل له اسلام سره برابـر نـه وي، نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی، بلکې استدراج ګڼل کېږي.

د کرامت د اثبات دليل

د اولياوو کرامت په زياتو دلايلو ثابت دی، لکه چې الله تعالى د مريم عليها السلام په هکله فرمايلي دي: ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] **ژباړه:** هرکله به چې زکريا عليه السلام د هغې عبـادت خـانې تـه ورننوتلو له هغې سره به يې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه ميندل، پوښتنه به يـې ترينـه کوله اې مريمې! دا تا ته له کومه راځي؟ هغـې بـه ځـواب ورکـاوه د الله تعـالى لـه لـوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کريم کې ذکر شوې ده.

همدا رنګه د صحابه وو په دورکې له بې شمېره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صـادر شوي دي چې تفصيل يې د حديثو او تاريخ په کتابونو کې بيان شوی دی.

فعاليت: زده کوونکي دې د اصحاب کهف قصه په وار سره بيان کړي.

۱ـ التعريفات - (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل - (۳۰ / ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د كرامت حكم

د اولياوو كرامت د هغوى د تاييد، مرستې او د دين د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو كرامت د ولي په اختيار كې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې كرامت صادر شي، ځكه چې كرامت د الله تعالی په ارادې او خوښې پورې تړاو لري.

په كرامت باندې كوم نوی حكم نه ثابتيږي.

۲. استدراج

د استدراج تعريف

استدراج په لغت كې قدم په قدم پورته ختلو ته وايي په اصطلاح كې هر هغه خارق العاده كار چې له كافر يا فاسق شخص څخه صادريږي استدراج بلل كيږي.

د تعريف شرح

كه چيرې كوم خارق العاده كار د كافر، فاسق،كاهن، نجومي، ساحر او يا كوډګر شخص څخه صادر شي، استدراج ورته ويل كيږي.

هر څومره چې د دوی سركشي زياتيږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاكت لوري ته نږدې او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لكه چې الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۲]. **ژباړه:** او هغه كسان چې زمونږ آيتونه يې دروغ ګڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدريجي ډول هلاك كړو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعاليت: زده كوونكي دې د كرامت او استدراج تر منځ پر توپير يو له بل سره بحث وكړي.

پوښتنې:

۱. ولي چاته ويل كيږي؟
۲. د كرامت د اثبات دليل وواياست.
۳. الله تعالی كرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
۴. استدراج څه ته وايي؟ تعريف يې كړئ.

كورنی دنده

د قرآن كريم د نصوصو په رڼا كې د استدراج څو مثالونه وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قضاء او قدر

د ایمان له ارکانو څخه یو رکن په قضاء او قدر باندې عقیده درلودل دي.

په قضاء او قدر ایمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقیده، کړنو، افعالو او د ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغېزه لري.

د قضاء او قدر تعریف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فیصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ویل کیږي.

ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فیصلې او اندازې ته ویل کیږي.

او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدیر او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کایناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې د هغه د حکمت غوښتنه وه.

د تعریف شرح

په عربي ژبه کې قضاء او قدر لفظونه د مختلفو معناګانو لپاره کارول شوي دي، خو د عقایدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له یو مقصد څخه پرې تعبیر شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهېدلو په خاطر د څلورو خبرو پېژندل ډېر اړین دي چې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ـ د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ایمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصیلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنګه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تېرو او را تلونکو ټولو واقع کېدونکو پېښو او بدلونونو داسې علم لري چې هېڅ شی یې له علم څخه پټ ندی.

الله ﷻ فرمایلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَلا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلا أَكْبَرُ إِلا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السبأ: ۳]

ژباړه: هغه (الله ﷻ) په ټولو پټو پوه دی، له هغه نه د یو بخري په اندازه کوم شی نه په آسمانونو کې پټ دی اونه په ځمکه کې نه له بخري څخه غټ او نه له بخري کوچنی، خو هرڅه په یو څرګند دفتر کې درج دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ د مخلوقاتو له پیدایښت څخه لا دېر مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنګه اوکله یې پیداکړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لویو، او وړو حرکتونو، خوځښتونو او د هغوی پر اجلونو پوره عالم دی.

۲ـ په لوح محفوظ کې هر څه لیکل شوي دي: په دې هم ایمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې یې لیکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقدیرونه یې کښلي چې دوی ته پیښیدونکي دي، او یایې دوی انجاموونکي وي. الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾.[القمر: ۵۲، ۵۳]

ژباړه: او هر څه چې دوی یې کوي په لوح محفوظ کې لیکل شوي دي او هره کوچنۍ او لویه خبره لیکل شوې ده.[۱]

پیغمبرﷺ فرمایلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...»[۲]

ژباړه: الله تعالی دمخلوقاتو تقدیرونه د آسمانونو او ځمکو له پیدایښت څخه پنځوس زره کاله مخکې لیکلي دي.

۳ـ د الله ﷻ خوښه او مشیئت: په دې ایمان لرل فرض دي چې هیڅ څیز د الله ﷻ د خوښې،ارادې، او مشیئت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلای، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کیږي، او څه چې ونه غواړي، نه کیږي.

الله ﷻ فرمایي: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القصص: ۶۸]

ژباړه: ستا رب پیدا کوي هر څه چې وغواړي او(هغه په خپله د خپل کار لپاره چاته یې چې خوښه شي) غوره کوي یې.

همدا راز فرمایي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التکویر: ۲۹]

ژباړه: اوستاسې په غوښتنه هیڅ نه کیږي ترڅو پورې چې د الله (رب العالمین) خوښه نه وي.

۱ــ تفسیر القرطبي - (۱۷ / ۱۴۹)

۲ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ـ د الله ﷻ تخليق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ يې خالق دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ١٦]
ژباړه: الله ﷻ د هرشي خالق او پيداکوونکی دی.
د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده يې کاسب دی. د خير او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خير په کولو خوښيږي، د خير کسب کوونکو سره مرسته کوي او ورسره مينه لري، بالعکس شر بد ګڼي انسانان يې ورڅخه منع کړي دي او د شرکسب کوونکو سره نه مرسته کوي او نه ورسره مينه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دليل

د قضاء او قدر موضوع په بې شمېره آيتونو او احاديثو سره ثابته ده:
الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: ٤٩] **ژباړه:** موږ هر څه په اندازه او تقدير سره پيدا کړي دي.
په بل آيت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان: ٢] **ژباړه:** او (الله) هغه ذات دی چې ټول شيان يې پيدا کړي دي او ورته يې اندازه ټاکلې ده.
همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ٤٢] **ژباړه:** د دې لپاره چې فيصله کړي الله تعالی هغه کار چې کېدونکی و.
په حديث شريف کې راځي: «وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»[1] **ژباړه:** جبرائيل عليه السلام پيغمبر ﷺ ته وويل: او دا چې ته ايمان ولرې د خير او شر په تقدير باندې.
په بل حديث شريف کې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ»[2]

ژباړه: هېڅکله يو بنده د ايمان خاوند کېدای نه شي، تر څو چې د تقدير په خير او شر ايمان ونه لري او، تر څو چې په دې ايمان ونه لري، هغه څه چې ده ته رسېدونکي دي هېڅکله نه خطا کيږي او هغه څه چې ده ته رسېدونکي نه دي هېڅکله نه ورته رسيږي.

---

١ – صحيح مسلم – (١ / ٢٨)
٢ – رواه الترمذي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قضاء او قدر باندې د ايمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ايمان درلودل فرض دي.

موږ په دې ټينګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پيدايښت څخه مخکې د مخلوقاتو په اړه پوره علم درلود او په دې هم عقيده لرو چې الله ﷻ د ټولو انسانانو پوره احوال په لوح محفوظ کې ليکلي دي او په دې هم باوري يو چې هېڅ شی د الله ﷻ له علم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنګه الله ﷻ د خير او شر دواړو خالق او پيدا کوونکی دی او انسان ته يې د خير او شر په کولو کې اختيار ورکړی دی. که يې خير وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که يې په شر لاس پورې کړ، الله ﷻ ورسره مرسته او محبت نه کوي. پيغمبر ﷺ فرمايي: «**والذي نفسي بيده، لو جاءت الأمة لتنفعك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك، ولو أرادت أن تضرك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك**»[(1)] **ژباړه**: زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح د ده په واک کې دی، که چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته ګټه ورسوي او هغه ګټه الله تعالی تاته نه وي ليکلي، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زيان ورسوي او هغه زيان الله تعالی تاته نه وي ليکلی، نو دا کار هم د دوی په توان کې نه دی پوره.

پوښتنې

١. قضاء او قدر تعريف کړئ.
٢. د قضاء او قدر د اثبات دلايل ووايئ.
٣. په قضاء او قدر باندې د ايمان حکم واضح کړئ.
٤. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

کورنی دنده

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه يوه مقاله وليکي چې له اتو کرښو څخه کمه نه وي.

٣- القدر للفريابي - (١ / ١٣٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د برزخ حالات

هر انسان له مرگ څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرگ څخه وروسته د قیامت تر ورځې پورې چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وایي او بیا له قیامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پیل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړو.

۱. د برزخ تعریف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وایي او د عقایدو د علم په اصطلاح کې د دنیوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرگه وروسته تر بیا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ویل کېږي.

د تعریف شرح

له نبوي احادیثو څخه دا جوتیږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړي هغه گړۍ بېرته ژوندی شي که نېکو کاره مؤمن وي، د خوښۍ د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کېږي او که بد کرداره او کافر وي د غم او خواشینۍ احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کېږي چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ویل کېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعریفونو تر منځ اړیکه ووایِي.

د برزخ د اثبات دلیل

د برزخ پړاو د قرآن کریم په مبارکو آیتونو او د نبي کریمﷺ په مبارکو احادیثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنون په سورت کې فرمایلي دي:﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] **ژباړه:** او په مخ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنیا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی په قیامت کې را پاڅول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نَكِيْر او مُنْكَرْ

د نَكِيْر او مُنْكَرْ پېژندنه

نكير او منكر د الله تعالی دوه ملكې دي، الله تعالی دا دوه ملكې له مړو شخه په قبر كې په پوښتنه كولو گمارلې دي، د نبي كريمﷺ د حديث له مخې يې رنگونه تور او سترگې يې شنې دي.

له مړي شخه په قبر كې پوښتنې كول

كله چې مړی په قبر كې ښخ كړل شي او خلك ورڅخه بېرته وگرځي، نو ده ته نومورې دوې ملكې راځي(مكلف مړی د الله تعالی په امر سره بېرته را ژوندی كېږي، خپل عقل او پوهه يې بېرته ورته را گرځي) او له ده شخه د رب، دين او نبي په هكله پوښتنې كوي، كه چېرې مړي د دغو پوښتنو صحيح ځواب وركړ او بريالی شو، نو د الله تعالی لـه خوا ورتـه نعمتونه وركول كيږي او وروستي پړاوونه پرې آسانيږي او كه ناكام شو، نو عذاب وركول كيږي او وروستي پړاوونه يې هم سختيږي.

په قبر كې د پوښتنو كولو د اثبات دليل

په قبر كې له مړي شخه د نكير او منكر سوال كول په قرآن كريم او د نبي كريمﷺ په مباركو احاديثو سره ثابت دی.

قرآن كريم: الله تعالی په دې اړه په قرآن كريم كې فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ٢٧] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړدې ژوند او په آخرت كې په ثابته (د توحيد كلمه ورڅخه مراد ده) وينا كلك او ثابت قدمه كړي. نبي كريمﷺ څرگنده كړې ده چې دلته له آخرت شخه مراد قبر دی، ځكه قبر د آخرت له منازلو شخه لومړنی منزل دی.

حديث شريف: حضرت ابو هريره رضی الله تعالی عنه روايت كوي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «إِذَا أُقْبِرَالْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ فَقُلْتُ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي عَلَيْهِ فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ»[۱] **ژباړه:** کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي، نو دوې ملکې ورته راشي چې توري شېرې او شنې سترګې لري، يوې ته نکير او بلې ته منکر ويل کيږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ويل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وايم چې له الله تعالی نه پرته بل بر حق معبود نشته او شاهدي وايم په دې چې محمدﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی، نو پرښتې به ووايي موږ پوهېدو چې ته به همدا وايې. له هغه وروسته به د هغه قبر اويا ګزه په اويا ګزو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بيا به ورته ووايي چې ويده شه، نو دی به ووايي زه ځم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زيری ورکړم، نو پرښتې به ورته ووايي: ته د هغې ناوې غوندې ويده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر ګران فرد نه پرته بل څوک يې نه شي ويښولای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی يې له دغه آرامځې څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وايي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ويل ما هم همغسې ويل. نه پوهېدم چې څوک دی، نو پرښتې به وايي موږ پوهېدو چې ته به همداسې وايې. بيا به ځمکې ته وويل شي پر ده باندې را تنګه او راجوخته شه. نو داسې به پرې راتنګه شي چې د ده پښتۍ به سره تېرې ببرې شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی يې له دغه استوګنځي نه را پاڅوي.

۳. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پېژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ويل کيږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرګ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ويل کيږي، که هغه ريښتينی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوک په اوبو کې مړ شي او اوبه يې يوسي او يا څوک له مرګه وروسته ځناور وخوري، ياې څوک وسوځوي او داسې نور.

۱ – رواه الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ۷] **ژباړه:** او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آیت کې له قبرونو څخه عامه معنا مراد ده، په دې توګه چې الله تعالی مړي هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي، که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلی وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

۱ـ الله تعالی په قرآن کريم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ۲۷] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړۍ ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

۲ـ نبي کريمﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ»[۱] **ژباړه:** په يقيني توګه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

۳ـ نبي کريمﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو وېې فرمايل: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ»[۲] **ژباړه:** دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لويې ګناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي؛ يوه به د خپلو تشو متيازو (له څاڅکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم

په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کريمﷺ مونږ پرې خبر کړي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر له خوا له مړي څخه پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

---

۱ – رواه الترمذي.

۲ – صحيح البخاري ت – (۱ / ۲۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. برزخ تعریف کړئ.
۲. د برزخ د اثبات لپاره دلایل ذکر کړئ.
۳. په قبر کې د پوښتنې کوونکو ملایکو نومونه څه دي؟
٤. له مړي څخه په قبر کې ملایکې د څه شي پوښتنې کوي؟
٥. د قبر د سوال په هکله یو نقلي دلیل بیان کړئ.
٦. قبر تعریف کړئ.
۷. د قبر د نعمتونو په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۸. د قبر د عذاب په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۹. په پورتنیو موضوعاتو د ایمان حکم بیان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د برزخ د حالاتو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلکك ایمان لري، هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبر ﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي، لکه: بعث، حشر، د اعمالو تلل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. بعث

د بعث تعریف: په لغت کې لیږلو، راپاڅولو او ژوندي کولو ته وایي او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بیرته راګرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاڅولو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانیة او معاد مترادف الفاظ دي چې د یوه حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راولاړیږي او ارواح به یې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کېږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشور او کله هم ورڅخه د نشأة ثانیة (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوي دي.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمایي: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ١٦] **ژباړه:** بیا به تاسې د قیامت په ورځ راپاڅول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او بېشکه الله ﷻ راپاڅوي هغه خلك چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی، نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کیدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوك چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. حشر

د حشر تعریف: حشر په لغت کې د قیامت په ورځ د فیصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ویل کیږي.

د تعریف شرح

د قیامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر میدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ویل کیږي، انسانان به ټول د محشر په میدان کې د دې لپاره راجمع کېږي، تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي، د نېکانو نیکې و تلل شي او د بدانو بدي او هغوی ته خپلې عملنامې په ښي یا کیڼ لاس کې ورکړل شي.

د دوی تر منځ به د دې فیصله او پرېکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ویل کیږي.

د حشر د اثبات دلیل

د قیامت په ورځ حشر په بې شمېره دلایلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] **ژباړه:** او ښه پوه شئ بېشکه تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټولیږئ.

په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۹]

ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې يې په ځمکه کې خواره واره پیدا کړي یاستئ، بیا به همده ته راجمع کیږئ.

رسول الله ﷺ په خپل یو مبارک حدیث کې فرمايلي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا»[1] **ژباړه:** اې خلکو بېشکه تاسې به په داسې حال کې چې پښې به مو لوڅې وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوي به نه یاست الله تعالی ته به راټولیږئ.

حشر به د چا کیږي؟

حشر به له انسانانو، پیریانو او له ټولو ژوندیو مخلوقاتو سره سر ته رسیږي، کله چې څاروي او نور ژوي یو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي، نو دوی به بیا مړه شي او یوازې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التكوير: ۵] **ژباړه:** او (یاد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي

---

۱ - صحيح البخاري ت - (۱۱ / ۲۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأنعام: ٣٨] **ژباړه:** په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکښ او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مرغه ته وګورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موږ د هغو د تقدير په ليکنه کې څه نيمګړتيا نده پرې ايښې. بيا به دا ټول د خپل رب لوري ته راغونډېږي.

حديث: په حديث شريف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ دوه پسونه وليدل چې يو بل يې په ښکرو ووهل. پيغمبرﷺ و فرمايل: اې أبو ذره ته پوهيږې چې دوی ولې يو بل په ښکرو وهي؟ ما وويل نه پوهيږم. پيغمبرﷺ وفرمايل: خو الله جَلَّ جَلَالُهُ پوهيږي چې ولې دوی يو بل په ښکرونو وهي او نژدې ده چې د دوی تر منځ فيصله وکړي.[1] په بل حديث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارويو څخه زکات نه ورکوي: اوښان به خپل مالکان د پښو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پښو او ښکرو باندې وهي.[2] په بل روايت کې راځي: کله چې الله جَلَّ جَلَالُهُ وحشي حيوانات راټول کړي او دوی يو له بل څخه خپلې بدلې او غچ واخلي بيا به ورته الله تعالى امر وکړي چې خاورې شئ، هغوی به خاورې شي، نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای.[3]

پوښتنې

١. بعث تعريف کړئ.
٢. حشر تعريف کړئ.
٣. د بعث او حشر د اثبات دليلونه ووايئ.
٤. د بعث او حشر تر منځ توپير واضح کړئ.
٥. الله تعالى به د قيامت په ورځ څوک حشر کوي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کريم څخه نور دلايل ووايي چې په کتاب کې نه دي ذکر شوي.

---

١ - مسند احمد.

٢ - متفق عليه.

٣ - تفسير بحر العلوم د ابو الليث السمرقندي. كتاب ١/ ٤٦٧ تفسير طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبرﷺ شفاعت

آیا پوهیږئ چې شفاعت څه ته وایي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پیغمبرﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنیو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعریف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د نېکی کولو او جرم او خطا د ښلو غوښتلو ته وایي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالی څخه د قیامت په ورځ غوښتنه ده، څو د یوه چا له خطاوو څخه تېر شي او ښېنه ورته وکړي

په دې ځای کې له شفاعت څخه مرا د زموږ د خوږ پیغمبر حضرت محمدﷺ شفاعت مراد دی چې د قیامت په ورځ به يې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتیانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالی په دربار کې تر سره کوي او الله تعالی به د خپلې مهربانی له مخې او د پیغمبرﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبلوي.

د شفاعت د اثبات دلیل

د پیغمبرﷺ شفاعت په قرآن کریم، نبوي احادیثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.

الله ﷻ فرمایي: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] **ژباړه:** نژدې ده چې ستا څښتن به تا ستایل شوي ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذیفة بن الیمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضی الله عنهم ویلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پیغمبرﷺ شفاعت کبری مراد دی.

د پیغمبرﷺ د شفاعت په باره کې دومره زیات احادیث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسیږي، لکه چې پیغمبرﷺ فرمایلي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». [۱]

ژباړه: زه به د قیامت په ورځ د آدمعليه السلام په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوک یم چې له قبر څخه راپاڅیږي [۲] او زه به لومړی هغه څوک یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوک به یم چې شفاعت یې قبلیږي.

---

۱ - صحیح مسلم - ۷ / ۵۹

۲_ تفسیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح- (۵ / ۷۶) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (۳ / ۲۶۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالی حضرت محمدﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ور په برخه کړی دی:

۱. شفاعت کبری.

۲. شفاعت صغری.

۱. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالی له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر خلوېښتو کلونو پورې وغځېدول شي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوک داسې پیداکړي چې الله تعالی ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبرﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالی څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبرﷺ الله تعالی ته په سجده پرېوځي او الله تعالی ته به دومره عذر او زاری وکړي چې الله تعالی به ووایي: اې محمده! سر را پورته کړه هر څه چې غواړې درته به درکړل شي اوشفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبرﷺ به الله تعالی ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالی به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اورېدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

۲. شفاعت صغری

له شفاعت صغری څخه مراد د پیغمبرﷺ هغه شفاعت دی چې د نورو بیلا بیلو خلکو لپاره به یې کوي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هکله شفاعت.

۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نېکۍ او بدۍ یې برابرې وي، نو د دوی په هکله به شفاعت کوي، تر څو جنت ته داخل کړل شي.

۳. د خپل امت د ګناهکارو لپاره شفاعت، تر څو الله تعالی یې ګناهونه ورو‌بښي او له دوزخ څخه یې راوباسي او جنت ته یې داخل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د نیکانو د درجو او مرتبو د لا اوچتولو لپاره د پیغمبرﷺ شفاعت.

٥. د پیغمبرﷺ شفاعت د ځینو خلکو لپاره، تر څو بې له محاسبې جنت ته وردننه شي.

٦. د عذاب له مستحقینو څخه د عذاب د تخفیف لپاره شفاعت.[١]

د پیغمبرﷺ د شفاعت شرطونه

د پیغمبرﷺ د شفاعت لپاره د دریو شرطونو وجود لازمي دی:

١. **د قیامت ورځ:** پیغمبرﷺ به شفاعت د قیامت په ورځ کې کوي، هغه څوک چې د دنیا په چاروکې د پیغمبرﷺ د شفاعت غوښتنه کوي هغه په خطا دی.

٢. **د الله تعالی اجازت:** د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله جَلَّ جَلَالُهُ به د شفاعت کولو اجازت ورکړي، لکه چې الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقرة: ٢٥٥].

ژباړه: څوک دی چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وکړای شي؟

په یو بل آیت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ [سبأ: ٢٣].

ژباړه: او د الله تعالی په حضور کې هیڅ شفاعت د چا لپاره ګټور ثابتیدای نشي، خو دا چې الله تعالی چاته د شفاعت اجازه ورکړي.

٣. **د الله تعالی رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه یې ځانګړی شفاعت کیږي:** څوک له چا څخه الله تعالی تل ناراضه وي د هغه لپاره د پیغمبرﷺ ځانګړی شفاعت نشته.

البته شفاعت کبری چې د ټولو انسانانو حساب کتاب په هغه سره پیلیږي، دا شفاعت عام دی.

پوښتنې:

١. شفاعت تعریف کړئ.

٢. د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه وواياست.

٣. د پیغمبرﷺ په شفاعت به کوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟

٤. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د احادیثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پیغمبرﷺ د شفاعت کبری قصه دې پوره ولیکي.

١ــ شرح العقيدة الطحاوية - (١ / ٢٠٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیثو
برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غیبت لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﵁ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ }؟. قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ }. قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ {إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ }. (رواه مسلم).

د راوي لنډه پېژندنه

د حديث شريف راوي حضرت ابو هريره﵁ دی چې نوم يې عبد الرحمن، د پلار نوم يې صخر، د دوس له قبيلې سره يې تړاو درلود، په کنيه (ابوهريره) سره يې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال يې اسلام منلی دی. ډېر احاديث يې له رسول الله ﷺ څخه ياد او روايت کړي دي، تر دې چې د حديث امام ورته ويل کېږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټې کړې.

د ځينو کلمو معناوي

أَتَدْرُونَ: آيا تاسې پوهېږئ ؟

الْغِيبَةُ: د يوه چا يادونه په کمی سره د هغه په غياب کې.

بِمَا يَكْرَهُ: په هغه څه سره چې هغه يې بد ګڼي.

أَفَرَأَيْتَ: خبر راکړه.

بَهَتَّهُ: تور او تهمت دې پرې ولګاوه.

د حديث شريف ژباړه

له حضرت ابي هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: آيا تاسو پوهېږئ چې غيبت څه ته وايي؟ هغوی په ځواب کې وويل: الله ﷻ او د هغه رسول ښه پوهېږي. رسول الله ﷺ وويل: خپل مسلمان ورور په هغه څه سره يادول چې بد يې ګڼي غيبت بلل کيږي. له پيغمبر ﷺ څخه پوښتنه وشوه: که چيرې زما په ورور کې هغه څه شتون ولري چې زه يې يادونه کوم؟ پيغمبر ﷺ ووېل: که چيرې په هغه کې هغه څه وي چې ته يې يادونه کوې، بې له شکه تا يې غيبت وکړ او که چيرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته يې يادونه کوې، نو يقيناً تا هغه پورې تور وتاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف حکمت

په دې حديث کې پيغمبرﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځونو کې يو د بل عزت او پت ته په ټينګه پاملرنه وکړي او په ځانګړي توګه هر مسلمان بايد خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نيمګړتياوو او کميو له څرګندولو څخه وژغوري او په خاصه توګه مسلمان بايد له غيبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غيبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپيدا کوي او د مسلماني ټولنې وحدت او يووالي ته زيان رسوي، په دې اساس زموږ پيغمبرﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان يې دې ته متوجه کړي دي چې په مسلمانه ټولنه کې بايد څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صميميت په فضا کې به ژوند تېروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حديث شريف ګټې

۱ – د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زيار ايسته چې، ترڅو په سمه توګه دين زده کړي، له دې کبله يې له پيغمبرﷺ څخه وغوښتل چې د غيبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه يې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي، تر څو د دين احکام په سمه توګه زده کړي.

۲ – له ناروا وو څخه ځان خبرول

مسلمان بايد د دين له اوامرو او نواهيو دواړو څخه ځان خبر کړي، ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

۳ – دغيبت معنا: د مسلمان ورور په غياب کې هغه نيمګړتياوې په ګوته کول چې هغه يې بدې ګڼي او پرې خپه کيږي، دې ته غيبت ويل کيږي.

۴ – غيبت ناروا عمل دی

غيبت کول د مړ مسلمان ورور د غوښې خوړلو په څېر دي، لکه چې په حجرات سورت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ [الحجرات:۱۲]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او يو د بل غيبت مه کوئ آيا يو له تاسو څخه د خپل مړ ورور غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد يې ګڼئ او له الله تعالی څخه ووېرېږئ، يقيناً الله تعالی ښه توبه قبلوونکی مهربان ذات دی.

۵ – مسلمانان سره ورونه دي

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، **لکه** څرنګه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات:۱۰]

ژباړه: مؤمنان سره ورونه دي، نو تاسې د خپلو ورونو ترمنځ صلحه راولئ او له الله تعالی څخه ووېرېږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.

مؤمنان تل د ديني ورورئ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لورينه لري او يو بل ته د ښېګڼې رسولو په فکر کې وي او هر يو د خپل مسلمان ورور سره مرسته کوي او د زيان ور رسولو څخه يې ځان ساتي.

٦ – تهمت (تور) لګول لويه ګناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرګندونه ده چې په هغه کې دغه نيمګړتيا نه وي او وروپورې تړل کيږي داسې څرګندونه تهمت بلل کيږي.

تهمت لويه ګناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوی دی.

ځينې څرګندونې غيبت نه بلل کيږي

د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرګندونې غيبت نه بولي:

۱ – له ظالم څخه د مظلوم شکايت

کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تېرې څرګندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولای شي غيبت نه بلل کيږي.

۲ – د ناروا وو د مخنيوي په موخه يادونه

تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترېنه منعه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي، ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وايي: چې دغه کس پر ما تېری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښايه.

٤ – د مشورې غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت ویل

چا ته د یوه کس په اړه د حقیقت ویلو په ترڅ کې د هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

٥– د یوه کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

٦ – په هغه صفت او نښې سره د یوه کس یادونه چې پرې شهرت لري

که چیرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پیژندل کیږي او له یادونې څخه یې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پیژندنه یې هدف وي چې له نورو څخه یې توپیر وشي، لکه هغه فلانی چې ګوډ دی.

پوښتنې:

۱ – د غیبت معنا ووایاست.

۲ – د غیبت اوتهمت ترمنځ توپیر ووایاست.

۳ – غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟

٤ – په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حدیث: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيْهِ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَذىً فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذی.

د کلمو معناوې

مِرْآةُ: هنداره (آيينه)

اذىً: عيب (نيمگړتيا)

فليُمِطْهُ عَنْهُ: لېرې دې کړي له هغه څخه

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: تاسي هر يو د خپل مسلمان ورور هنداره ياست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عيب وليد، ورڅخه دې لېرې کړي.

د حديث حکمت

انسان په عامه توگه کمزوری مخلوق دی، له نيمگړتياوو څخه خالي نه وي، پرهمدې اساس په پورتني حديث کې مسلمان ته لارښوونه کېږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دين له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کېدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او د هغه نصايحو ته غوږ کېږدي او ويې مني چې په ځينو حالاتو کې دده د کمزورۍ اصلاح د نورو په مرسته کېږي او همدا راز د بل مسلمان ديني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وگوري بايد ور په گوته يې کړي، تر څو مسلمانه ټولنه له ناروااو اعمالو څخه پاکه او ژوند يې هوسا وي.

د حديث شريف گټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځوکې يوبل ته اړتيا لري، ځکه چې هغه عيبونه چې يو مسلمان يې لري او پرې نه پوهېږي، بل مسلمان ورور يې ورته اصلاح کوي، لکه څرنگه چې انسان خپل ځان هنداري ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان وروررته هغه څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي چې پر خپل ځان یې لوریږي او خپله دنده ګڼي چې د بل مسلمان نیمګړتیاوې ور په ګوته کړي، په دې حدیث کې هر مسلمان ته لارښوونه کیږي چې د بل مسلمان نصیحتونو منلوته تیار وي، همداراز هرمسلمان باید له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده نیمګړتیا او کمی ورپه ګوته کړي، ځکه دا زمونږ د نیکو خلکو تګ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملګرو ته اعلان کاوه چې دده نیمګړتیا او کمزورۍ ور وښیي.

٢ – مسلمان د مسلمان ورورودی

هرمسلمان باید د خپل مسلمان ورور په هکله خیر وغواړي او یو پر بل پوره باور ولري چې څه وړاندیز کوي اساس یې ښیګڼه او اصلاح ده نور څه مادي ګټې او یا ده ته زیان رسول نه دي.

٣ – د منکر له منځه وړل

د هرمسلمان دیني دنده ده چې په حکمت او بصیرت سره د ناروا کارونو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان بریالیتوب په همدې پورې تړلی دی، اوپه یوازې ځان اصلاح کولو باندې څوک نشي کامیابیدلی، ترڅو چې نور خلک یې د دین لوري ته دعوت او له بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمايي: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر:٣] **ژباړه:** او (له زیان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې یو بل ته په حق او صبر سره نصیحت کوي.

٤ – مسلمان د هنداري په څېر پاک دی

کامل مسلمان خپل سیرت د هنداري په څېر پاك ساتي، هر وګړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خیر غوښتونکی دی او هېڅکله د چا په تاوان نه خوښیږي، نو پدې اساس هر وګړی د ده نظر د سر په سترګو مني، ځکه هغه عملاً په خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خیر غوښتنه ښودلې ده.

٥ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هنداري سره د مسلمان تشبیه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توګه کوي لکه هنداره چې د هغه رسوا کول به یې هدف نه وي چې په خلکو کې ذلیل شي، بلکې په راز ساتلو سره به د هغه اصلاح راولي، څرنګه چې انسان خپله څېره په هنداره کې ګوري خپلو نیمګړتیاوو ته متوجه کیږي، هنداره د ده څېره بل چاته نه رسوا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني زريني ويناوې

يوه ورځ عمر بن عبد العزيز رحمة الله عليه ته وويل شول چې په خپل رعيت کې مشر ته د پلار په سترګه وګوره اوکشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حيث وګوره، ټول رعيت به دې خپل شي.

يحيى بن معاذ رازي -رحمة الله عليه- وايي: يو مسلمان پر بل مسلمان حق لري که چيرې مرسته ورسره نشي کولای، بايد ضرر ورته ونه رسوي او که چيرې خوشحالي نشي ورکولای، غم خو ور ونه رسوي اوکه چيرې يې ستايلی نشي بدي خو يې هم ونه وايي.

پوښتني

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مِرْآةُ :

اذىً :

فليُمطهُ :

۲ – د حديث ګټې په خپل عبارت کې ووایاست.

۳ – څرنګه کیدای شي چې مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح يې کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په پام کې نيولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشورې اهمیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.

[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

الْمُسْتَشَارُ: هغه کس ته ویل کیږي چې له هغه څخه د مشورې غوښتنه کیږي.

مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امین ګرځول شوی وي.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: هغه کس چې د مشورې غوښتنه ورڅخه کیږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ایښودل شوی وي.

د حدیث شریف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کیږي، له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې یې پلي کړي او په دې حدیث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشورې ورکول یو امانت دی، نو لازمه ده چې هر مسلمان په دې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان وروړته هسې مشوره ورکړي چې د هغه پکې ګټه او خیر وي، همداراز د هر مسلمان دیني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل ځان عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کیږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشورې نه وروسته هر کار معقول اونتیجه یې مثبته وي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مشورې ورکولو اهمیت

مشوره ورکوونکی د یوه امین حیثیت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زیار باسي، ترڅو ورڅخه ضایع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غور او فکر سره یې ورکوي، د دې لپاره چې په ګټه یې خوشحالیږي او په تاوان یې خپه کیږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره یې خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢ – د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانی له ښکاره نښو څخه یوه نښه شمېرل کیږي، خیانت د منافقت او ټګۍ له نښو څخه یوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خیانتول د الله تعالی له حکم څخه سرغړونه بلل کېږي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء:١٢]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسو ته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان يو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤلیت ګڼي او پوره غور پکې کوي.

٣ – مشوره اخيستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دين او دنيا په کارونو کې په خپلو منځو کې تل مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کريم کې مؤمنان داسې ستايلي دي: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشورى : ٣٨]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همدارازالله تعالی خپل پيغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملګرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ١٥٩]

خپلو ملګرو(اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آيت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او د هر مسلمان مکلفيت ګڼل کيږي.

له حضرت ابوهريرهرضي الله عنه څخه روايت دی چې فرمايي: رسول اللهﷺ به له هر چا څخه زيات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه يې مشوره غوښتله.

٤ – په مشورې سره کار سر ته رسول نېکمرغي ده

مونږ مسلمانان په دې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د بريالیتوب لوی لامل دی لکه چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: «مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ، وَلاَ نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ، وَلاَ عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ»[١]. **ژباړه:** څوک چې استخاره کوي هېڅکله نه ناکاميږي او څوک چې کارونه

[١] الراوي:أنس بن مالك المحدث: الطبراني المصدر: المعجم الأوسط الجزء أو الصفحة ٦/٣٦٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مشوره کوي هېڅکله نه پښيمانه کېږي او څوک چې په ژوند کې میانه روي اختیار کړي نه خوارېږي، يعنې له اسراف او بې ځایه امساك (بخيلی) څخه ډډه کوي.

مشوره بايد له چا څخه واخیستل شي؟

هغه څوك با يد د مشورې اخيستلو لپاره غوره کړای شي چې باوري، په نظر ورکولو کې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کېږي پوره معلومات ولري او مشوره غوښتونکی يې له ديانت څخه ډاډمن وي.

پوښتني

۱ - مشوره په چارو کې څه اهميت لري؟

۲ - له چا څخه بايد مشوره واخیستل شي؟

۳ - په حديث کې مشوره ورکوونکی له چا سره تشبيه شوی دی؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېوزلو سره مرسته

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ {السَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ }. وَأَحْسِبُهُ قَالَ: { كَالْقَائِمِ لاَ يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لاَ يُفْطِرُ}. [متفق عليه]

د راوي پېژندنه په تېر لوست کې شوې ده.

د کلمو معناوې

السَّاعِي: پالونکی اومرسته کوونکی

الأَرْمَلَةِ: کونډه

كَالْقَائِمِ: په شپه کې عبادت (تهجد) کوونکی

لاَ يَفْتُرُ: نه ستومانه کېږي

لاَ يُفْطِرُ: پرله پسې روژه نیسي

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: د کونډې اومسکین پالونکي د الله تعالی په لار کې د مجاهد په څېر دی او راوي وايي چې ګومان کوم: پیغمبرﷺ وویل: اجر يې د هغه نه ستومانه کېدونکي مسلمان په څېر دی چې تل شپه د الله تعالی په عبادت کې په ولاړه تېروي او د هغه تل روژه نیوونکي په څېر ثواب لري چې هېڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نیسي).

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د نېکمرغۍ دین دی، د انسان د دنیا اوآخرت بریالیتوب ورپورې تړلی دی او ټول انسانیت ته د سمې لارې ښوونه کوي، یعنې په سمه توګه د خپل رب پېژندنه، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دین دی. څرنګه چې د متعال رب عبادت کول لازم دي، همدارنګه په انسانانو باندې زړه سوی کول هم ضروري دي، په پورتني حدیث کې پیغمبرﷺ، د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان يې په ډېرې سختۍ سره سرته رسولای شي، دا د دې ښکارندوی دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازینی دین چې د انسانانو ترمنځ یې یو والی راوستی دی او توپیرونه او فاصلې یې له منځه وړي دي، هغه د اسلام مبارک دین دی.

فعالیت: زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه له اړو خلکو سره د مرستې بیلګې په ګوته کړي.

د حدیث شریف ګټې

١ – د اړو خلکو د پالنې ثواب

له حدیث شریف څخه دا څرګندیږي چې که څوک د کفایي جهاد کولوڅخه عاجز وي اوغواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه وګالي، دا ټول په دې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلک الله تعالی ته نژدې خلک دي چې له هغوی سره د مرستې په پایله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

٢ – له مخلوق سره ښیګڼه عبادت دی

په پورتني حدیث شریف کې له کونډو او بېوزلو خلکوسره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نیولو سره برابره ښوولې شوې ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ فرمایلي دي: له غوره عملونو څخه یو دادی چې مؤمن خوشحاله وساتې، په جامو یې پټ کړې، لوږه یې ختمه کړې او اړتیا یې پوره کړې.(١)

٣ – له اړو او کمزورو خلکوسره مرسته کول کامیابي ده:

هر مسلمان چې د مسکینانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله او نیکمرغه وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول اللهﷺ فرمایي: «هَلْ تُنْصرُونَ وتُرْزَقُونَ إلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ»(٢) **ژباړه:** ستاسو رزق او کامیابي د کمزورو (دعا) پورې تړلې ده.

---

١ – طبراني

٢ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کله چې انسان د کونډو، يتيمانو، او مسکينانو په پالنه کې بوخت وي الله تعالی يې په ژوند اوکار کې برکت اچوي.

پوښتنې

۱ -لاندې کلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الأَرْمَلَةِ:

لاَ يَفْتُرُ:

لاَ يُفْطِرُ:

۲ - د حديث شريف معنا وواياست.

کورنۍ دنده

له بېوزلو سره د مرستې تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

د لوڼو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

انس د مالك زوی د نضر لمسی، کنیه يې ابو حمزه، د انصارو د خزرج له قبيلې څخه و، لس کاله يې د رسول الله ﷺ په خدمت کې تېر کړي دي. رسول الله ﷺ ورته په عمر او مال کې د برکت دعا کړې وه او په وړوکوالي کې يې د بدر په غزا کې ګډون وکړ. په لمانځه کې يې له رسول الله ﷺ سره ډېر ورته والی درلود. يو له هغو صحابه وو څخه دی چې زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي. د پيغمبر ﷺ له مړيني څخه وروسته د جهاد او فتوحاتو په لړ کې عراق ته ولاړ او په بصره کې مېشت شو. هغه وروستی صحابي و چې د سلوکلونو په عمر په بصره کې وفات شو.

د کلمو معناوې

١ – عَالَ: پالنه وکړه
٢ – جَارِيَتَيْنِ: دوه کوچنۍ لورګانې
٣ – تَبْلُغَا: دواړه بلوغ ته ورسيږي
٤ – ضَمَّ: نژدې او يو ځای کړې
٥- أَصَابِعَهُ: خپلې ګوتې

د حديث شريف ژباړه

له انس ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وويل: څوك چې د دوو لورګانو پالنه او روزنه تر بلوغه پورې وکړي، د قيامت په ورځ به زه او هغه (پالونکی) سره يوځای يو او خپلې (دوه) مبارکې ګوتې يې سره نژدې کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې د دوو لوڼو پالونکی او پيغمبرﷺ به په جنت کې سره نژدې اوسي او دا نـژدې کيـدل يې د دوو ګوتو ترمنځ له فاصلې سره تشبيه کړل.

د حديث شريف حکمت

دا يو څرګند حقيقت دی چې اسلام نه يوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکـې د ټولـو مخلوقاتو حقوق پکې خوندي دي، په دې حـديث کـې د کوچنيـانو د حقوقـو پـه هکلـه مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانګړې توګه د نجونو پالنـه او روزنـه ډېـره د پـام وړ ده، د دوی تربيې اوساتنې ته يې د هلکانو په پرتله غوره والی ورکـړی دی، آن تـردې چې پيغمبرﷺ د دوی پالونکي له ځان سره نژدې بللي دي او د نجونو شـتون يـې پـه کـور کې نېکمرغي ښوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پيل څخه تر واده پورې له خطـر سـره مـخ وي، اسـلام د دوی د مصئوونيت په موخه پلار او مور ته دنـده سـپاري چـې تـر واده پـورې ورتـه پـوره پاملرنـه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکار او په ټولنه کې د تجارت د سامان پـه توګـه استعمال نشي.

د حديث شريف ګټې

۱ - د لورګانو د پالنې اجر

د لوڼو او خويندو پالنه، روزنه او د هغـوی اړتيـاوې پـوره کـول د دې لامـل ګرځـي چـې پالونکی يې د آخرت له عـذاب څخـه خـلاص او هغـه غوښـتنه تـر لاسـه کـوي چـې هـر مسلمان ورته ليوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د روزنـې پـه اهميـت بانـدې دلالت کوي.

دا اجر يوازې پلار ته نه دی ځانګړی شوی، بلکې مور هم له دې اجر څخـه برخمنـه ده، دعايشې رضی الله عنها روايت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲ – پر پلار باندې د لورګانو حقوق

لـور پـه پـلار او خـور پـه ورور بانـدې حـق لـري چـې د هغـو پالنـه او روزنـه وکـړي، دا مسؤوليت تر ځوانۍ محدود نه دی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حـق يـې پـه نکاح ورکولو سره ساقطيږي، له هغـه څخـه يـې وروسـته سـاتنه او پالنـه پـه خاونـد بانـدې لازميږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – د لورګانو سره ښېګڼه

که څه هم په حدیث کې د لورګانو یادونه شوې ده، خو علماء د نورو روایاتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لورګانو په هکله ځانګړی نه دی، بلکې هغه څوک چې د خویندو اوترورګانو سره ښېګڼه او پالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دي.

۴ – د دوو لورګانو شمېر ضروري نه دی

په دې حدیث کې د دوو لورګانو یادونه شوې ده، خو د يوې لورپالنه او روزنه هم همداراز ثواب لري، له حضرت عایشې رضي الله عنها څخه روایت دی وايي: یوه ورځ زما کور ته یوه مسکینه ښځه راغله، دوه لونې ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښتنه وکړه، ماورته درې دانې خرما ورکړې، یوه یوه يې هرې لورته ورکړه، دریمه يې غوښتل چې په خپله يې وخوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځایه کړه او په لورګانو يې ووېشله، ما دغه کیسه پيغمبرﷺ ته وکړه هغه وفرمايل: «مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هذِهِ البَنَاتِ بِشَيءٍ فَأحْسَنَ إلَيْهِنَّ، كُنَّ لَهُ سِتراً مِنَ النَّارِ».[1]

ژباړه: څوک که د داسې لونو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښېګڼه وکړه، وي به دغه لونې د پالونکي لپاره د دوزخ له اور څخه د نجات پرده.

۵ – د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهلیت په زمانه کې لور او خور په کورنۍ کې عیب بلل کېده، کله به چې په کورکې نجلۍ وزېږیده خلکو به د خوشحالۍ پر ځای ماتم کاوه، قرآن کریم دغه واقعیت داسې بیان کړی دی: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه یوه تن ته د نجلۍ د زېږېدو خبر ورکړای شو، د مخ رنګ به يې تور وګرځیده او هغه به له غوسې ډک شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغه ناوړه عمل څخه وژغورل شول، ورته لار ښوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پالنه يې د دنیا او آخرت نېکمرغي ده.

[1] – مُتَّفَقٌ عَلَیهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - په دین باندې سم پوهول

پیغمبرﷺ د دې لپاره چې خلك سم پوه شي، خپلې گوتې يې نژدې كړې، تر څو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وكړي او په دې وسيله په جنت كې له پيغمبرﷺ سره د يو ځاى كيدو لوړ مقام وگټي.

پوښتنې

١ - لاندې كلمې معنا كړئ:

- عَالَ:
- جَارِيَتَيْنِ:
- تَبْلُغَا:
- ضَمَّ:
- أَصَابِعَهُ:

٢ - د لورگانو پالنه څه اهميت لري؟

٣- آيا د خويندو روزنه هم د لورگانو په څېر ثواب لري؟

٤- د جاهليت په دوره كې د نجونو ژوند څرنگه و؟

كورنۍ دنده

د لوست د مهمو مطالبو په پام كې نيولو سره د ښځود حقوقو په هكله يوه مقاله وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلالې روزۍ ګټل

عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د رواي پېژندنه

مقدام د معديكرب زوی، كنيه يې ابو كريمه الكندی د كندي قبيلې سره تړاو لري چې شمېر يې كم، د رسول اللهﷺ نژدې ملګری و، له يمن څخه په داسې حال كې راغی چې وړوكی و، د رسول اللهﷺ سره يې په ټولو غزاګانوكې ګډون كړی و، وروسته بيا په شام كې مېشت شو او د هجرت په (۸۷) كال د (۹۱) كالو په عمر په همدې خاوره كې وفات شو.

د كلمو معناوې

١ – قَطُّ: هيڅكله او هېڅ وخت

٢ – يَأْكُلَ: خوري يې

٣ – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ: د خپل لاس له كارڅخه

د حديث شريف ژباړه

له مقدام رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د كار (ګټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله ﷻ د پيغمبر داوود عليه السلام روزي د خپل لاس له ګټې څخه و.

د حديث شريف حكمت

په پورتني حديث كې پيغمبرﷺ هغه بنده غوره ښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زيار، په حلاله توګه ګټي او دا د غوره انسانانو كړنلاره ده، داوود عليه السلام همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق ګټل ستايلي او مسلمانان يې كار كولو ته هڅولي دي، بېكاري ډېرې ناخوالې زېږوي او د وزګار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، په دي اساس د پيغمبرﷺ پورتنۍ وينا په مسلمانانوكي حركت پيدا كوي، څكه كار او زيار د نېكو او پياوړو خلكو نښه ده، نو په مسلمانه ټولنه كي هر وګړی د ځان لپاره د بوختيا په لټه كي وي، ترڅو په ځان كي د بهترينو خلكو صفت پيدا كړي او پر چا پېټی نه اوسي.

د حديث شريف ګټي

١ – په خپل لاس ګټلي روزي

په حديث شريف كي د خپلي خوارۍ او زيار په نتيجه كي لاس ته راوړي روزي له ټولو غوره روزي بلل شوي ده، څكه دا د غوره خلكو كړنه او د الله تعالى د نېكو بندګانو سنت دی.

٢ – روزي ګټل ستايل شوی عمل دی

د روزۍ لاس ته راوړلو په موخه كسب او كار كول عيب نه دی، بلكي د پياوړو خلكو كړنه ده، لكه چي پيغمبرﷺ په بل حديث كي فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ منعه»[١] **ژباړه:** قسم په هغه ذات چي زما روح دهغه په لاس كي دی، يوله تاسو څخه چي خپله رسۍ راواخلي او په خپله شا لرګي بار راوړي، له دي لاري څخه خپل ځان ته حلاله رزق وګټي، دغه كس له هغه كس څخه غوره دی چي سؤال كوي او څوك ورته څه وركړي يا نه.

٣ – د داوودؑ يادونه

په دي حديث كي د داوودؑ د يادوني ځانګړتيا داده چي هغه سره له دي چي د وخت واكمن و اوكسب ته يې اړتيا نه درلوده، خو بيا هم هغه دا غوره ګڼله چي په خپل لاس ګټلي رزق وخوري، كار او كسب يې د ځان لپاره عزت ګاڼه.

٤ – د كسب زده كړه

د كسب زده كړه ښه صفت دی، د الله تعالى غوره بندګانو دكسب له لاري خپل ځان ته رزق پيدا كاوه، په مستدرك كي له ابن عباس ؓ څخه روايت دی چي: د الله ﷻ پيغمبر داوودؑ زغري جوړولي او آدمؑ كښت كاوه، او زكرياؑ تركاڼ و.

---

١ – رواه بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥ – کار کول د توکل منا في نه دی

بې له شکه چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبیاء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پوهېدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کېدل الله تعالی ته پرېښودل ښودلي دي.

٦ – د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی او الله تعالی خپل پیغمبرﷺ ته په دې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء:۸۰]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داوود عليه السلام ته، ستاسې د ګټې لپاره د زغرې د جوړولو صنعت ورښودلی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له ګوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر ویستوونکي یاست؟.

په پورتني آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

پوښتنې

لاندې کلمې معنا کړئ:

١ – قَطُّ:

ب – يَأْكُلَ:

ج – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:

٢ – داوود عليه السلام څه ځانګړتیا درلوده؟

٣ – په خپل لاس ګټلی رزق څه اهمیت لري؟

٤ – د پورتني حدیث خو ګټې ووایاست.

کورنی دنده

د لوست حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته لسم لوست

په دين کې آسانتيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پېژندنه

سعيد چې د معتمدو تابعينو څخه شميرل کيږي، د پلار نوم يې عامر چې په کنيې(ابوبردة) سره يې شهرت درلود، په کوفه کې قاضي پاتې شوی دی، د نيکه نوم يې ابوموسی عبدالله بن قيس الاشعري ﷺ چې مشهور صحابي دی، نوموړی (سعيد) په (۱۶۸)هجري کې له دنيا څخه رحلت وکړ.

د کلمو معناوې

يَسِّرَا: آساني وکړئ.

وَلَا تُعَسِّرَا: سختي مه کوئ.

وَبَشِّرَا: زيری ورکړئ.

وَتَطَاوَعَا: په خپلو منځوکې دوستي ولرئ او يو د بل منونکي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعيد د خپل پلار په ذريعه له نيکه څخه روايت کوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابو موسی رضي الله عنهما يمن ته استازي وليږل او ورته يې وويل: له خلکوسره آسانتيا غوره کړئ، سختي مه کوئ، خلکو ته د خوشحالۍ زيری ورکړئ، نفرت مه خوروئ، يو د بل منونکي اوسئ او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف حکمت

د اسلام دين د انسان له سليم فطرت سره سم راغلی دی، هيڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولوېې انسان ونه توانيږي، يا د فطرت د غوښتنې پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دين اساس پر آسانتياوو ولاړ دی، په هر وخت او هر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کيږي او نشي کولای چې هغه پر ځای کړي، اسلام ورڅخه د هغه عمل سرته رسول ساقط کړي او يا يې په کې آساني راوستې ده، دا يوازې د اسلام ځانګړتيا او وړتيا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حديث شريف ګټې

١ – په دين کې آسانتيا

په اسلام کې سختي نشته، ځکه الله تعالی خپل بندګان په داسې کوم عمل کولو باندې نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا يې په دين کې لوی اصل ايښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاّ وُسْعَهَا﴾ [البقرة : ٢٨٦]

ژباړه: الله تعالی هېڅ يو نفس نه دی مکلف کړی، خو د هغه د توان په اندازه.

پيغمبرﷺ به په دووکارونو کې آسان غوره کاوه که چيرې به يې ګناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إنَّ الدِّين يُسْرٌ، ولنْ يُشادَّ الدِّينَ أحدٌ إلا غَلَبَه.. » (١)

ژباړه: بې له شکه د اسلام دين د آسانۍ دين دی او څوک چې په خپل ځان باندې دين سخت کړي ارومرو مغلوبيږي او نشي کولای چې بيا ورته ادامه ورکړي.

٢ – په دعوت کې له نرمۍ څخه کار اخيستل

په حديث شريف کې مسلمانانو ته لارښوونه کيږي چې له خلکو سره په نرمۍ چلند وکړئ چې دا د ټولو انبياوو تګ لاره ده، الله تعالی موسی او هارون عليهما السلام ته لارښوونه کوي: ﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيِّناً لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ [الطه : ٤٣ – ٤٤]

١ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشئ، يقيناً هغه طغيان غوره کړئ او ورته په نرمۍ سره وينا وکړئ، ښايي چې نصحيت قبول کړي او يا له عذاب څخه ووېرېږي.

د ژوند په هر اړخ کې بايد دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

٣ – له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دين د رحمت دين دی، د کرکې او تنفر دين نه دی، له همدې امله پيغمبر ﷺ خپلو استازو ته لارښونه کړې چې خلک د دين لوري ته وهڅوي او له دين څخه يې متنفر نه کړي، په يو بل حديث کې راځي پيغمبر ﷺ فرمايي: «إنَّ الله لم يبعثني معنّتًا ولا متعنِتًا، ولكن بعثني معلِّمًا ميسِّرًا».[١]

ژباړه: رسول الله ﷺ فرمايي: الله تعالی زه په خلکو او په خپل ځان سختي راوړونکی نه يم رالېږلی، بلکې ښوونکی او د آسانی راوستونکی يې رالېږلی يم.

٤ – زېری ورکول

د مسلمان دعوتگر لپاره دا ښايي چې خلکوته د اسلام دنيوي او اخروي ښېگڼې په مخ کې کېږدي، د اعمالو فضيلتونه ورته بيان کړي، څرنگه چې په رښتيا هم د اسلام مبارک دين د انسان د دواړو جهانو د نېکمرغۍ لپاره راغلی، د هغه گټې خلکو ته وښيي او کومې بدبختۍ چې په نورو لاروکې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وکړي، ترڅو خلک په ذوق او رغبت هغه پلي کړي.

٥ – له اختلاف څخه ډډه کول

په پورتني حديث کې له اختلاف څخه د ډډې کولو حکم شوی دی، ځکه اختلاف دښمني، بغض او کينه رامنځته کوي د ټولنې اړيکې تخريبوي اوناخوالې رامنځ ته کوي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ [الانفال : ٤٦]

ژباړه: او اختلاف مه کوئ چې بيا کمزوري کېږئ او قوت موله منځه ځي.

---

١ – صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه

په پورتني حدیث شریف کې له اختلاف څخه د منعې معنا دا ده چې که چیرې په یوه مسئله کې نظریات مختلف وي، باید د مسلمانانو تر منځ د دښمنی او بې اتفاقی لامل ونه ګرځي، د عمل په میدان کې ټول سره په اتفاق ژوند تېر کړي، یو د بل د نظر احترام وکړي او په پای کې په یوه نظر راټول شي.

پوښتني

۱ - لاندې کلمې معنا کړئ:

یَسِّرَا:

وَلَا تُعَسِّرَا:

وَبَشِّرَا:

وَتَطَاوَعَا:

۲ - په دین کې آسانې څه معنا لري؟ واضح یې کړئ.

۳- د اختلاف زیانونه ووایاست.

٤ - له نفرت څخه څرنګه ډډه کیدای شي؟

کورنۍ دنده

د لوست څخه په استفادې د یووالي په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعنت (ښېرا) ويل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَﷺ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ. قَالَ: { إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً }. [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معناوي

١ – لَعَّانًا: ډېر لعنت ويونکی او ښيرا کوونکی

٢ – بُعِثْتُ: رالېږل شوی يم.

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ ته وويل شول: اې د الله رسوله!، مشرکينو ته ښېرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ويونکی(ښېرا کوونکی) نه يم رالېږل شوی، بلکې زه رحمت رالېږل شوی يم.

د حديث شريف حکمت

زمونږ د پيغمبرﷺ راوړی پيغام (اسلام) د رحمت پيغام دی چې په عامه توګه د ټولو مخلوقاتو د ترحم اوشفقت ذريعه وګرځيد، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې ټاکل شوی او له تېرې څخه يې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنيا او آخرت د برياليتوب يوازينۍ لاره ده او يوازينی دين دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه ژغورل کېږي مومي.

د حديث شريف ګټې

١ – لعنت ويل لويه ګناه ده

لعنت ويل ګناه ده، له ويلو څخه يې اسلام منعه کړيده، د پيغمبر ﷺ په وړاندې يو صحابي په باد(هوا) باندې لعنت وويل. پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: په هوا لعنت مه وايه، ځکه د الله تعالی لخوا ورته امر شوی دی، څوک چې پر چا بې ځايه لعنت وايي، د لعنت ويل يې بېرته ويونکي ته راګرځي.(١)

په يوه بل روايت کې پيغمبرﷺفرمايي: «لا تَدْعوا على أنفسكم، ولا تدعوا على أولادكم، ولا تَدْعوا على خَدَمِكم، ولا تَدُعوا على أموالكم، لا تُوافِقُوا من الله عَزَّ وجلَ ساعةً نَيْلٍ، فيها عطاءٌ، فَيَسْتَجيبَ لكم» (٢)

١ – سنن ابو داوود.

٢ – سنن ابو داوود

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښيرې مه کوئ، همدارنګ خپلو بچو، مزدورانو اومالونو ته ښېرې مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښېرې په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالی سوالونه قبلوي ستاسې ښېرې به قبولې کړي.

په بل حديث شريف کې راځي چې پر مسلمان لعنت ويل د مسلمان د قتل په څېر دي.[1]

۲ - ښېرې کول لعنت بلل کيږي

له پورتني حديث څخه څرګنديږي چې سپکې، سپورې، او ښېرې هم لعنت بلل کېږي، مسلمان بايد خپله ژبه له بدو وېناوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو وېناوو په وړاندې مسؤول ګڼل کېږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو ويناوو، سپکو، اوکنځلو څخه منعه کوي، رسول اللهﷺ فرمايي: « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِيءِ ».[2]

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت ويونکی دی او نه بې حيا چې سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ – د رسول الله راتګ رحمت دی

بې له شکه د پيغمبرﷺ رسالت د هغه باران په څېر دی چې مړې ځمکې ژوندی کوي او ژوند ته ښايست وربښي، نو همدارنګه د پيغمبرﷺ په راتګ سره مړه زړونه د اسلام په نور ژوندي اوروښانه شول، ړندې سترګې بينا شوې او کڼو غوږونو اوريدل پيل کړل، بلکې الله تعالی د پيغمبرﷺ په راليږلو سره دنيا رڼا کړه، د مينې اومحبت وړانګې يې خورې کړې، ظلم او ناپوهي يې په علم او عدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راټول شول، لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ..﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالی د رحمت په سبب دوی ته نرم شولې اوکه چيرې سخت زړی او تند خويه واې، نو خلک به له تا څخه خواره شوي واى.

په ځينوځايونو کې د ګناه کولو له کبله لعنت ويل شوی دی

په شريعت کې د ځينو ناوړو اعمالو سرته رسوونکي ملعون (د الله تعالی له رحمت څخه لېرې) بلل شوي چې بيلګې يې په لاندې توګه بيانيږي:

۱ – هغه ښځه چې په مړي وير کوي اوچيغې پرې وهي اود شريعت خلاف ناروا وينا کوي، په حديث کې راځي: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ لها...»[3]

۱- صحيح مسلم

۲ - مسند احمد

۳ - سنن ابو داوود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: رسول اللهﷺ هغه ښځه چې په مړي باندې چيغې وهي او هغه ښځه چې ورته غوږ باسي لعنت ويلی دی.

۲ – هغه ښځې چې خالونه لګوي، هغه ښځې چې د خال لګولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې وروځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو غوښتنه يې کوي، په حديث کې راځي رسول اللهﷺ فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَ الْمُوتَشِمَاتِ والنامصات وَالْمُتَنَمِّصَاتِ»[۱]

په خال لګوونکو ښځو او هغه ښځې چې لګول يې غواړي او هغه ښځې چې وروځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو يې غوښتنه کوي، د الله تعالی له لوري پر دوی لعنت دی.

۳ – د سود خوړل

په حديث کې راځي چې سود خوړونکی او سود ورکوونکي او د سود سند ليکونکی او شاهدان يې لعنتي او د الله له رحمت څخه لېرې دي.[۲]

پوښتنې

لومړۍ پوښتنه:

۱ - د حديث راوي څوک دی ؟ معرفي يې کړئ.

۲ - لعنت څه ته ويل کيږي؟

۳ – پر کومو کسانو باندې د خپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ويل شوی دی؟

دويمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – لَعَّانًا:

۲ – بُعِثْتُ:

۳ – لَعَّانًا:

کورنۍ دنده

د لوستل شوي حديث په پام کې نيولوسره (زموږ پيغمبر رحمت دی) تر سرليك لاندې يوه مقاله وليكئ.

---

۱ – صحيح مسلم

۲ – صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چارو کې منځنی حالت غوره کول

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ‌ﷺ عَنِ النَّبِيِّ‌ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ، وَلاَ تُبَغِّضْ إِلَى نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لاَ أَرْضًا قَطَعَ، وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى ». [رواه البيهقي]

د راوي پېژندنه

حضرت جابر جليل القدر صحابي دی، د پلار نوم يې عبد الله، نيکه يې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله يې د بدر او اُحد په غزاګانو کې ګډون نه درلود، د اُحُد له غزا څخه وروسته يې خپل ژوند د رسول اللهﷺ خدمت ته وقف کړ، په کور او سفر کې به د پيغمبرﷺ ملګری و، له دې کبله يې زيات شمېر احاديث له پيغمبرﷺ څخه روايت کړي دي، په خپل وروستني عمر کې شام ته ولاړ او د څه مودې لپاره هلته مېشت شو او د هجرت په ٧٤ کال د ٩٤ کلونو په عمريې له فاني دنيا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقيع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معناوې

مَتِينٌ:	ډېر سخت او کلک
فَأَوْغِلْ فِيهِ:	ورننوځئ، تګ لاره غوره کړئ
بِرِفْقٍ:	په آسانۍ سره
الْمُنْبَتَّ:	هغه څوک چې خپله سورلی د تېز ځغلولو له کبله له کاره وباسي.
وَلاَ تُبَغِّضْ:	ځان لپاره يې بد مه ګرځوه
لاَ أَرْضًا قَطَعَ:	نه يې سفر پوره کړ
وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى:	او نه يې سورلی روغه پرېښوده

د حديث شريف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله ﷺ د رسول اللهﷺ څخه روايت کوي چې فرمايلي يې دي: بې له شکه دغه دين ډېر قوي دين دی، په آسانۍ سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپيدا کوه(په ځان باندې د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه)، ځکه تېز ځغلوونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی او نه يې سپرلی روغه پريښې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث حکمت

په پورتني حدیث کې د اسلام د مهم اصل یادونه شوې ده، هغه د دین او دنیا په چارو کې منځنی حالت غوره کول دي، دې اصل ته پام کول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځکه چې د دې اصل په رعایت سره د مسلمان ژوند له افراط او تفریط څخه لېرې کیږي، د تل لپاره یې هر اقدام په دلیل او معقولیت باندې ولاړ وي، خپلې دیني چارې داسې عیاروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممکن وي.

او دا راز متوسط حالت غوره کول د کامیابۍ راز دی او کله چې مسلمان په خپلو دیني مکلفیتونو کې متوسط حالت غوره کړي، هېڅکله پکې پاتې نه راځي، خوکه چېرې په عباداتو کې یې افراط وکړ، یو وخت به ارومرو داسې راځي چې دی به ستړی کیږي او عبادت به ورڅخه پاتې کیږي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اسلام دین قوت لري

د اسلام دین غښتلي احکام لري چې مسلمان یې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مکلف دی او په ځینو حالاتو کې د شرعي عذر له کبله اجازه ورکړل شوې ده چې یوازې د فرض په ادا کولو باندې اکتفا وکړي، لکه په سفر کې فرضي لمونځ کول، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دین ټول نوافل لکه تل روژه نیول، له حد نه زیات تل نفلي لمونځونه کول، تل ترتله په تلاوت او ذکر کې مشغولیدل او داسې نور، دا ټول سره له دې چې دیني اعمال دي، خو هغو ته په یوځل غیږ ورکول انسان ستړی کوي او بیا یې له نور پرمختګ څخه غورځوي.

۲ – په دین کې میانه روي او تدریج

امام غزالي وايي: هرهغه څوك چې د دین په مرتبو کې له دمې اخیستلو پرته منډې وهي، حتماً په ده باندې د دین احکام سخت پریوځي، باید مسلمان د فرایضو نه وروسته په تدریج سره په خپل نفلي عبادت کې وړاندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې درونډ تمام نشي.

۳ - هغه عبادت غوره دی چې همیشه وي

د اسلام دین مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت کړي او هغه عبادت چې د څه وخت لپاره یې په زیاته اندازه وکړي او بیا یې پرېږدي، نه دی ستایل شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان لړ نېک عمل چې تل يې کوي، له هغه نېک عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بيا يې پرېږدي، په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمايلي دي: د خپل وس په اندازه نېک عملونه کوئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، که څه هم هغه لږ وِي.[۱]

٤ – اسلام د ميانه روۍ دين دی

د اسلام دين د مسلمان لپاره ټاکلی حد ايښی دی او ورته يې خپل فرايض ښودلي دي چې پرته له کومه عذره يې سرته ورسوي، پر دې سر بېره مسلمان ته يې د ميانه روۍ غوره کولو لارښوونه کړې ده، ترڅو په ده باندې دروند تمام نشي، پيغمبر ﷺ مسلمانانو ته عامه لارښوونه کوي چې: په چارو کې غوره حالت منځنی حالت دی،[۲] ځکه چې دا د اعتدال حالت له کمي او زياتي څخه لېرې دی.

پاملرنه

په اعمالو کې د منځني حالت له غوره کولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو کې لاره ټاکل شوې ده، څوک پکې د پرېښودو واک نه لري.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مَتِينٌ:

فَأَوْغِلْ:

بِرِفْقٍ:

الْمُنْبَتَّ:

۲ – اسلام مسلمانان د کوم حالت غوره کولوته هڅولي دي؟

۳- آيا په اسلام کې سختي شته؟ واضح يې کړئ.

کورنی دنده

د راوي له پېژندنې سره د پورتني حديث ژباړه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

۱ – مسند احمد

۲ – رواه البيهقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوويشتم لوست

په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق عليه]

د ځینو کلمو معناوې

۱- سَبْعَةٌ:	اووه.
۲- فِي ظِلِّهِ:	ظل سیوري ته وایي دلته د الله ﷻ له سیوري څخه د هغه د عرش سیوری مراد دی.
۳- يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ:	له دې ورځې څخه مراد د قیامت ورځ ده. (هغه ورځ چې د الله له سیوري څخه پرته بل سیوری نه وي).
۴ـ إِمَامٌ:	هرهغه څوک چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.
۵ـ شَابٌّ:	ځوان
۶ـ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ:	چې د الله ﷻ په بنده ګۍ کې لوی شوی وي.
۷ـ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:	پر مسجدونو پورې یې (زړه) تړلی وي.
۸ـ تَحَابَّا فِي اللَّهِ:	د الله ﷻ د رضا لپاره یو له بل سره محبت ساتي.
۹ـ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ:	د الله ﷻ د رضا لپاره یو له بل سره یوځای شي.
۱۰ـ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ:	د الله ﷻ د رضا لپاره یو له بل څخه جلا شي.
۱۱- دَعَتْهُ:	بلنه ورته ورکړي.
۱۲ـ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ:	د عزت او ښایست څښتنه.
۱۳ـ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:	له سترګو څخه اوښکې توی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث ژباړه

له حضرت ابوهریرهﷺ څخه روایت دی چې، پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به یې په هغه ورځ د عرش ترسیورې لاندې ساتي چې بل هیڅ سیوری به نه وي خو یوازې دده د عرش سیوری به وي: یو عادل پاچا، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه ځوک چې زړه یې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې یو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مینه کوي، کله چې یوځای کیږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره یو ځای کیږي او چې کله یو له بل څخه جلا کیږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر یو له بل څخه بېلیږي – یعنې یو د بل سره ناسته او ولاړه یې یوازې د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنیوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بدکارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او ښایسته وي او دی ورته په ځواب کې ووایې: زه له الله ﷻ څخه وېرېږم. بل هغه ځوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خیرات کوي، نو داسې په پټه یې ورکوي چې کیڼ لاس یې دې نه پوهیږي چې ښي لاس څه شی خیرات کړل، بل هغه ځوک چې کله د الله ﷻ یادونه په یوازیتوب کې کوي، نو له سترګو څخه یې اوښکې بهیږي.

د حدیث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځینو نېکو اعمالو د سرته رسولو ډېرې زیاتې ښېګڼې ذکرکړې دي، تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له یوې خوا د ډېر خیر زیرى ورکړي او له بل پلوه، د داسې اشخاصو او د نورو تر منځ توپیر په ګوته کړي، دا په حقیقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نیکیو ته رابلل او هڅول دي په همدې غرض پیغمبر ﷺ په دې حدیث کې د هغو اووکسانو ستاینه کړې چې د ډېرو غوره اعمالو څښتنان دي، که څه هم دغه مقام په نورو احادیثو کې د نوروکسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غازي، پوروړي ته مهلت ورکوونکی، له پور وړي سره مرسته کوونکی، مسجد ته زیات پل وهونکی او داسې نور.

د حدیث شریف ګټې

۱ـ د عادل امام فضیلت

په اسلامي شریعت کې عدل او انصاف ډېر لوې فضیلت لري، د اسلام مقدس دین عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاضیان، وزیران، والیان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان باید په کورنۍ کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو بیبیانو تر منځ عدالت.

دا چې د عادل پاچا د عدل لمنه ډېره پراخه وي او پر ټول رعیت د زړه سوي او ترحم سیوری وي، او ټول وګړي ورڅخه ګټه اخلي، همدارنګه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل پاچا له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲ـ په ځوانۍ کې بنده ګي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډېره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده ګۍ اوعبادت کې مصرف کړي. ځوک چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډېر لوی فضیلت او ستاینې وړ دی.

۳ـ له مسجدونو سره زیاته علاقه

جوماتونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبیح، ذکر، د تعلیم او تعلم او د نورو غوره کارونوځایونه دي، نو د هر چا اړیکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زیاته وي، هغه الله ﷻ ته ډېر نژدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مینه انسان د منکراتو او هر ډول بدیو څخه لېرې ساتي.

۴ـ د الله ﷻ لپاره مینه

د خلکو ترمنځ اړیکې زیاتره په مادي، جنسي، او د خپلولۍ پر بنسټونو ولاړې وي، مګر په اسلام کې غوره اړیکې هغه دي چې د الله ﷻ پرمحبت ولاړې وي او د اړیکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي یعنې دهغه چا سره دوستي او ملګرتیا کول چې د الله ﷻ څخه ویره لري او هغه ته نژدې وي. ځوک چې یوازې الله ﷻ ته د قرب او نژدیوالي پر بنسټ یو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډېر خوښ وي.

۵ـ تقوی او پرهیزګاري

هر انسان یو لړ غوښتنې او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دین د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په ګوته کړې دي، خو شیطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راګیر کړي او له همدې لارې څخه یې په ګمراهۍ کې اخته کړي.

یوله هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زیات میلان کوي، ښځه ده، دا میلان هغه وخت زیات وي چې کله ښځه ښایسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هرکله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بدکارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ویره اختیار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي الله ﷻ به يې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنگه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې ښايسته ځوان چې مال هم زيات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورځخه انکار وکړي او ورته ووايي چې زه له الله ﷻ څخه وېرېږم، بې له شکه دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

۶ـ په پټه خيرات ورکول

صدقه او خيرات ورکول لوی فضيلت لري.خيرات ورکول داسې عبادت دی چې گناهونه رژوي، د مسلمان اجرونه زياتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندۍ سبب گرځي.

صدقه ورکول په پټه اوښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی يې هله زيات وي چې په پټه ورکړل شي، آن تر دې چې کيڼ لاس په دې پوه نه شي چې ښې لاس په خيرات کې څه ورکړل مگر دا چې په ښکاره ورکولو کې يې کوم شرعي مصلحت وي.

۷ـ د الله ﷻ له وېرې ژړل

د الله تعالی ذکر او يا د هغه ستر نيک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسيږي. څه ځانگړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او بې اودسه د الله ياد اجر لري، خو که يو څوک له نورو څخه گوښه د الله تعالی لويي رايادي کړي او خپل تقصير او بې پروايي ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترگو کې يې له وېرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ايمان او اخلاص ځرگندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

پوښتنې

۱ـ لاندې کلمې معنا کړئ:

ا. مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب . تَحَابَّا فِي اللَّهِ:

ج . فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:

۲ـ خالي ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

– د اسلام مقدس دين.....................پرهرچا لازم کړی دی.

– د صدقې اوخيرات اجر هله زيات وي چې په......................... ورکړل شي.

۳ـ په اسلام کې د غوره اړيکو اساس په څه ولاړدی؟

کورنی دنده

حديث په يادو زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په لارکې د کښیناستلو آداب

«عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ }. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ }.قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: {غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلاَمِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْىُ عَنِ الْمُنْكَرِ» [رواه البخارى]

د راوي پيژندنه

ابو سعيد چې نوم يې سعد د پلار نوم يې مالک نيکه يې سنان، د مديني د الخدري قبيلې اصلي اوسيدونکی، کنيه يې ابوسعيد چې په همدې سره يې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زياتو غزاگانوکې يې گډون کړی، يو له هغو اصحابوڅخه شمېرل کيږي چې په فقه اواجتهاد کې يې شهرت درلوده، په ۷۴ هجري کال کې يې له فاني دنيا څخه سترگې پټې کړې.

د ځينوکلمو معناوې

إِيَّاكُمْ: لرې اوسئ

الطُّرُقَاتِ: لارې

أَبَيْتُمْ: نه يې منئ

غَضُّ الْبَصَرِ: د سترگو پټول (ساتل)

وَكَفُّ الأَذَى: له ضرر رسولو نه ځان ساتل

د حديث شريف ژباړه

له ابو سعيد الخدري رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي کريمﷺ فرمايلي دي: په لاروکې کيناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وويل: اې د الله رسوله! په لارو کې له کيناستلو څخه زمونږ چاره نشته، موږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کريمﷺ وفرمايل: هوکې! چې داسې نشئ کولای، بايد لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونيسئ) اصحابو وويل: دلارې حق کوم يو دی؟ نبي کريمﷺ وفرمايل: د سترگو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښته کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام ځواب ورکول، په نیکو چارو امر کول او له بدیو څخه خلك منعه کول د لارې حقونه دي.

د حدیث شریف حکمت

ځرنګه چې په لارو او عامو سرکونو کې د خلکو تګ راتګ کېږي او په خپل ورځني ژوند کې ورته ډیره اړتیا لري، نو په دې اساس په حدیث کې بې له اړتیا په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پیښیږي چې په لاره تلونکي خلك د ناستو خلکو له اړخه ځورول کیږي او د اسلام دین لـه ضـرر رسـولو څخـه منعـه کـړې ده، کـه چیرې په ځینې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سته اړینه ګوري، باید ټول هغـه آداب په پام کې ونیسي چې ورسره د تېریدونکو احترام اوعزت وسا تل شي او له هر هغه عمـل څخه ځان وژغوري چې د تېریدونکو د ځوریدلو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې

١– په لار کې له کښیناستلو څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې له اړتیـا پرتـه پـه لارو کـې لـه ناستې څخـه منعـه شـوې ده، ځکـه مسلمان د تل لپاره خلکوته د ګټې او ښیګڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه یې ځان ژغوري او زیار باسي چې د ده له ژبې، نظر او لاس څخه ځوك زیانمن نـشي او که چیرې په لار کې نا ستې ته اړکیږي، بیا به ټول حقوق په پـام کـې نیسي، ترڅـو د ده د کښیناستلو له کبله ځوك زیانمن نشي.

٢ – د ناروا کتلو(نظر)څخه ځان ساتل

مسلمان باید د حرام نظر(کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هـر ځـای کـې وي، ځکـه د نارواوو په لورې کتل انسان په ګناه کې ښکیلوي، په اخلاقـي فـساد یـې اختـه کـوي او دا حکم مسلمان سړي اومسلمانې ښځې دواړو ته متوجه دی پـه قـرآن کـریم کـې پـدې اړه روښـانه لارښـوونه شـوې ده: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ...... " -: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ٢٩ – ٣٠]

ژباړه: نارینه وو مؤمنانو ته ووایه چې خپلې سترګې کښته وساتي او مسلمانو ښځو ته ووایه چې خپلې سترګې کښته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – له ضرررسولو څخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې ناسته اړينه وي، په داسې حالت کې بايد لازمي لارښوونې په پام کې ونيول شي، ځينې يې دا دي چې د مجلس له کبله په لارويو لار تنګه نشي، مجلس بايد د خلکو د سپکا وي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ويـل کېږي چې د هغـه لـه لاس او ژبې څخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د ښځو د ځورونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

٤ – د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امـن او محبـت پيغـام لـري او ډاډ ورکـوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړئ، له دې کبله سلام اچول د ايمان نښه بلل کېږي او ځـواب يې واجب دی، با يد د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کريم لارښـوونه ده. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [النساء: ٨٦]

ژباړه: اوځوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته لـه هغـې نـه پـه ښه توګه ځواب ورکړئ او يا لږ تر لږه همغه شان.

٥ – د ښو کارونو په لوري بلنه او له بديو څخه منعه کول

قرآن کريم له مسلمان څخه دا غوښتنه کوي چې په هر حا ل کې پـه خپلـه نېـک اوسـي، نور خلك د نېکۍ لوري ته را وبلـي، الله تعـالی فرمـايي: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران : ١٠٤]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلك ارومرو داسې وي چې د نېکۍ لوري تـه بلنـه وکـړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلك چې دا کار وکړي هغـوی بـه بريـالي شي.

په زياتو احاديثو کې د ښوکارونو په لـور، د بلنې او د بـديو د مخنيـوي پـه هکلـه يادونـه شوي ده، دا د هر مسلمان مسؤوليت دی چې د امـر بـالمعروف او نهـې عـن المنکـر دنـده سرته ورسوي، رسول الله ﷺ فرمايي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ».[1]

---

[1] – صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: تاسو نه چې څوك ناروا وګوري، سم د لاسه دې هغه په لاس سره منعه کړي، که چیرې یې وس نه وي، په ژبه دې منعه کړي اوکه چیرې په ژبه یې نشي منعه کولای، په زړه کې دې ورسره کینه ولري او دا کمزوری ایمان دی.

د ښو چارو په لور بلنه او له نارواوو څخه منعه ډیره ضروري ده، ځکه په دنیا کې د خلکو ژوند په بېړۍ کې د ناستو خلکو په څېر دی، که چیرې یوکس بیړۍ سورۍ کړي ټول سپاره خلك ورسره ډوبیږي، نو د بدیو مخنیوی د خپل ځان او د ټولنې دساتنې معنا لري.

پوښتني

۱ – د حدیث راوي په لنډه توګه معرفي کړئ.

۲ - لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ:

اِلطُّرُقَاتِ:

أَبَيْتُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الأَذَى:

۳ – د نېکیو په لور بلنه او د بدیو مخنیوی څه اهمیت لري؟

کورنۍ دنده

له لوست څخه په استفادې سره په لارکې د کښېناستلو د آدابو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فقهي برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ

کورنۍ څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنۍ ویل کیږي.

د کورنۍ بنیاد ښځه او خاوند بږدي، اولاد ترې پیدا کیږي چې بیا په ټولنه کې د ژوند پړاو پیلوي.

د کورنۍ جوړولو بنسټ

کورنۍ د دوو عمده موخو په بنیاد جوړیږي.

لومړی: واده کول انساني فطرت ته لبیک ویل دي: د اسلامي شریعت د څرګندو ارزښتونو څخه یو دا دی چې د ځان ګوښه کولو له اصل سره یې مبارزه کړې، انساني فطرت او بشري غریزو ته يې مثبت ځواب ویلی، په حدیث شریف کې چې طبراني او بیهقي روایت کړی رسول اللهﷺ فرمايي:"ځوک چې مال ولري، عمر يې د واده عمر ته ورسیږي او واده ونکړي زما له ډلې څخه نه دی" په بل حدیث کې راغلي، هغه درې تنه چې د رسول اللهﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هیڅ ښکاره شو، نو د ځان سره يې وویل: مونږ رسول اللهﷺ ته نشو رسیدای، ده ته ټول وړاندیني او وروستني ګناهونه ښنل شوي، ددې درې واړو څخه یو د ځان سره هوډ وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دویم وویل: ټول کال به روژه نیسم، دریم وویل: زه به ځان د ښځو څخه ګوښه کوم او هیڅ واده به نه کوم، کله چې رسول اللهﷺ د دوی په تصمیم خبر شو ويې فرمایل:"قسم په الله چې زه ستاسې په پرتله د پاک پروردګار نه ډیر ویریږم، ولی سره له دې لمونځ هم کوم او ویدیږم هم، روژه نیسم او کله يې نه نیسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر ځوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلې څخه ندی".

د پورتنیو نصوصو څخه څرګندیږي چې واده کول په اسلام کې ځانګړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤولیت چې د دده په غاړه دی پخپلو اوږو واخلي.

دویم: په واده باندې ټولنیزې ښېګڼې تر لاسه کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې ښيګڼې لري چې مهمې به يې په لاندې کرښوکې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتيږي چې دا لړی په واده دوام مومي، پاک الله ﷻ دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي:﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله ﷻ تاسو ته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسي درکړل. په بل ځای کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «اې خلکو! د هغه خدای ﷻ څخه وويريږئ چې تاسو يې له يوه نفس څخه وزيږولئ او له همدې نفس څخه يې د هغه جوړه پيدا کړه، بيا يې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل: په مشروع واده سره پيدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي چې دا وياړ اولادونو ته د ذهني آرامی، په ځان باوري کېدلو او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني چې په پای کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لاريو څخه داسلامي ټولنې خوندي والی: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کيږي، هر کله چې شهواني غريزه په حلاله لار مړيږي ټول امت –څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمباليږي، خپل مسؤوليت به داسې ترسره کوي چې څنګه خدای ﷻ غوښتي وي، د همدې لويو اخلاقي ښېګڼو او ټولنيزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصيه کوي، فرمايي:" اې ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري بايد چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټيټولو(د شهوت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلري، په دوی لازم دي چې روژه ونيسي، تر څو په ده کې د شهوت لمبه سړه کړي"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- د ناروغيو څخه د ټولنې روغوالی: شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغيو لکه ايډز، سوزاك او نورو له شره ژغوري، دا ډول ناروغی د زنا، فحشا او نا مشروعوتړاوونو زيږنده ده او په نکاح سره ددې مخنيوي کيږي.

هـ - روحي او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبت، دوستۍ او رحمت حس رامنځته کيږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې له کار څخه وزګار او کور ته ستړی ستومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښېني، ټول هغه غمونه چې د ورځنې کار په لړ کې ورته پيدا شوي هېرېږي. په همدې توګه ښځه او خاوند د يو بل په څنګ کې د آرام او نېکمرغه ژوند څخه خوند اخلي.چې الله ﷻ ورڅخه په خپل کلام کې په ډېر ښکلي تعبير داسې يادونه کوي، فرمايي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلايلو څخه يو دا دی چې تاسې لپاره يې ستاسو له جنس څخه جوړه پيدا کړه، تر څو(د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بيا يې ستاسې ترمنځ دوستي او لورېينه پيدا کړه، په يقين سره دې کې د الله ﷻ د قدرت او حکمت دلايل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره يو له بل سره مرستندويه دي چې يوه نيکمرغه کورنۍ جوړه او صالح اولادونه وروزي: د واده تر سيوري لاندې ښځه او خاوند دواړه د کورنۍ په جوړولو او مسؤوليت ته په اوږه ورکولو کې يو له بل سره مرسته کوي، پدې معنا چې لومړی د دويم کار پوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه يې وتلای شي، لکه د کور کارونه او د کور دننه اولادونو ته پاملرنه او دې ته ورته نور. سړي هغه کارونه کوي چې توان يې لري او له طبيعت سره يې برابر وي، لکه د مالي امکاناتو برابرول، د دښمنانو څخه د کورنۍ حمايت او د ورځني مصيبتونو څخه د دوی ژغورل. د مرستندويه انسانانو تر سيوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤوليته نسل رامنځ ته کيږي چې بيا به ټولې کورنۍ د محبت، صلحې، آرامۍ او سوکالۍ په فضا کې ژوند تېروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز- پلرنۍ او مورنۍ عاطفه را پارېږي

د واده په اغېز د ښځې او خاوند په منځ، کې د عاطفې او مسؤولیت روح راټوکېږي، بیا دې ته اړ کیږي چې د خپلو ماشومانو د آرام او استقرار لپاره ډېر زیار وباسي بې خوبۍ او ستونزې. و ګالي، تر څو اولادونه یې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعالیت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنیزو مثبتو مسؤولتونو په اړه په خپل منځ کې خبرې وکړي.

پوښتنې

۱- کورنۍ څه ته وایي؟

۲- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

۳- د دې اصل د ثبوت لپاره چې واده د فطرت غږ ته لبیک ویل دي، یو حدیث ووایاست.

۴- دا څنګه ثابتوئ چې په واده سره انساني نسل ساتل کیږي؟

۵- په دې باندې څه دلیل لرئ چې په واده سره ټولنه د اخلاقي ناولتیا څخه ژغورل کیږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، په دې هکله د قرآن کریم څخه دلیل راوړئ.

۷- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

۸- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحیه پیدا کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح

مخکې مو وویل چې الله تعالی په انسان کې جنسي غریزه ایښې ده، تر څو د انساني نسل د پایښت سبب شي، دې مقصد د لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شریعت د نر او ښځې د یو ځای ژوند کولو روا لاره نکاح ګرځولې ده.

د نکاح تعریف

په لغت کې: نکاح یو ځای کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې

۱.نکاح هغه عقد ته ویل کیږي چې نارینه او ښځې ته له یو بل څخه جنسي ګټه اخیستل روا کړي.

د نکاح حُکم

د نکاح حُکم د نکاح کوونکي له حالت سره بدلیږي:

أ- **سنت مؤکد نکاح:** د اعتدال په حالت کې نکاح سنت مؤکد ده، د اعتدال حال دا دی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا کې د لویدلو ویره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»[۱] «نکاح زما له سنتو څخه ده او څوک چې زما په سنتو عمل نه کوي له ماڅخه نه دی»

نو که له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نکاح وکړي، الله تعالی ثواب ورکوي.

ب- **واجب نکاح:** د هغه چا لپاره نکاح کول واجب دي چې د ډیرې اشتها سره د مهر او نفقې وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لوېدو وېره ولري.

له واجب څخه مراد لازم والی دی، نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شاملیږي.

ج- **مکروه**[۲] **نکاح:** د هغه چا لپاره چې ویره ولري که نکاح وکړم، نو د نفقې د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، یعنې د زوجیت مادي او معنوي حقوق به

---

۱ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

۲ - له مکروه څخه تحریمي مکروه مراد ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراعات نه شي کړای، نو د ده لپاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاك لمنۍ لپاره روا شوې ده، نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کیږي او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصیل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او یا د ضروري شیانو لکه د اوسېدو ځای او د واده مصارف تأمینول، دا څه باك نه لري لکه په یاد شوي حدیث کې چې لارښوونه شوې (یا معشر الشباب....) نو ځوانان دې دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بیا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډېرې ښېګنې دي چې هغه په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعالیت

زده کوونکي دې د نکاح کولو ګټې او ډولونه په خپل وار سره په ګوته کړي.

پوښتني

١. نکاح تعریف کړئ.

٢. د نکاح د مشروعیت (رواتوب) حکمتونه بیان کړئ.

٣. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.

٤. آیا د نکاح ځنډول پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نکاح د حکمتونو په هکله یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې له واده څخه د مخه به د هلك د كورنۍ لخوا د نجلۍ كورنۍ ته يو څوك د خواستگارۍ(غوښتنې) لپاره ور استول كيده، همدغه عادت د شريعت له خوا هم د منلو وړ وگرځيد چې په عربي كې ورته خِطبه ويل كيږي.

د خِطبې تعريف

په لغت كې: خِطبه د خاء په كسرې (زير) د نكاح غوښتنې ته وايي.

په اصطلاح كې: له يوې ټاكلې ښځې سره د واده كولو رغبت ښكاره كولو ته خِطبه ويل كيږي، برابره ده د هغه يادونه ښځې ته وكړي او يا د هغې ولي ته.

د خِطبې حُكم: خِطبه د نكاح لپاره يوه وسيله ده چې فقهاء كرامو رحمهم الله مستحب گڼلې ده.

په يوې ښځې مركه كول چې شرعي ايجاب او قبول پكې نه وي د وعدې په معنا ده او رښتينى عقد نه دى، ځكه د نكاح عقد د ايجاب او منلو له لارې تر سره كيږي.

د ښځې غوره كول

د اسلامي شريعت له مخې په دې كې شك نشته چې نېكمرغه واده د سړي لخوا د ښې ښځې په ټاكلو او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پورې اړه لري او د ښې ښځې اختيارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام كې ونيول شي:

۱- ديندارې

سړي ته پكار ده چې ديندراه او د ښو اخلاقو څښتنه ښځه غوره كړي، ځكه ديندارې ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاوند اطاعت وكړي، د هغه د نېكمرغۍ او هوساينې لپاره كار وكړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د مېړه پت او عزت وساتي، د خپلې تقوا، ريښتينولۍ او اخلاص څخه يې هر وخت خوښ او ډاډمن وگرځوي، كه ښځې د ځان لپاره د سړي د غوره كولو په هكله د ديندارۍ صفت په نظر كې ونيسي، نو د روښانه راتلونكې په لور به يې گام ايښى وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوه حديث کې رسول اللهﷺ فرمايي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ»[۱]

د حديث ژباړه: خلك له ښځې سره د څلورو خصلتونو لپاره نكاح كوي:

د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهميت) لپاره، د هغې د ښايست لپاره او د هغې د ديندارۍ لپاره او ته په ديندارې پسې وگرځه، كه داسې دې ونكړل لاسونه دې سپيره شه.

۲- پېغله

غوره دا ده چې پيغله په نكاح شي، ځكه په هغې كې د مينې دوه اړخيزې اړيكې ټينگيږي او د گډ تفاهم او د بچيانو د تولد لپاره مناسبه وړتيا لري. له حضرت جابرؓ څخه روايت شوى دى چې رسول اللهﷺ ما ته وفرمايل: (اې جابره! له پېغلې سره دې واده كړى او كه له كونډې سره؟ هغه وويل: له كونډې سره. هغهﷺ وفرمايل: ولې دې له پېغلې سره واده نه كاوه چې دواړو به مينه او لوبې سره كولې). خو كه د يوه چا ظروف دا غوښتنه وكړي چې كونډه يا پخه ښځه بايد په نكاح واخلي، لكه چې سړى په عمر پوخ وي، يا د خپلو اولادونو لپاره په كور كې سرپرست لټول وغواړي يا نورې گټې په نظر كې ونيسي، نو د پخې ښځې سره نكاح كول ورته غوره دي.

۳- مينه ناكې او اولاد راوړونكې: سړي ته پكار ده چې مينه ناكه او اولاد راوړونكې ښځه خوښه كړي، ځكه همداسې ښځه له خپل سړي سره مينه او ښه چلند كوي، له دواړو خواوو څخه دمينې كول د زوجيت د ژوندانه د پايښت، خوشحالۍ او د ښو اولادونو لپاره ډير اغيزمن دي، رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو له مينه ناكو او اولاد راوړونكو ښځو سره ودونه وكړئ، زه د قيامت په ورځ ستاسو په ډير والي وياړ كوم)[۲]

۴- عزتمنه كورنۍ: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمنې كورنۍ څخه ځان ته غوره كړي هغه چې د كورنۍ غړي يې په نېكو اخلاقو او ښو خويونو پيژندل شوي وي، تر څو ددوى اولادونه ورڅخه دغه ځينې صفتونه او يا ټول خپل كړي، دا طبيعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او ميندو ډير صفتونه اولادونو ته په ميراث نقليږي، په دې خبره ډير احاديث دلالت كوي، له عايشې رضى الله عنها څخه روايت دى چې وايي رسول اللهﷺ

---

۱ - متفق عليه.

۲ - سنن أبى داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وفرمايل: «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ فإنَّ النِّساءَ يَلِدْنَ أشْباه إخْوانِهِنَّ وأخَواتِهِنَّ»[۱]. "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځايونه غوره کړئ، ځکه ښځې خپلو وروڼو او خويندو ته ورته زيږوي".

۵- په نسب کې لېرې والی: غوره داده چې ښځه له لېرې نسب څخه وي، له نژدې خپلوانو څخه نه وي، ځکه په نسب کې لېرې ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زېږوي، ويل شوي دي چې: "له لېرې کورنيو څخه ښځې وکړئ څو مو اولادونه کمزوري نه وي".

علمي تحقيقاتو دا منلې چې نژدې خپلوانو سره واده کول په ماشومانو کې د ارثي ناروغيو د څرګنديدو لامل ګرځي.

د خاطب غوره کول

لکه سړي ته چې لازم دي چې نېکه ښځه خوښه کړي، همدا شان د ښځې کورنۍ ته هم پکارده چې د سړي او ځوان په هکله ښه انتخاب وکړي او خپلې پېغلې ته مناسب سړی غوره کړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- **دينداري:** پکار ده چې خطبه کوونکی سړی ديندار، د ښو اخلاقو او مېرانې څښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شمېرل کيږي، نو که سړی پرهيزګاره وي د الله جَلَّ جَلَالُهُ وېره يې په ښځه له ظلم کولو څخه راګرځوي، د ښه ژوندانه او د ښځې د حقوقو د تأمين خواته يې راکاږي، رسول الله ﷺ له ديندار او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نکاح کولو امر کوي ولو که مسکين هم وي، فرمايي: "إِذَا جاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إِلا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيضٌ".[۲] "کله چې تاسو ته داسې څوک راغی چې دين او اخلاق يې غوره ګڼئ، نو د واده کولو غوښتنه يې ومنئ او که دا کار ونکړئ، نو په ځمکه کې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي."

په رښتيا هم که ديندار سړي ته نجلۍ په نکاح ورنه کړل شي، د غريبۍ په وجه خالي لاس ولاړ شي، نو ددې وېره ده چې پاروني به يې په زړه کې پريوزي او په فتنو کې به ولوېږي، همدا شان که ښځه بې دينه او بد اخلاقو ته په نکاح ورکړل شي، يا د مالدار سړي په انتظار کې پرېښودله شي، نو ددې وېره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو کړو وړو

---

۱ - سنن ابن ماجه.

۲ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اخته شي او په دې کار سره په د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس کې د الله ﷻ امانت دی خيانت کوي او په خپل لاس به خپله لور د ټول ژوند لپاره په عذاب او په ډيرو خطرونو کې اچوي.

۲- د خاطب او مخطوبې تر منځ د عمر نژديوالی: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه کار نه دی چې داسې چاته نجلۍ په نکاح ورکړل شي چې په عمر کې يې ډير توپير وي په داسې ډول چې د هغه عمر د هغې د پلار او نيکه سره برابر وي، ځکه نېکمرغه واده هغه دی چې د مينې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والی يو له هغو اسبابو څخه دی چې د ښځې او خاوند تر منځ د مينې او محبت اړيکې په ځای کوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډير عمر لرونکي سره د نجلۍ نکاح جواز نه لري، بلکې عرف او مصلحت ته په کتو سره مناسب داده چې د عمر نژدې والی په نظر کې ونيول شي، ترڅو واده نېکمرغه او سوکاله شي.

مخطوبې ته کتل

خاطب ته شريعت دا رواکړې ده چې مخکې له نکاح څخه مخطوبه ووينې، په دې کې حکمت دادی چې خاطب د ښځې په هکله چې دده په نکاح کې راتلونکې ده او دده د ژوند شريکه جوړيدونکې ده معلومات ولري.

کله چې څوک وغواړي له کومې ښځې سره واده وکړي تر واده کولو د مخه ورته کتل جواز لري. نبي اکرمﷺ فرمايي: «ابصرها فإنه احری أن يؤدم بينكما»[1]

" ويې ګوره دا ستاسې تر منځ د مينې پيدا کېدو غوره لاره ده".

د يوه چا په مرکه کې د بل چا له لوري مرکه

کله چې کومه نجلۍ يو چا وغوښته او د پلار يا کورنۍ له لوري ورته کوم ځواب ونه ويل شو بل چا ته دا نه ده روا چې په دې نجلۍ باندې جرګه وکړي، ځکه نبي اکرم ﷺ ورڅخه منع کړې ده، خو که چيرې د نجلۍ د کورنۍ له لوري ځواب شوي وو، بيا بل چا ته روا ده چې مرکه پرې وکړي.

۱- سبل السلام ۴/۴۳۷ النظر الي المخطوبة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخطوبې ښځې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شك نه شته چې يوه ښځه يو چا غوښتې وي او د ځواب په انتظار وي، بل څوك مداخله کوي او ځان ته يې نکاح کول وغواړي دا د لومړي خاطب لپاره زيان دی کله داسې هم پيښيږي چې همدا کار د کينې، دښمنيو او شخړو لامل شي، په داسې حال کې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنيوی کوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنيو سبب ګرځي.

فعاليت

١. د غوښتلو رواجونه بيان او له شريعت سره يې پرتله کړئ.

٢. ښوونکی دې زده کوونکي په دريو ډلو وويشي چې د نکاح د خطبې په تعريف، مقدماتو، د مخطوبې او خاطب په ښيګڼو خبرې وکړي.

پوښتنې

١. د خِطبې تعريف څه دی؟

٢. د خِطبې حکم بيان کړئ.

٣. د ښځې په غوره کولو کې کومې خبرې په پام کې نيول پکار دي؟

٤. د خاطب په غوره کولو کې کوم صفات لرل پکار دي؟

٥. آيا د خاطب او مخطوبې تر منځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟

٦. آيا مخطوبې ته کتل روا دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه ایښودل شوي دي چې د هغو په پام کې نیول اړین دي، په دې لوست کې یې موږ بیانوو.

د نکاح ارکان

دنکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

۱. ایجاب

۲. او قبول.

ایجاب: ایجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدینو[۱] څخه د یوه له خوا وویله شي که هغه د زوج او یا دهغه د وکیل یا ولي لخوا، یا د زوجې یا د هغې د وکیل یا ولي لخوا وویله شي.

قبول: قبول، هغه دویم لفظ او خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عاقدینو، له دویم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووایي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دویم لوری ووایي ما په نکاح کړه، یا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شیانو تملیك وربانديې راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کېږي. لکه د نکاح، تزویج، هبې، صدقې او عطیې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نیت یې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظو څرنګوالی

۱- نکاح به په داسې الفاظو ترې چې په تېره زمانه دلالت کوي، لکه یو سړی د نجلۍ پلار ته ووایي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووایي: مادرکړې وه.

۲- که چیرې یو لفظ ماضی او بل مضارع وي بیا هم نکاح صحیح ده، لکه د نجلۍ پلار سړي ته ووایي: ما لور درکړه سړی ورته په ځواب کې ووایي: ما په شرعي نکاح قبوله

---

۱ - عاقدین: (د تړون دواړه اړخونه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې وه، یا داسې: هلك د نجلی پلار ته ووایي: ماته دې لور په نکاح راکړه، د نجلی پلار ورته په ځواب کې ووایي، ما درکړې ده.

مسایل

- په لیک سره هم نکاح تړل کېږي په دې شرط چې غائب وي، همدا راز د استازي په استولو هم صحیح ده.
- د ګونګي نکاح په لیک او اشارې سره تړل کېږي.
- له عربی څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې په نکاح دلالت کوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانیو ته اعتبار ورکول کېږي او کله چې د عربي له ویلو عاجز وي، نو هغه ورڅخه ساقطیږي لکه د ګونګي په لیک او اشاره چې نکاح تړل کېږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بیانیږي:

۱. ایجاب او قبول به په یوه مجلس کې ترسره کیږی یعنې د عقد په مجلس کې به وي.

۲. ایجاب او قبول به په لوړ غږ سره کوي چې یو بل یې واوري، تر څو رضایت ښکاره شي.

۳. د ایجاب او قبول الفاظ به دائمي وي او په مؤقت وخت پورې به تړلي نه وي، لکه میاشت، کال او داسې نور، ترڅو د مُتعې نکاح ورڅخه ووځي، د متعې نکاح په څلورو مذاهبو حرامه او باطله ده.

٤. عقد کوونکي به دواړه د عقل خاوندان وي، نو د لیوني او غیر ممیز ماشوم نکاح صحیح نه ده.

۵. عقد کوونکي به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرایطو څخه دي.

٦. شاهدان: شاهدي د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کیږي. نکاح د دوه نارینه شاهدانو او یا د یو نارینه او دوه ښځینه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کیږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د لیوني په شاهدۍ د نکاح تړل صحیح نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدۍ باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.
- آزادي، نو د غلام په شاهدۍ باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نکاح باندې د ذميانو شاهدي صحيح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدينو خبره اوريدلې وي، يعنې د خوب وړو شاهدي صحيح نه ده.

۶- د ښځې رضايت: په نکاح کې د ښځې رضايت او خوښه شرط ده که هغه پيغله وي او که کونډه، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نکاح کولو مجبوره کړي.

۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو که يو څوک چې دوه لونې ولري او يوه چاته ووايي چې ما يوه لور په نکاح درکړه، دا صحي نه ده، ځکه معلومه نه شوه چې کومه يې مراد ده.

پوښتنې

۱. نکاح څو رکنه لري؟ بيان يې کړئ.
۲. نکاح په کومو الفاظو تړل کيږي؟ څرنگوالی يې بيان کړئ.
۳. آيا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نکاح تړل جواز لري؟
٤. په ليک سره د نکاح تړل څه حکم لري؟
٥. د نکاح شرطونه څو او کوم دي؟
٦. د شاهدانو شرطونه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولايت

د ولايت تعريف

ولايت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ويل کيږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او ميراث وړونکي شخص ته ويل کيږي چې په يوه کارکې د تصرف کولو واک او اختيار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چا له اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک لرلو ته ولايت وايي او دې متصرف شخص ته ولي وايي.

د ولايت ډولونه

ولايت په درې ډوله دی:۱- د نفس ولايت.۲- د مال ولايت.۳- د نفس او مال ولايت.

زموږ دبحث موضوع د نفس ولايت دی.

دنفس ولايت په دوه ډوله دی

۱- **د اِجبار ولايت:** په بل چا د خبرې د قبلولو واک لرل.

د اجبار د ولايت سببونه درې دي: ۱- وړوکوالی.۲ - ليونتوب. ۳- معتوه(د عقل کم والی).

۲- **د اختيار ولايت:** د ښځې په نکاح ورکولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختيار

د امام ابوحنيفه او امام ابو يوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح ورکولای شي، همداشان کولای شي د خپلې نکاح اختيار وکيل ته ورکړي او يا که چا په نکاح ورکړې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختيار ولي ته ورکړي، څو د نيکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوغوښتنه کوي مراعات وشي او که يې له کُفْء او سيال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه، نو ولي بيا اعتراض کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حدیث کې راځي چې رسول اللهﷺ وفرمایل: «الأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا»[1] "کومه ښځه چې مېړه يې مړ شوی وي او یا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډېره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پیغلې ښځه به د هغې د نکاح اجازه اخیستله کیږي او د هغې اجازه د هغې سکوت او چوپتیا ده"

پیغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبوریدای

بالغه نجلی او بالغ هلک نکاح کولو ته نشي مجبوریدای، یعنې د هغې له رضایت څخه پرته د ولي په نکاح ورکول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي له پیغلې څخه د هغې د نکاح کولو څخه د مخه د هغې خوښه واخلي او ورته ووایي چې فلانی سړی له تا سره نکاح کول غواړي، نو که يې چوپتیا غوره کړه دا يې خوښه بلل کیږي او که د هغې خوښه وانخلي، نو د سنت خلاف کار يې وکړ او نکاح به بیا هم ددې تر اجازې پورې موقوفه وي، خو د کونډې ښځې او د ځوان هلک سکوت د هغوی موافقه نه شمېرل کیږي، بلکه هغوی به خپله خوښي او ناخوښي په خبره څرګندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهلیت به لري چې هغه بلوغ، عقل او حریت دی، نو د ماشوم، لیوني او معتوه (کم عقله) لپاره ولایت نشته.

۲. ولي او د مولی علیه دِین به سره یو وي، نو د غیر مسلم لپاره په مسلمان ولایت نشته.

الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَلَن يَجْعَلَ اللّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً﴾ [النساء: ۱۴۱] «الله د کافرانو لپاره پر مسلمانانو د بر لاس کیدو هیڅ کومه لاره نه ده جوړه کړې.»

د اولیاوو ترتیب

۱- زوی، د زوی زوی، همداسې ښکته.

۲- پلار، نیکه، همداسې پورته.

۳- سکه ورور، دهغه زامن، همداسې ښکته.

---

۱ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- سکه تره، د هغه زامن.

۵- د پلار تره، دهغه زامن، بيا د نيکه تره بيا د هغه زامن، همداسې.

له دې وروسته بيا سببي عصبې ته ولايت او واك دى، كه دا هم نه وي بيا امام او چارواكي ولي جوړيږي.

فعاليت

زده كوونكي دې په دريو ډلو وويشل شي او په نكاح كې د ولي د اختيار، د پيغلې له خوښې پرته په اجبار سره د نكاح د حكم او د اولياوو د ترتيب په هكله خبرې اترې وكړي.

پوښتني

۱. ولايت څه ته وايي؟ تعريف يې كړئ
۲. ولي څوك دى؟
۳. د ولايت ډولونه كوم دي؟
٤. د نفس د ولايت ډولونه بيان كړئ.
٥. په نكاح كې د ولي اختيار بيان كړئ.
٦. آيا پيغله د هغې د خوښې پر خلاف نكاح ته مجبوره كېداى شي؟
٧. د ولي شرطونه كوم دي؟
٨. د اولياوو ترتيب بيان كړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفاءت

د کفاءت تعریف

کفاءت په لغت کې مساوات او برابرۍ ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سړي او ښځې برابروالی په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کفاءت بلل کيږي.

۲ – د چا کفاءت معتبر دی؟

په نکاح کې د سړو د لوري کفاءت معتبر دی او د ښځو له لوري اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند باید د ښځې سیال وي او ترینه ټیټ نه وي.

۳ – دکفاءت د غوښتنې حق

د کفاءت حق د ښځې او د هغې د اولیاوو حق دی، نو ښځه په خپلو ولیانو حق لري چې سیال ته يې ورکړي او ولیان هم حق لري څو د دوی خور یا لور سیال سړی په نکاح واخلئ یعني د دیني التزام، ټولنیز حالت او دود له پلوه باید دواړه سره برابر وي او که غیر سیال يې وکړ، نو دوی د نکاح د فسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کفاءت د شرط ګرځولو دلیل

د کفاءت د شرط کيدلو او مراعات کولو دلیل عرف د مېړه او ښځې تر منځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شریفه ښځه نه غواړي چې له خسیس سړي سره خپل ژوند تېر کړي، عادت ثابته کړې چې که چیرې خاوند د خپلې ماندینې سیال نه وي د هغوی ژوند دوامدراه نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لوري کې کفاءت مراعات شي، نه د ښځې په لوري کې او که دا مراعات ونه شي، نو د نکاح عقد به د اولیاوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي، تر څو له ځان څخه د شرم زیان لیرې کړي.

د کفاءت اوصاف

کفاءت یا د ښځې او مېړه ترمنځ برابر والی په پام کې نیول، د ژوند د نظام او قانون په توګه د اسلامي شریعت یوه ځانګړتیا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړیکو د پیاوړتیا لپاره د دین، کلتور، ټولنیز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او مېړه نژدیوالی ډېر مهم او ارزښتمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفاءت احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنې قاضي ته به یې د جلا کېدو دعوی وړاندې کړي او قاضي به ددوی تر منځ بیلتون راولي.

۲. او که یې له غیر سیال سړي سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازمېږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې خپل حق دی، خو اولیاء یوازې د کفاءت دنه شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه ګڼل کیږي.

۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی و، په داسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.

۴- کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل و نیسي او بیایې دا وکیل غیر سیال سړي ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولي کفاءت معتبر ګرځول شوی دی؟ زده کوونکې دې د کفاءت په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

پوښتنې

۱. کفاءت تعریف کړئ.

۲. د چا کفاءت معتبر ګڼل کیږي؟

۳. دکفاءت د غوښتنې حق د چا دی؟

٤. په نکاح کې دکفاءت د شرط ګرځولو دلیل بیان کړئ.

۵. دکفاءت اوصاف بیان کړئ.

٦. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړی وي، آیا ولي یې د فسخې حق لري؟

۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

کورنۍ دنده

شریعت په کفاءت کې کوم اوصاف غوره ګڼلي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې ښځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرّماتو تعریف

په لغت کې: محرّمات د محرّم جمعه ده او محرّم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ویل کیږي.

په اصطلاح کې: هغه ښځینه او نارینه ته ویل کیږي چې د قرابت او خپلوۍ په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

١ – ابدي محرمات.

٢ – موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدي محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړي نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړی: نسبي محرمات

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوۍ له امله په سړي حرامیږي او هغه اووه دي:

أ- مورگانې او تر هغوی پورته(دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وایي.

ب- لورگانې او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همداسې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار اولاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نیکه زامن او لوڼه، لکه الف: ترېندی او ترونه. ب: توړۍ گانې او ماما گان

ه- وریرې او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ﴾ [النساء: ۲۳] پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې مېندې، لوڼې، خويندې، ترينديې، توړی گانې، وربرې او خورزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والي او زوم والي له امله په سړي حرامېږي او دا محرمات په څلور ډوله دي:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد ترلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نياگانې په سړي باندې د تل لپاره حرامېږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالي فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] {او(پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د ښځو میندې}.

ب- د ښځې لوڼې (پرکتۍ): د پرکتيو، د دوی لوڼې او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يوازې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته روا ده چې ددې ښځې لورگانې او لمسيانې په نکاح کړي.الله تعالی فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ [النساء: ۲۳] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوڼې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوڼې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي "

ج- د زامنو ښځې يا نگينديې: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هيڅ صورت نکاح نشي کولای ؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُم﴾ [النساء: ۲۳] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له ښښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور او د لور لور همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته ورباندې حرامیږي او په نکاح یې نه شي اخیستلای، همدا شان همدغه ښځه د زانـي سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعالیت:

زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي، نسبي او د مـصاهرت د حرمـت پـه ډولونـو دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

١. محرمات تعریف کړئ.
٢. د محرماتو ډولونه په ګوته کړئ.
٣. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصیل یې بیان کړئ.
٤. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
٥. د مصاهرت حرمت څه ته وایي؟ ډولونه یې بیان کړئ.
٦. آیا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ثابتیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

رضاعي محرمات

په مخکيني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دريو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی يې نسبي او دويم يې د مصاهرت و، بيان کړل، اوس غواړو چې دريم ډول يې چې رضاعي محرمات دي، بيان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تي خوړونکي باندې حراميږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کېږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب همورباندې حراميږي.

څکه شيدې خوړونکی داسې شي لکه د شيدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې يې په نسبي اولاد حراميږي هم هغه په شيدې خوړونکي هم حرامېږي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾[النساء: ۲۳] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه مېندې چې تاسې ته يې شيدې درکړې وي او ستاسې دتي شريکې خويندې "

په يوه حديث شريف کې رسول الله ﷺ فرمايي: «يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ»[1].

څه چې په نسب حراميږي هغه په رضاع(تي خوړلو) حراميږي.

د شيدې ورکوونکي او خوړونکي تر منځ د حرمت د حکم توپير

د شيدې ورکوونکي خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نيا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توړی، ترور، رضاعي وريرې او خورزې، دا ټول په شيدې خوړونکي حرامې دي.

دا حرمت شيدې خوړونکي او دده اولادونو ته ورشامل دی، خو دده قريبانو او خپلوانو ته بيا دا حرمت نه شامليږي نو د شيدې خوړونکي رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور يا خور په نکاح کړي او همدا شان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او يا خور په نکاح کړي، څکه خپلوي يوازې له ده سره ده. د بيلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حيثيت په رضاعي کورنۍ کښې داسې دی لکه چې خپل نسبي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ کې د نسبي کورنۍ په څېر دي خو احمد

[1] الراوي: عبدالله بن عباس المحدث: مسلم المصدر: صحيح مسلم الجزء أو الصفحة: ۱٤٤۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنۍ له خوا رضاعي کورنۍ ته يوازې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کېږي نـور پاتي کورنۍ يې اجانب دي.

يو فارسي شعر ددې خبرې ښه وضاحت په لنډ ډول داسې کوي:

(از جانب شير ده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان وفروع).

" د شيدې ورکونکې خواته ټول خپلوان شي او د شيدو خوړونکې خواته يوازې زوجان(د رضاعي زوی ښځه يا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسيان همداسـې ښکته حراميږي"

هغه شيدې چې حرمت ورباندې ثابتيږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتيږي چې ماشوم شيدې د تي رودلو په زمانه کې وخوري او د تي رودلو موده تر ديرشو (۳۰) مياشتو ده او د ماشوم عمر چې له ديرشو مياشتو زيات شو په شيدو رودلو يې حرمت نه ثابتيږي.

لږ او ډيرې شيدې

د حرمت په ثابتيدلو کې د لږ شيدو او د ډيرو شيدو فرق نشته، نو که ماشـوم لـږې شـيدې وخوري او يا ډيرې حرمت ورباندې ثابتيږي.

فعاليت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:

(از جانب شيرده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان و فروع)

پوښتني

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟
۲. د شيدې ورکوونکي او خوړونکي ترمنځ د حرمت د حکم توپير په دقت بيان کړئ.
۳. هغه شيدې چې حرمت ورباندې ثابتيږي، کومې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د يوه ټاكلي سبب له امله ورسره نكاح كول ناروا دي او كله چې سبب له منځه ولاړ شي بيا ورسره واده كول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(۱)_ له ښځې سره د هغې د خور په نكاح كې يو ځاى كول حرام دي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿وَأَن تَجْمَعُوا بَيْنَ الأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ۲۳] او دا هم پر تاسې حرامه ده چې په يوه نكاح كې دوه خويندې يو ځاى كړئ.

(۲)_ له ښځې سره توره، يا ترور، همدا شان بله داسې ښځه يوځاى كول چې يوه ورته نر فرض كړاى شي له دويمې سره يې نكاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا»[1] " په نكاح كې د ښځې او د هغې د تورې او د ښځې او د هغې د ترور يو ځاى كول نه كيږي ".

(۳)_ **پنځمه ښځه كول:** سړي ته په اسلام كې دا جواز نه لري چې په يو وخت كې له خلورو ښځو څخه زياتې په نكاح كړي، نو كه يو څوك پنځمه ښځه په نكاح كول وغواړي، تر څو چې يوه طلاقه نه كړي او د هغې عدت تېر نه شي تر هغو د پنځمې د نكاح عقد صحت نه پيدا كوي.

له ابن عمر رضى الله عنهما څخه روايت دى چې غيلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې يې درلودې چې هغوى هم مسلمانې شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: خلور وساته او نورې ټولې جلا كړه (طلاقې كړه).[2]

له يوې څخه زياتې ښځې

الله تعالى ﷻ له يوې څخه زياتې ښځې رواكړې دي، الله تعالىﷻ فرمايي:

---

۱ - صحيح مسلم

۲ - سنن ترمذى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾ [النساء: ۳] که تاسې وېرېږئ چې له یتیمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړای، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دریو دریو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو یوه ښځه وکړئ، یا له هغو (وینځو) نه کار واخلئ چې تاسې یې مالکان یاست په دې توګه له بې عدالتۍ نه په ښه شان ژغورل کیدای شئ).

سره له دې چې په عام ډول له یوې ښځې سره واده کیږي او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په یوه واده اکتفا کوي، د متعددو ودونو فیصدي دومره زیاته نه ده، خو د فردي او ټولنیزو اړتیاوو لپاره له یوې څخه زیاتې ښځې که په نکاح اخلئ نو ددوو خبرو رعایت باید په پام کې ولرئ:

لومړی: سړی به دا وړتیا لري چې د خپلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ۳] خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو یوه ښځه وکړئ.

که چیرې له کومې یوې سره د زړه مینه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختیار کې نه ده، رسول کریمﷺ له عایشې بي بي سره مینه لرله او دعاء به یې کوله: اې الله! ته ما په هغه څه مه نیسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول اللهﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او د هغو ترمنځ عدالت نه کوي او یوې خواته یې میلان وي، نو د قیامت په ورځ به یې یو اړخ فلج او له کاره لویدلی وي.[1]

دویم: سړی به د نفقې د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقې د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(٤)ــ د بل چا ښځه او له طلاقه او یا مرګه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ

---

۱ – مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿مِنَ النِّسَاء﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او يا د مېړه له مرگ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چيرې د خاوند له طلاقه وروسته او يا د خاوند له مرگه وروسته عدت يې تېر شو، بيا بل چا ته روا ده چې نکاح ور سره وکړي.

الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دريو حيضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پيدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هېڅکله نه ښايي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ايمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دين باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَنكِحُواْ الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ﴾[البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ، ترڅو يې چې ايمان نه وي راوړی، يوه مسلمانه وينځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتابياتو سره نکاح

هغه پاک لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ايمان لري لکه يهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [المائدة: ۵] «او پاک لمنې ښځې هم ستاسې لپاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی و، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادې شهوت رانی لاس پورې کړئ يا په پټه په غلا ياراني وکړئ.»

سره له دې چې له کتابياتو سره نکاح جواز لري، خو له تنزيهي کراهيت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحريمي کراهيت ته رسيږي که همدا کتابي ښځه په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم پورې اړه ولري چې له مسلمانانو سره يې جګړه روانه وي، يا له هغې سره واده کول ددې باعث وګرځي چې په کفري وطن کې استوګن شي او اولادونه يې د کافرانو په خويونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نکاح له کافر سره

د مسلمانې ښځې نکاح کول له کافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي که هغه يهودي، نصراني، ملحد او يا بل کافر وي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ۱۰] {بيا کله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوى مومنې دي، نو هغوى بېرته کافرانو ته مه ليږئ، نه هغوى د کافرانو لپاره روا دي او نه کافران د هغو لپاره روا دي}.

فعاليت

ښوونکى دې زده کوونکي په دريو ډلو ووېشي، له يوې ځخه د زياتو، د کتابياتو، او کافرو ښځو د نکاح په اړوند دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

۱. موقت محرمات کوم دي؟
۲. له يوې ښځې ځخه د زياتو ښځو په نکاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
۳. په عدت کې د ښځې نکاح څه حکم لري؟
٤. ايا له هغو ښځو سره چې په آسماني دين باور نه لري نکاح جواز لري؟
٥. له کتابياتو سره د نکاح کولو حکم څه دى؟
٦. ايا له کافر سره د مسلمانې ښځې نکاح جواز لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

مُتعه

اسلامي شریعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډیره پاملرنه کړې ده، له همدې امله یې صحیحه نکاح چې ارکان او شرطونه یې پوره وي روا ګرځولې او له مؤقتې نکاح څخه چې له زنا سره ورته والی لري منعه کړې ده.

موقته یا دمُتْعې نکاح

مُتعه په لغت کې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخیستل شوی او متاع هر هغه شي ته ویل کیږي چې د هغې نه ګټه اخیستله کیږي.

په اصطلاح کې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده کولو ته وایي او د نکاح مقاصد په کې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربیه ده، بلکې د یوې معلومې مودې لپاره د ګټې اخیستلو او شهوت پوره کولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی له ښځې سره د یوې ورځې، یا یوې اونۍ، یا یوې میاشتې او یا یوه کال او یا دې ته ورته وخت لپاره نکاح وتړي.

د متعې نکاح حکم

د متعې نکاح باطله او حرامه ده، ځکه په یوه حدیث کې حضرت علي کرم الله وجهه فرمايي: (نبي کریم ﷺ د مُتعې له نکاح څخه منعه کړیده[1]) او منعه کول د حرمت او بطلان مقتضي ده.

د متعې نکاح د اسلام په اول کې د محدود وخت لپاره روا شوې وه، وروسته بیا باطله او د تل لپاره حرامه وګرځیده، ځکه دا له زنا سره ورته والی لري چې بې له شهوت پوره کولو بل مقصد ورڅخه نه اخیستل کیږي، نه د کورنۍ ثبات او ټینګښت، نه د اولادونو راوړل او نه دهغوی ساتنه او دا یوازې د دوامدارې نکاح په صورت کې په لاس راتلای شي.

د موقتې نکاح او متعې توپیر

د موقتې نکاح او متعې تر منځ توپیر یوازې په الفاظو کې دی، که یې د متعې لفظ استعمال کړ متعه ده او که یې د معین وخت لپاره د تزویج یا نکاح لفظ وکاراوه موقته ده.

[1] (رواه البخاري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شِغار (بدل) نکاح

د شغار تعریف

په لغت کې: شغار د شَاغَرَ مصدر دی او خالي والي ته وايي، د شغار نکاح هم لـه عـوض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرعاً: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور یا خور بل چا ته په دې شـرط پـه نکـاح ورکړي چې هغه خپله لور یا خور ده ته د هغې په بدل کې په نکـاح ورکـړي بـې لـه دې چې مهر یاد کړي، یعنې چې یوه نجلۍ د بلې مهر وګرځوي.

ددې نکاح حکم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح تړل له کراهیت سره صحت لـري او مهـر مثـل ورباندې لازمیږي.

په حدیث شریف کې چې له شغار څخه منعه شوې، له هغې منعې څخه مطلـب تحریمـي کراهیت دی، ځکه چې مهر پکې نـه دی ایـښودل شـوی او پـه کراهیـت بانـدې فـساد نـه مرتب کیږي.

فعالیت:

زده کوونکې دې د خپلو سیمو په هکله معلومات وړاندې کړي چې هلتـه د شـغار نکـاح رواج ده که نه او که وي کیفیت یې څه دی؟

پوښتنې

١. د متعې نکاح تعریف کړئ.
٢. د متعې نکاح حکم څه دی؟
٣. د مخطوبې د نه غوښتلو حکمت څه دی؟
٤. د شغار نکاح تعریف او حکم یې بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د مُتعې نکاح د حرمت په هکله د استاد او علماوو په مرسته یوه مدللـــــه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهر

کله چې يوه ښځه د چا په نکاح کې راځي، نو د نکاح د عقد له کيدلو سره سم پـه مېړه مهر لازمېږي چې خپلې ښځې ته به يې ورکوي.

دمهر تعريف

مهر هغه مال ته ويل کيږي چې ښځې ته د هغه ورکړه د نکاح د عقد په اساس پـه سـړي واجب گرځي.

د مهر مشروعيت

مهر په قرآن کريم او سنتو سره ثابت دی.

١- قرآن کريم: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ٤] «ښـځو تـه د هغـو مهرونه په خوښۍ ورکړئ»

٢- حديث: نبي اکرمﷺ يو سړي ته چې د نکاح اراده يې درلوده وفرمايل: «الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ»[١] "مهر ورکړه ولو که يوه اوسپنيزه گوته هم وي". معنا دا چې د مهر ورکړه حتمي کار دی.

په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت

له مهر څخه مقصد د نکاح د عقد د اهميت او غوره والي، د ښځې شخصيت تـه د عـزت او احترام او د نارينه لخوا هغې ته د واده کولو له امله د حسن نيـت او صـداقت ښـکاره کـول دي، د نکاح د مصلحتونو او مقاصدو د لاس ته راوړلو لپـاره د ښـې زمينـې برابـرول دي، دا مادي تړاو ددوی تر منځ معنوي تړاو ټينگوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذکر شويو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تـصرف چې پکې وغواړي کولای يې شي، د هغې ولي ته شرعاً جواز نه لـري چې هغه ددې له

---

١ - صحيح البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښې پرته ورځخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې يې پلرونه، اولياء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او د هغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ مېړونو ته په خطاب کې فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [النساء: ٤] «او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض گڼلی) ورکړئ، البته که هغوی يې په خپله خوښه يو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلا ل او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دي.

په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له يادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبيږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ۲۹.۷۵ گرامه سپين زر کيږي) ده او ډيره يې حد نلري، په څومره چې سره راضي شول همغومره خپلی ښځې ته ورکولای شي.

يو شرعي درهم ۲،۹۷۵ گرامه سره مساوي دي چې ۱۰ درهم په ۲،۹۷۵ ضرب کړای شي ۲۹،۷۵ گرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قيمت پر اساس معلوميږي.

څه شی مهر واقع کيدای شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل يې د سړي په واک کې وي د ښځې مهر کيدای شي، که هغه سره زر، سپين زر، بانك نوټونه او دې ته ورته نور شيان وي، ښځې ته يې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازميږي؟

کله چې مهر کيښودل شي، نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازميږي:

۱. يو چې سړی له خپلې ښځې سره يوځای شي.

۲. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

۱- مهر مسمی.

۲- مهر مثل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وايي چې په عقد او يا له عقد څخه وروسته د ښځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.

۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوې خور يا ترور اخيستی وي، يعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصروسيالو څومره مهر اخيستی يا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کيږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبيږي.

۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.

۲- کله چې داسې شی مهر ټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وي لکه شراب.

۳- کله چې ښځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وويل د مهر زياته اندازه حد نه لري، په څومره چې د جانبينو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا يو مادي رمز دی چې د ښځې د عزت لپاره ورکول کيږي، همدا شان د ښځو تر منځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپيرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کېښودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې آساني کول د برکت سبب بللی دی فرمايي: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ»[1] "ښه مهر هغه دی چې کم او آسانه وي". او فرمايي: «أعظم النساء بركة أيسرهن مؤنة»[2] "هغه ښځې ډيرې برکتي وي چې د واده لګښت يې کم وي.

عام مصلحت هم د مهر د کم والي غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوجينو او هم ټولنې ته ډيرې ښيګڼې دي. ډيرې داسې ښځې شته چې د مهر د زيات والي په سبب په کورونو کې ناستې دي او ډير داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د ښځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې لامل ګرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

---

۱ - سنن بيهقی.

۲ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې باید واده آسانه شي او ټول هغه موانع لکه د مهر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته د واده کولو لار برابره شي.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکې په دریو ډلو وویشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مشروعیت، حکمت، مهر د ښځې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونو او د وجوب په حالاتو سره ځانونه پوه کړي.

پوښتني

۱. مهرڅه ته وایي؟
۲. د مهر د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
٤. آیا مهر د ښځې خپل حق دی.؟
٥. د مهر حکم څه دی؟
٦. د مهر اندازه باید څومره وي؟
۷. څه شی مهر واقع کیدای شي؟
۸. د مهر ډولونه کوم دي؟
۹. مهر مثل کله واجبیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

وليمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شريعت نکاح رواکړې ده، نو د هغې د اعلانولو لپاره يې وليمه سنت کړې، په دې لوست کې په وليمه غږېږو.

د وليمې تعريف

په لغت کې: وليمه له ولمه څخه اخيستل شوې چې د يوه شي يو ځاى کيدلو او بشپړيدلو ته وايي.

په شريعت کې: هغو خوړو ته وايي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د وليمې حکمت

د وليمې د مشروعيت حکمت دا دى چې له يوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راګډ او د الله ﷻ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي، تر څو د روا نکاح او ناروا او پټو يارانو تر منځ بيلتون راشي.

د وليمې حکم

وليمه سنت مؤکد ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله يې واده وکړ وفرمايل: «أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ»[1] "د واده ډوډۍ ورکړه ولو که يو پسه وي هم".

د وليمې دعوت منل

د وليمې دعوت منل سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې ګډون پکې وکړي، په خپل ګډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورنه شي ګنهګاريږي، په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»[2]

" څوک چې بلنه ونه مني، نو د الله او د هغه د رسول نا فرماني يې وکړه.

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ»[3] "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي، نو پکار ده چې هغه بلنه ومني او ګډون دې پکې وکړي".

---

١ - صحيح البخارى.

٢ - صحيح مسلم.

٣ - صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وليمه چې منكرات پكې وي

كه د وليمې په مجلس كې منكرات او ناروا كارونه (لكه ناروا سازونه، ګډا او نڅاوې ترسره كيدل) وي بيا د دعوت قبلول پكار نه دي، ځكه د دعوت قبلول او په كې ګډون كول پداسې حال كې سنت دي چې په هغې كې منكرات نه وي.

كه چيرې له منكراتو او ناروا كارونو څخه خبر نه وي او ګډون پكې وكړ، نو كه يې د هغو مخه نيولاى شواى مخه دې ونيسي او ګډون دې وكړي او كه يې مخه نشواى نيولاى بيا دې په دسترخوان ورسره نه كيني.

دواده او وليمې په وخت كې بايد دا لاندې ځينې آداب رعايت شي:

۱. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځكه مال د الله تعالى نعمت دى بايد په مناسب ځاى كې ولګول شي، د تفاخر، ريا او لويي ښكاره كولو لپاره د مال لګول د ګناه لامل جوړيږي.

۲. په واده كې د نامحرمو نارينه او ښځينه وو ترمنځ اختلاط او ګډ وډ كيدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت كې لازمه ده، كه پاملرنه ونشي، كيداى شي چې ډول ډول فسادونه رامنځ ته شي.

۳. واده د خوښۍ ځاى دى، خو دا خوښي بايد په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

۴. وليمې ته كه مالداره خلك غوښتل كيږي، باك نه لري، خو فقيران هم بايد له خوراك څخه بې برخې نه شي. په يوه حديث كې چې له ابوهريره رضى الله عنه څخه روايت دى رسول اللهﷺ فرمايي

«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»[۱] "په خوړو كې بد خواړه د هغې وليمې دي چې بډاى او مالداره خلك ورته غوښتل كيږي او فقيران پريښودل كيږي".

۵. په مسجد كې د نكاح تړل سنت دي په دې هكله رسول الله ﷺ فرمايي: «أَعْلِنُوا هَذَا النِّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسَاجِدِ»[۲]

تاسو دغه نكاح په ښكاره ډول او په مساجدو كې تر سره كړئ.

---

۱ - صحيح البخاري

۲ - السنن الكبرى للبيهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکې دې په خپل منځ کې وڅېړي چې ددوی په سیمو کې دودیزه ولیمه څومره له شریعت سره برابره ده؟

پوښتنې

۱. ولیمه تعریف کړئ.
۲. د نکاح د ولیمې حکمت بیان کړئ.
۳. د ولیمې حکم څه دی؟
٤. آیا د ولیمې دعوت منل پکار دي او که وي ولې؟
٥. آیا هغې ولیمې ته چې منکرات پکې وي ورتګ پکار دی؟
٦. د ولېمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ودونو د هغه دودونو په هکله چې د شریعت سره مخالف دي، یوه مقاله ولیکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند حقوق

اسلامي شريعت د واده په ترسره کيدلو د ښځې او د هغې د خاوند ترمنځ ځينې حقـوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نيول لازمي دي چې په دې لوست کې وړانـدې کيږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکـول: کلـه چې د نکـاح عقـد تـر سـره شـو پـه خاونـد بانـدې مهـر لازمېږي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ۴] "او د ښـځو مهـر پـه ښـه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي، نو په خاوند دا حق لري چې د هغې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسيدو ځای تـه وايـي، الله تعـالیﷻ فرمـايي: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطـلاق: ٦] "هغـو تـه (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چيرته چې تاسې اوسيږئ، هر راز ځای چې تاسې ته ميسر وي او د هغو د تنګولو لپاره هغوی مه ځوروئ، نـو چـې لـه طلاقـه وروسته په عدت کې وربانـدې نفقـه لازمـه ده، د نکـاح پـه حالـت کـې پـه طريقـه اولـی وربانديې لازمه ده، ځکه ښځه د خاوند د اړتياوو لپاره خپل ژوند ځـانګړی کـړی دی، نـو نفقه يې هم وربانديې لازميږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ٧] «شتمن دې لـه خپلـې شـتمنۍ سـره سمه نفقه ورکړي او چاته چې روزي کمه ورکړه شوې وي هغه دې له هماغـه مـال څخـه لګښت وکړي چې اللهﷻ هغه ته ورکړی دی، اللهﷻ چې چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زياتو هغه نه مکلفوي، ليرې نده چې الله له تنګلاسی نه وروسته پراخي هم ورپه برخه کړي».

او د نفقې اندازه د کفايت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پیدا کولو مکلفه نه ده، بلکې د هغې نفقه په بل چا ده، که لور وي پلار یې په نفقه مکلف دی، که خور وي ورور یې په نفقه مکلف دی چې وس یې ولري، که مور وي، نو اولادونه یې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند یې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، **خو په لاندې شرطونو مقید:**

أ- که واده شوې ښځه وي د مېړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پردیو نارینه وو سره به یې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځیتوب له طبیعت سره برابر وي، لکه خیاطي، تعلیم، ډاکتري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده څو ښځې په شاقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سړیو له سخت طبیعت سره مناسب وي، تر څو یې له هغو سره مشابهت را نشي.

او هغه مال چې ښځه یې پیدا کوي هغه د هغې مال دی، یوازې همدا یې د تصرف حق لري، مېړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته یې ورڅخه واخلي.

۳- احسان او په نیکی سره ژوند کول: ښځه له سړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترګو دده کورته راغلې ده، نو په خاوند واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوک او ښه چلند وکړي، ترڅو په محبت او نیکمرغی سره ګډ ژوند تېر کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښېږي، نو کېدای شي چې ستاسې به یو شی نه خوښېږي، خو اللهﷻ به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

په یوه حدیث شریف کې رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ»[۱] "د کامل ایمان څښتن هغه دی چې اخلاق یې ښه وي او ښه تاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

---

۱ - متفق علیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن معاشرت ځينې موارد په لاندې ډول دي:

• سړی دې دښځې په خطا ګانو باندې صبر کوي، په حديث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لاَ يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِىَ مِنْهَا آخَرَ»[1] "مؤمن سړی دې له خپلې مؤمنې ښځې څخه بد نه وړي، کينه دې نه ورسره کوي، که يې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به يې ورڅخه خوښ شي".

• د ښځې په نفقې کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په ورانـدې کولـو دې يـې کله کله نازوي، په حديث کې راځي چې سوغات د زړه کينه له منځه وړي.

• له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خـوش کلامـي کـوي، د احاديثو لـه مخـې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو مېرمنو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.

• خپلې ښځې ته ددينې امورو وربښودل، ترڅو ښځې له ضروري مسايلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توګه پر مخ بوځي، الله تعالى ﷻ فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحريم: ٦]

"اې مؤمنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ لـه هغـه اور نـه وژغـورئ چـې د هغـه د سون مواد به انسانان او تيږې وي".

• د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عايشې رضى الله عنها څخه روايـت راغلی چې نبي کريم ﷺ به دکور په کارونو کې ورسره مرسته کوله.[2]

• د شريعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که يې له يوې څخه زيـاتې ښځې درلودې.

که سړی موجه عذر ونه لري، نو تـر څلـور مياشـتې زيـات دې لـه خپلـې ښـځې څخـه نـه جـلا کيږي، حضـرت عمـر رضـي الله عنـه يـوه شـپه پـه مدينـه منـوره کـې د حـالاتو دڅارنې لپاره ګرځيده، چې ديوې ښځې غږ يې واوريد، د کومې چې مېړه جهاد ته تللی و، ښځې يـې د مېړه د فراق له کبله شعرونه ويل او شکايت يې کاوه.

نو حضرت عمر رضى الله عنه له خپلې لور بي بـي حفـصې رضـى الله عنهـا څخـه پوښـتنه وکړه چې يوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وويل: څلور مياشـتې، نـو حضرت عمر رضى الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو مياشتو څخه زيـات دې له کوره نه لېرې کيږي او که تر څلورو مياشتو زياته موده مضره نه وای، نـو الله تعـالى بـه په ايلاء کې د ښځې او خاوند تر منځ جلا والی روا نه ګرځاوه.

---

١ - صحيح مسلم.

٢ - صحيح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امام مالک رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو میاشتو کې باید سړی کور والاته راشي. دا راتګ هلته لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري، نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج او یا د رزق پیدا کول، نو بیاېې راتګ لازمي نه دی.

فعالیت

زده کوونکې دې دا واضح کړي چې ددوی په سیمو کې د ښځو خاوندان له خپلو ښځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

پوښتني

۱. لاندې حقوق چې ښځه یې په خاوند لري په تفصیل بیان کړئ:

أ- ښځې ته مهر ورکول.

ب-ښځې ته نفقه برابرول.

ت-له ښځې سره احسان او نیکي کول.

۲- نفقه برابرول د سړي مکلفیت دی، خو که ښځه کار کول وغواړي کولای یې شي که څنګه؟

۳- که ښځه څه وګټي خاوند یې له نفقې خلاصیدای شي؟

۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شاملیږي؟

کورنۍ دنده

د ښځې د حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خاوند حقوق په ښځې باندې

خاوند په خپلې ښځې باندې دا لاندې حقونه لري

۱ – **د خاوند تابعداري:** اسلام په ښځې باندې دمېړه اطاعت په هغو چارو کې چې شريعت رواکړي او گناه په کې نه وي واجب گرځولی دی. ځکه کورنی د انساني ټولنې يوه برخه ده او د وگړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه ښوونځی، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت يو مشر او سرپرست ته اړتيا لري، نو سړی چې له يوه پلوه له جسمي او ذهني پياوړتيا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډگر کې تل په تمرين او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنۍ مشر ټاکل شوی. همدا راز نارينه د کورنی تمويل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه بايد ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاء بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء: ۳۴] «نارينه پر ښځو واکمن، اداره چيان دي، له دې امله چې اللهﷻ د هغو ځينو (نارينه وو) ته پر ځينو نورو (ښځو) لوړتيا وربښلې ده او له دې کبله چې نارينه خپل مالونه لگوي».

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ» [۱]

" کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د مياشتې فرض روژه ونيسي، خپل د شرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وويل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه".

په يوه بل حديث کې حضرت عايشې رضی الله عنها له رسول اللهﷺ څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زيات حق کوم خلك لري؟ دوی ﷺ وفرمايل: دهغې مېړه، بيايې پوښتنه وکړه: کوم خلك په نارينه ډېر حقدار دي، ويې فرمايل: د هغه مور. [۲]

---

۱ – مسند أحمد.

۲ – السنن الكبرى للنسائي – (۸ / ۲۵٤)- فتح الباري – ابن حجر – (۱۰ / ٤۰۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په کورکې پاتې کېدل او بې ضرورته د خاوند له اجازې پرته له کور څخه نه وتل:

خاوند په ښځې باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور څخه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه دکور کار او د اولادونو تربيې ته فارغه او په فتنو کې له لويدلو څخه محفوظه وي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غونډې سينګار کړې بې ستره مه ګرځئ".

د سړيو سرپرستي دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کيږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کيږي، له تصميم نيولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه

خاوند په خپلې مېرمنې باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او اولادونو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کريمﷺ فرمايي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤوله ده)[۱]

او الله تعالیﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمايي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء: ۳٤] "نو کومې ښځې چې صالحې دي هغوی د فرمان منونې خوی لري او د نارينه وو په غياب کې د اللهﷻ تر ساتنې او څارنې لاندې د هغو د حقوقو ساتنه کوي".

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي:«المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرَّته، وإذا أمرها أطاعته، وإذا غاب عنها حفظتْه»[۲] "نېکه ښځه هغه ده چې کله (يې خاوند) ورته وګوري خوښ يې کړي چې امر ورته وکړي ويې مني او چې ورڅخه پناه شي، نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

په ښځه د ديانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار په خپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نيسي، ځکه په کور کې ددې له خاوند او اولادونو سره د خادمې يوځای اوسېدل کله کله د مصيبتونو سبب ګرځي، رسول کريمﷺ د خپلې لور فاطمې بي بي او د هغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه

---

۱ - صحيح مسلم.

۲ - سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر منځ د کار وېش داسې وکړ چې فاطمې رضی الله عنها ته يې وفرمايل: ته به د کور دننه کار او حضرت علي کرم الله وجهه به د کور د باندې کارونه کوي.[1]

٤- د سړي لپاره زينت کول: د مېړه په ښځه دا حق دی چې ښځه يې، په ښايسته او ښه بڼه چې دده د خوښۍ سبب شي ورته ښکاره شي، تر څو د دوی ترمنځ مينه پيدا شي.

رسول کريم ﷺ فرمايي: «الدُّنْيَا مَتَاع، وخَيْرُ مَتَاعِهَا المرْأَةُ الصَّالحةُ، إنْ نَظَرَ إلَيْها سَرَّتْهُ، وإنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْه، وإنْ غَابَ عَنْها حَفِظَتْه في نَفْسهَا وَمَالِهِ»[2]. "دنيا متاع(ناچيزه شی) ده چې گټه ورڅخه اخيستل کيږي او د دنيا ښه متاع او ښه شی صالحه او نيکه ښځه ده چې سړی ورته وگوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي، نو اطاعت يې کوي او چې کله ورڅخه چيرته ولاړ شي، نو د خپل ځان او دده د مال ساتنه کوي".

د ښځې او خاوند گډ حقوق

١- دواړه به له يو بل سره په نيکۍ کې ژوند کوي، يعنې ښه او خوښ ژوند به تېروي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ١٩]

ژباړه: له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ.

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ٢٢٨] "د ښځو لپاره هم په معروفه توگه هماغسې حقوق دي لکه څنگه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي".

٢- چې څه شرعي مانع لکه حيض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له يو بل څخه مشروع خوند او گټه اخيستل.

٣- د کور دننه کارونه کول، د ماشومانو پالل، يو له بل سره مرسته کول او يو بل ته په نيکۍ او تقوی نصيحت کول، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢]

ژباړه: کوم کارونه چې د نيکۍ او خدای پالنې دي په هغو کې له ټولو سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د گناه او تېري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

٤- د وراثت حق: زوجينو ته شرعاً د وراثت حق ثابت دی، کله چې يو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه ميراث وړي.

---

١ – مشكاة المصابيح.

٢ – سنن ابن ماجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده‌کوونکې دې په دریو ډلو وویشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

۱. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري لازمه ده او دلیل یې څه دی؟
۲. په حدیث کې د نیکې ښځې صفت څه ښودل شوی دی؟
۳. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

پوښتنې

۱.هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
۲.آیا ښځه پرته له اړتیا او د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
۳.آیا خاوند په ښځې دا حق لري چې د هغه دکور، مال او اولادونو ساتنه او پالنه وکړي؟
٤.آیا خاوند په ښځې دا حق لري چې د هغه لپاره زینت وکړي؟
٥.د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خاوند د حقوقو په هکله یوه مقاله له دلایلو سره ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجاب

اسلام د فطرت دین دی او په خپلو احکامو او لارښوونو کې یې د انسان جسمي او روحي سلامتیا ته پاملرنه کړې، جامې او پرده یو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شریعت ورته پام اړولی. اسلامي شریعت نارینه او ښځینه مسلمانانو ته په ټولو حالتونو کې په ځانګړې ډول بهر ته د وتلو او عامو ځایونو ته د ورتګ په وخت کې په پردې کولو او د حیاء په ساتلو امر کړی.

لکه څنګه چې نارینه نشي کولای د عورت د پټولو پرته یا هم د حیاء او عفت څخه مخالف په کالیو په عامو ځایونو کې ښکاره شي، ښځې هم مکلفې دي چې له کور څخه د وتلو، په عامو ځایونو کې د څرګندېدو او د نامحرمو خلکو سره د مخامخ کېدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعات کړي.

دحجاب تعریف

حجاب په لغت کې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شریعت کې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ کړي، د خپل نظر حفاظت وکړي، له نارینه وو سره له بې ځایه اختلاط او له پردیو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حکم

قران کریم او نبوي سنت د حجاب په هکله ځانګړې لارښوونې لري: الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ۳۱]

" او اې پیغمبره! مؤمنو ښځو ته هم ووایه چې خپل نظرونه ښکته ساتي او د خپلو شرمځایونو ساتنه کوي او خپل ښایست او سینګار دې نه ښکاره کوي، مګر هغه چې ښکاره وي (مخ او دلاسونو او پښو پنجې) او پر خپلو سینو دې خپل پړوني واچوي او خپل سینګار دې نه ښکاره کوي هېچاته، خو خپلو مېړونو ته، پلرونو ته، دمېړونو پلرونو ته، زامنو ته، دمېړونو زامنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(بنزیانو) ته، ورونړو ته، ورېرونو ته، خوریونو ته، خپلو اصیلو ښځو ته، خپلو مرییانو ته، خپل هغه لاس لاندې نارینه وو ته چې شهوت والا نه وي او هغو ماشومانو ته چې لاتر اوسه پورې د ښځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي او هغوی دې خپلې پښې دومره په زوره نه وهي چې دهغوی پټ کړی سینګار خلکو ته څرګند شي او اې مؤمنانو! تاسې ټول په ګډه سره الله ﷻ ته توبه وباسئ، ښايي چې برى درپه برخه شي"

بل ځای فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{اې پيغمبره ! خپلو مېرمنو او لوڼو او د مؤمنانو ښځوته ووايه چې پر خپل ځان باندې د خپلوټکريو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دی، ترڅو چې هغوی وپېژندلی شي او ونه ځورول شي او الله تعالی غفور او رحيم دی}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عايشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ, فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنْ الْمُؤْمِنَاتِ , مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ , مِنْ الْغَلَسِ»[١]

"د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو ښځو هم ګډون کاوه، په داسې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وې، بيا به بېرته کورونو ته ستنيدلې، د جامې ډېټ والي او د سهار د اول وخت د تيارې له امله به چا نه پېژندلې چې نارينه دي که ښځينه".

په يوه بل حديث شريف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضى الله عنها ته چې باريکې جامې يې اغوستې وې وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»[٢].

" اې اسماء! ښځه چې حيض ته ورسيږي (بالغه شي)هغې ته پکار نه دي چې دبدن کومه برخه يې ښکاره شي، له دې او له دې څخه پرته، مخ او دواړو لاسونو ته يې اشاره وکړه".

---

١ – صحيح البخاری.

٢ – سنن الکبری للبيهقی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاګه څرګندیږي چې حجاب ته پاملرنه د هرې مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړیو واجب ده چې پردیو ښځو ته له ضرورت پرته ونه ګوري او د تهمت له ځایونو څخه لیرې وګرځي.

د حجاب د مشروعیت حکمت

د محمدي شریعت د اخلاقو له مکارمو څخه یو هم حیاء ده، رسول الله ﷺ هغه د ایمان جز او یوه برخه بللې ده او هغه حیاء چې شرعاً او عرفاً یې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه باید دداسې اخلاقو خاونده وي چې هغه یې له فتنو او د شک له ځایونو څخه لیرې وساتي، په دې خبره کې کوم شک نشته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او ګاڼه ده چې د بې حیا خلکو له تیرې او نورو فتنو څخه یې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصؤنیت دی نه محرومیت.

د حجاب مراعاتول یوازې په میړه او ښځه پورې د جنسي اړیکو او د هغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسیاتي سلامتۍ سره ډیره مرسته کوي، د میړه او ښځې تر منځ د بشپړ صمیمیت د پیدا کیدلو سبب کیږي او یو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړیدو باعث جوړیږي.

د حجاب رعایت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی، نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره تل د سړي مرغوبه او د مینې د غوښتلو مورد ده.

په ښځه کې همدا فطري زړه راښکون او کشش ددې سبب کیږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کوونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطري حقیقت په نظر کې نیولو سره، اسلام د واقعي او فطري دین په حیث ښځې په دې مکلفې کړې دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي، ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې یو درناوی او عزت دی نه تبعیض او محدودیت.

دحجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځایونو د ساتنې امر

الله تعالیﷻ ښځو ته د خپلو شرم ځایونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسیله ګرځي، ځکه د عورت لوڅول ددې سبب کیږي چې سړي ورته وګوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فحشاء ته لار پیدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: "سترګې هم زنا کوي او د هغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: "او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي".

په تېر شويو آيتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترګې ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې مامورې دي.

د سترګو ښکته ساتل

نر او ښځې ته لومړنی امر د سترګو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد د زنا له مقدماتو څخه د سترګو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې د ښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لوري ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دا دی چې که نظر تصادفي وي هغه ګناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «څوک چې د ښځو محاسنو او ښايست ته ګوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترګو کې سرپ واچوي»[1]

نو اسلامي شريعت د جمال او ښايست ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وګرځوي او د هغې له ښايست څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او ناروا وو کې ونه لوېږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترګو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه وو او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام ګرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای يې شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترګو رنجو، نکريزو، زيوراتو لکه د لاس د ګوتو زينت دی او ددې زينت

---

١ - سنن ابی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارول هغو کسانو ته جواز لري چې له هغو سره يې نکاح د ابد لپاره حرامه وي، او يا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسايلو سره مينه نه لري.[1]

له نومړو سرو پرته هېڅوك ددې حق نه لري چې د ښځې زينت ته وګوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تګ په وخت کې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زيوراتو غږ ښکاره شي او د خلکو د پاملرنې سبب شي لکه چې مو وويل د زينت ښکاره کول په يوه محدود او کوچني چوکاټ کې دي او هغه دا دی چې له ارادې پرته ښکاره شي.

ښځه خپل ظاهري زينت خپلو هم جنسو ښځو ته ښکاره کولای شي، خو که ښځه ناپيژندل شوې وي او يا د بد شهرت خاونده او يا شك منه وي هغو ته هم د ذکر شوي زينت ښکاره کول پکار نه دي چې د روايتونو له مخې د فتنې سبب کيږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول که هغه په لمانځه کې وي او که له لمانځه څخه بهر وي له ديني فرايضو څخه دي، حتی که هېڅوك هم نه وي بايد چې عورت يې پټ وي، په يوه حديث کې يوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې يا رسول الله که موږ يوازې يو څه به کوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلك ورڅخه حيا وکړي.[2]

د عورت پټولو مسايل

۱. د ښځو او سړيو يو بل ته بې ضرورته بيا بيا کتل جواز نه لري، بلکې يوازې لومړی کتل روا دي، خو که ضرورت و لکه د ګواهی په وخت کې، يا د مرض ځای ته د ډاکټر کتل روا دي.

۲. نا محرمو سړيو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

---

۱ – تفسير ابن کثير.

۲ – سنن الترمذی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. محرمو سړيو ته يې له نامه تر ځنګنو، خيټه او شا عورت دی. يعني مخ، سر او وېښتانو ته يې کتل جواز لري. د مخ، سر، سينې (ګرېوان) لينګو، متو او وېښتانو ته د نارينه محارمو کتل، ځکه جواز لري چې دغه ځايونه د ګاڼو د ځړولو ځايونه دي.[۱]

٤. سړی د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلای شي او هم يې مسه کول ورته جواز لري.

٥. يوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلای شي او له نامه تر زنګنونو(خيټه او شا هم پکې شامل دي) عورت دی چې کتل ورته جواز نه لري. خو ډاکتره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلای شي.

٦. د سړيو عورت د ښځو او نارينه وو په حق کې له نامه څخه تر ځنګنونو پورې دی.

٧. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټيټ ځايونه يې ورڅخه ښکاره شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کيږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کيږي.

بايد په پام کې ولرو چې د اسلام مبارک دين د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتيا او خونديتوب لپاره ايښي او موخه يې له هر ډول اخلاقي او ټولنيزو مفاسدو مخنيوی او د يوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعاتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حياء او ټولنيزو ادابو مراعاتول هيڅکله په انسانانو کې د محدوديت او بنديز لګولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه يوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نيسي، بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامۍ او ډاډ لامل کيږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

پوښتنې

۱. حجاب تعريف کړئ.

۲. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟

۳. د حجاب د مشروعيت حکمت څه دی؟

٤. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟

٥. ښځه کوم زينت ښکاره کولای شي؟

[۱] ـــ الاختيار لتعليل المختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبيعت له مخې کله کله د ښځې او خاوند تر منځ ستونزې او غلط فهمي پيدا کيږي، اسلام د هغو د حل لارې موږ ته ښودلې دي.

د نېکمرغه مسلماني کورنۍ اصلي انځور

د اسلام دين له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځونو کې ښه چلند وکړي او دې ته يې هڅوي چې يو په بل ښې لورينې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند يې متقابل احترام او خلوص ته هڅولي دي. يو بل ته د زيان نه رسولو حکم کوي، سربېره پر دې چې تر ټولو نږدې شخص د هغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نږدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نېکمرغۍ کې ژوند تېر کړي، يو بل ته نه يوازې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د يو بل لپاره سرښندنه او تېريدنه وکړي، نو څکه د اسلام شريعت ښځې او خاوند دواړو ته ځانګړې لارښوونې کړې، مېړه ته امر دی(وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ)[1] په ښه توګه ژوند ورسره وکړئ. په حديث کې راغلي: د الله ﷻ په نزد په تاسو کې ډېر ښه هغه څوک دی چې خپلې کورنۍ ته ډېر ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنۍ ته غوره يم.[(٢)]

له عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هيڅا هم ګذار ندی کړی او نه يې څوک وهلي دي.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حديث شريف کې راغلي که له الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کيدلای، نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو مامورې شوې وای.[(٣)]

دا ټول د ښيرازه ګډ ژوند لپاره دي، څکه چې نېکمرغي په مينه، محبت، زړه سوي او اطاعت کې ده، په تاوتريخوالي او سختۍ کې بدمرغي پرته ده او د کورنۍ د ړنګيدو سبب جوړيږي.

خو څرنګه چې د طبيعي او محيطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځينو کورنيو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنيو اړيکو کې ستونزې راولاړيږي، نو اسلامي شريعت ددې غير مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې وړاندې کړې چې په لاندې توګه بيانيږي:

---

[1] سورة النساء آيت: ١٩.

٢ - شرح صحيح البخاری.

٣ - سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې

که چیرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پیدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرماني او سرغړونې کوي نو شریعت د هغو د حل لاره ښکاره ښودلې ده چې په نصیحت، ځای جلا کولو پیلېږي او بیا په طلا ق پای ته رسیږي. الله تعالیﷻ فرمایي:

﴿وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ [النساء: ۳۴] " او تاسې چې د کومو ښځو له سر غړونې څخه اندېښمن یاست: هغوی پوه کړئ، د خوب ځایونه ورڅخه جلا کړئ او ویې وهئ، (آسانه وهل، داسې سخت وهل نه چې په بدن اثر پرېږدي یا یې څه مات شي)، نو که هغوی ستاسې فرمان برداري شي، نو هغو ته د لاس غځونې له پاره بیځایه پلمې مه جوړوئ، یقینا الله تعالی ډیر لوړ او لوی ذات دی.

د حل ددغو لارو د روا کیدلو یواځینی مقصد د کورنۍ دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره یو وقایوي عمل دی، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کینې څخه ډک کړي.

د میړه او ښځې د کورنۍ مینځګړتوب

که له ذکر شویو لارو د ښځې او میړه تر مینځ ستونزې حل او محبت پیدا شو، خو ښه او که نه نو بیا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵] "او که تاسې د میړه او میرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندیښمن یاست؛ نو یو منځګړی د میړه له خپلوانو څخه او یو د میرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ، که هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مینځ د توافق لاره برابره کړي".

او په دې کې شك نشته چې ددغو دواړو اړخونو له مینځګړو څخه خیرخواه او د ښه نیت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوري په خپل ورسپارل شوي کار کې بریالیتوب ته رسولای شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو لیرې کول او د زوجیت د ژوندانه بیرته راګرځول دي.

د حل وروستۍ لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم نا امیدي راغله، نو بیا د ستونزو د لیرې کولو لپاره طلاق یواځینۍ لاره پاتې کیږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰]

(c) ketabton.com: The Digital Library

{خو که مېړه او ښځه يو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر يو بـل تـه لـه محتاجۍ نه بې نيازه کړي. د الله ﷻ د لورينې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې آيت کې ميره او ښځې دواړو ته وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجيت) څخه چې الله تعالیﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسليت او ډاډگيرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النَّسَاء فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلاَ تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَّتَعْتَدُواْ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] « او کله چې تاسې ښځو تـه طـلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو يا يې په ښه توگه وساتئ يا يې په ښه شان رخصت کړئ محض د ربړولو لپاره يې مه ايساروئ چې دا به تېری زيـاتي وي او څـوک چې دا کار وکړي هغه به په حقيقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې د سړي له خوا وي

که چيرې ښځه ووينې چې مېړه يې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخـه اړوي او سـتونزې ورته پيدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پـوه کړي او د هغو د ليرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نـو کـه چيـرې دا سـتونزه پـه دې حل کيده چې د سړي د خوښۍ لپاره ښځه له خپلو ځينو حقوقو څخه ورتېره شـي، دا ښـه کار دی چې د تاوتريخوالي د ډېريدو مخه ورباندې ونيسي، الله تعـالیﷻ فرمـايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء : ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل مېړه له نـاوړه چلنـد يـا مـخ اړونـې څخـه پـه وېره کې وي، نو هېڅ باک نشته، که مېړه او مېرمن (د څه حقوقو پـر کمولـو زيـاتولو) پـه خپلو مينځو کې روغه جوړه وکړي. روغه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که مېړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، يا بـې دينـه وي، نـاوړه او نـاروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او د خلعې غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلاَّ أَن يَخَافَا أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقره : ۲۲۹]

" او تاسو (مېړونو) ته روا نه دي چې له هغه څه څخه چې دوی ته مو ورکړي (مهر) ورڅخه واخلئ، مگر که دواړه د اللهﷻ پرحدودو په دريدو کې انديښمن وي په داسې حال کې که ښځه د ځان د خلاصونې لپاره (مېړه ته) څه ورکړي، نو په دوی دواړو څه گناه نشته".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق اختیار خاوند سره دی

الله تعالیﷻ د طلاق اختیار یوازې د نارینه په لاس کې ورکړی او په دې کې ډېر حکمتونه دي چې ځینو ته یې په لاندې ډول اشاره کیږي:

۱.سړی تر ښځې په خپلو عواطفو او احساساتو زیات کنټرول او واکمني لري، نو که د طلاق اختیار ښځې ته ورکړ شي، نو ډیرې به په یوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.

۲.نارینه د واده په مهال مهرونه اداء کوي، نور مصارف هم دوی کوي او ښځې په واده کې مصارف نه لري، بلکې مهرونه لاس ته راوړي، نو سړي د نکاح په قطع کولو کې سنجول شوی قدم پورته کوي او په آسانه طلاق نه ورکوي.

۳.د اسلام شریعت د طلاق د کمیدلو پلوی دی او له همدې کبله یې په حلالو چارو کې تر ټولو ناوړه کار شمېرلی، خو د نا چارۍ په صورت کې یې یوازې سړیو ته د هغه د کارولو حق ورکړی، که ښځو ته یې هم دا حق ورکړی وای، نو بیا به د طلاق ورکولو پدیده ډېره پیښیده او کورنۍ به د ړنګېدو له تهدید سره زیاته لاس او ګریوان وه.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکي په دریو ډلو وویشي چې په لاندې موضوعاتو باندې یو له بل سره خبرې اترې کړي:

۱. د ښځې او خاوند تر منځ د ستونزو د حل لارې کومې دي؟
۲. که ستونزې د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟
۳. د طلاق اختیار خاوند ته ولې ورکړ شوی دی؟

پوښتنې

۱. د نېکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.
۲. د ښځې او خاوند تر منځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟
۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستنۍ لاره کومه ده؟
٤. که ستونزې د سړي له خوا وي، نو حل څه دی؟
٥. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلاق

د الله ﷻ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شريعت د مېړه او ښځې تر منځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعريف

طلاق په لغت کې: د قيد لېرې کولو ته وايي

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قيد لېرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ويل کيږي.

د طلاق د مشروعيت حکمت

طلاق له هغو حلالو شيانو څخه دی چې الله تعالیﷻ ته خوښ نه دی، ليکن دا د هغې مريضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې يې کارولې وي او يوازې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبيب او ډاکتر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي پرېکيدو ته اړ کيږي، تر څو نور بدن ته سرايت ونه کړي.

کله چې د مېړه او ښځې حالت دې حد ته ورسيږي چې کرکه او کينه د مينې او محبت ځای ونيسي، د ژوند پر مخ بيول ورته ګران او ناشوني شي، نو بيا غوره دا ده چې په خوشحالۍ سره بيل شي او د خپلې خوښې نوی ژوند پيل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجينو يو ځای اوسېدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې ناروغي د کورنۍ نورو غړو ته سرايت وکړي، طبيعتونه يې فاسد او له کينو څخه ډکيږي، انساني پاک احساسات يې بدلون پيدا کوي، د ماشوم ژوند بيا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډک وي په جلا والي کې ډير ښه او يا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدينو سره به څنګه ماشوم صالحه تربيه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم د مينې، شفقت او مهربانۍ عاطفې ته ځواب وويل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډيره اړتيا لري. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړيږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه يې کرکه وي بې له دې چې ځان ته به بله ملګرې پيدا کوي او د شهوت غريزه به ورباندې سړوي، ښځه به بيا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د همدي کورنۍ ناروغي د ټولنې نورو وګړو ته سرايت کوي او ټولنه به په فساد اخته کیږي، نو ددې قاعدې له مخې چې: لـه دوو زيانونو څخه کم او خفيف زيان غوره کیږي، اسلام طلاق رواکړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغيب ورکوي

اسلام د ستونزو با وجود هم میړه او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې لـه صبراو زغم څخه کار واخلي، نارينه يې هڅولي چې د ښځو په طبائعو دې صبر وکـړي او د زوجيت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالیﷻ فرمايي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښېږئ، نـو کېدای شي چې تاسې به يو شی نه خوښوئ، خو اللهﷻ به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ايښې وي».

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغيب کړې چې له میړه سره په ژوند کولو کې د صبر او زغم څخه کار واخلي، په آسانۍ دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورنۍ جوړښت ته يې زيان ورسيږي، په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» "کومه ښـځه چې بې موجبه له میړه څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بوی حرام دی".

د طلاق حُکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتيا لپاره روا شوی دی چې لـه املـه يـې د ښځې او میړه تر منځ بېلتون راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکی به زوج وي، يعنې په صحيح نکاح به دښځې خاوند وي.

۲. طلاق ورکوونکی به بالغ وي، نو د هلك طلاق نه واقع کیږي.

۳. طلاق ورکوونکی به عاقل وي، نو د لېوني طلاق نه صحيح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. طلاق به په داسې الفاظو ورکوي چې صراحتاً یا کنایتاً وربانديې دلالت وکړي

٥. د کنايي الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نيت لري.

فعاليت

زده کوونکي دې ووايي چې ددوی په سيمو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورايه د طلاق معنا ورکوي؟

پوښتني

١. طلاق تعريف کړئ.

٢. د طلاق د مشروعيت حکمت بيان کړئ.

٣. اسلام مېړه صبر او زغم ته رابولي دليل يې بيان کړئ.

٤. د طلاق حکم څه دی؟

٥. د طلاق شرطونه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو به د سنت مطابق دا غوره ګڼل چې ښځې ته له يوه څخه زيات طلاق ورنه کړي (په يو ځل بايد درې طلاقه ورنکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه اوعدت به يې تېريده.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو وېشل شوی چې په لاندې توګه بيانيږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنايه.

۱. **صريح:** هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلوميږي، په عرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې ښځې ته ووايي: ته طلاقه، يا ته په ما حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره بې له نيت کولو طلاق واقع کېږي، نو که ښځې ته وويل شي چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طلاق نه و، دده دغې دعوې ته اعتبار نه ورکول کيږي.

۲- **کنايه:** په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هم د بل شي معنا ولري، خو خلك يې د صريح طلاق په معنا نه پېژني، لکه چې ووايي: له خپلې پلارګنۍ سره دې يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

دکنايي طلاق حکم: د کنايي لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کېږي چې نيت يې د طلاق وي او که يې نيت د طلاق نه وي طلاق نه واقع کيږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډوله دی: سني او بدعي.

۱.**سني طلاق:** سني هغه طلاق دی چې د سنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريښتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وي، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تېر شي او ورڅخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعه کړي او په يوه طهر کې يو په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، دا هم سني طلاق دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. **بدعي طلاق:** هغه طلاق دی چې د سنت طریقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې مېرمنې ته په یو ځل دوه یا درې طلاقه، یا د حیض او یا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي یا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې یې جماع کړې وي، دا طلاق واقع کېږي، خو ورکوونکی یې ګنهګار دی.

دریم– د رجعیت او بینونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. **رجعي طلاق:** هغه دی چې زوج له طلاق څخه وروسته ددې واک او اختیار ولري چې خپله مېرمن راوګرځوي بې له دې چې نوي عقد ته اړتیا پیدا شي، د هغې خوښه وي او یا یې نه وي. دا د لومړی او دویم طلاق له ورکولو وروسته، خو په دې شرط چې د عدت وخت یې لا پاتې وي او که یې د عدت وخت تېر شو، بیا رجعي طلاق په بائن بدلیږي او د مېرمنې خاوند له نوې عقد پرته د هغې د راګرځیدو واک نه لري.

۲. **باین طلاق:** هغه طلاق ته وایي چې په کنایي الفاظو لویدلی وي، لکه چې ورته ووایي ته نوره جلا کړای شوې یې، کورته دې ولاړه شه، یا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نیت ولري، په دې صورت کې یو باین طلاق واقع کیږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړې ښځه بېرته په نکاح کړي.[1]

۳. مغلظ طلاق: هغه طلاق ته وایي چې په درې طلاقه سره خپله مېرمن طلاقه کړي، په دې صورت کې خاوند نه شي کولای چې طلاقه کړې مېرمن ځان ته راوګرځوي، خو هلته یې په نکاح کولای شي چې دا مېرمن له بل چا سره په صحیحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره یو ځای شي، بیایې یا طلاقه کړي او یا ورڅخه مړ شي او عدت یې هم تېر شي، نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوې نکاح ورسره وکړي.

فعالیت: زده کوونکې دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

پوښتنې

۱. طلاق د لفظ له مخې په څو ډوله دی؟ بیان یې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له مخې په څو ډوله دی؟ شرحه یې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعیت او بینونت له مخې په ګوته کړئ.

---

۱ – العناية شرح الهداية – (٥ / ٢٧٢).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفريق ډولونه (١)

له طلاق څخه علاوه د ښځې او خاوند تر منځ د خلع، لعان، ايلاء، او ظهار پـه ذريعـه هـم بيلتون را منځ ته کيږي، غواړو پـه دې لوسـت کـې پـه همـدې موضـوعاتو خبـرې وکـړو.

١. خلع

کله کله د مېرمنې او خاوند تر منځ ژوند تريخ او ستونزمن شي، مېرمن کولای شـي د څـه مال په عوض کې خپل خاوند په خلع کولو قانع او ځان ورڅخه جلا کړي.

د خلع تعريف

خلع په لغت کې: لېرې کولو ته وايي.

د فقهاوو په اصطلاح کې: له ښځې څخه د هغې د مال په عوض کې د خلع په لفظ سـره د نکاح د واک ختمولو ته ويل کيږي[١]

د خلع مشروعيت

کله کله د طبيعي، اخلاقي، ديني او صحي سببونو له امله د مېـرمن او خاونـد تـرمنځ ژونـد ستونزمن شي چې په نتيجه کـې مېـرمن، نـور نـه غـواړي چـې د خپـل خاونـد سـره ژونـد وکړي. د همدې اړتيا له مخې اسلامي شريعت خلع روا کړې، څو د مالل پـه عـوض کـې وکړای شي ځان له دې حرج او تکليف څخه خلاص کـړي، تـر څـو د الله ﷻ د حـدودو څخه د تېري او د خاوند د اطاعت په مخالفت کې ونه لوېږي.

دخلع د مشروعيت دليل

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقرة: ٢٢٩]

" نو که تاسې ته دا وېره وي چې هغوی دواړه به د الله ﷻ پر حدودو ټينګ پاتې نشي، نـو د هغو دواړو په منځ کې ددې خبرې باك نـشته چـې مېـرمن خپـل مېـړه تـه يـو څـه بـدل ورکړي (او ځان ورڅخه بېل کړي.) "

نبوي حديث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د حضرت ثابت بن قيس الانصاري رضي الله عنه مېرمن (**جميلة** بنت أبـي بـن سـلول) رسـول الله ﷺ تـه راغلـه ويـې ويل: اې د الله رسوله ! زه د ثابت بن قيس په دين او اخلاقو نيوکه نه لـرم، خـو نـه غـواړم

---

١ - العناية شرح الهداية - (٥ / ٤٦٥).

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د تریخ ژوند له امله په ناروا کار او د کفر په اسبابو کې ولویږم، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: (ته غواړې چې خپل باغ بېرته ورکړې) هغې وویل: هو، نو ده ته یې باغ بېرته ورکړه او رسول الله ﷺ ثابت رضی الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو یې پرېښوده.[۱]

د خلع حکم

د خلع په تر سره کیدلو باین طلاق واقع کیږي او په ښځې د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپیر

طلاق د سړي له لوري ورکول کیږي او خلع د مېرمنې له خوا د یوه څه مال په ورکولو غوښتل کیږي. کله چې د دواړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کیږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

بې سببه د خلع د غوښتنې کراهیت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په یوه حدیث کې له رسول الله ﷺ څخه روایت شوی چې فرمايي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ»[۲] "هره ښځه چې له اړتیا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به یې تر سپږمو نه شي".

او په بل حدیث کې فرمايي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[۳] "هره ښځه چې له شدیدې اړتیا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

- که چیرې جفا، نافرماني او بده کړنه د خاوند له خوا وي، نو سړي ته دا مکروه ده چې له مېرمنې څخه بدل واخلي، خو که نافرماني د مېرمنې له خوا وي بیا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخیستل روا دي.
- هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړېدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کېدای شي.

---

۱ – السنن الکبری للبیهقي.

۲ – مسند الصحابة في الکتب الستة.

۳ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

● خلع د زوج له موافقې پرته صحت نه پیدا کوي، ځکه طلاق ورکول د سړي حق دی، نو که خاوند یې ونه مني خلع نه واقع کیږي.

۲- لعان

د لعان تعریف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخیستل شوی چې لیرې کولو ته وایي.

په شرعي اصطلاح کې: د مېرمنې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وایي چې د زنا د شهادت په څېر د څلورو شاهدانو ځای نیسي، سړی په دې ډول شاهدي ورکولو سره د قذف له حد څخه خلاصیږي او قسمونه یې د څلورو شاهدانو حکم پیدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدي ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوي او له حد څخه ژغورل کیږي.

د لعان مشروعیت

د لعان مشروعیت په قرآن کریم ثابت دی، الله تعالیﷻ فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۞ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ۶ – ۹]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندې تور لګوي او له هغو سره په خپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي، نو له هغو نه د یوه تن شاهدي (دا ده چې هغه) څلور ځله په اللهﷻ باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووایي چې هغه (په خپل تور ویلو کې) رېښتونی دی او پنځم ځل ووایي چې پر هغه باندې دې د اللهﷻ لعنت وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنیوی په دی ډول سره کېدای شي چې هغه څلور ځله په اللهﷻ باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووایي چې دغه سړی (په خپل تور ویلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووایي چې پر هغې باندې دې د اللهﷻ غضب وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) رېښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ د انصارو د یوه سړي او دده د ښځې تر منځ لعان تر سره کړ او دوی یې سره جلا کړل.[۱]

د لعان د مشروعیت حکمت

لعان ددې لپاره روا شوی دی چې د تور لګولو په صورت کې سړیو ته د خپل حریم څخه د دفاع وروستۍ لاره جوړه شي، خو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

---

۱ – صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صورت کې د وروستی وسیلې په توګه له خپلو مؤکدو ګواهیو څخه کار واخلي او مېرمنې ته دده د حریم د پایمالولو سزا ورکړي. خو څرنګه چې د اسلامي شریعت بنسټ په عدل ایښودل شوی، ښځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د لیرې کولو حق ورکړ شوی، څو په خپلو مؤکدو ګواهیو دا عذاب او پیغور له ځان څخه لیرې کړي.

د لعان کیفیت

کله چې خاوند خپله مېرمن په زنا تورنه کړي او یا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صریح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دلیل هم ونه لري، ښځه دده تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی تر منځ د لعان پرېکړه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کریم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وایي، له دې څخه وروسته قاضي ښځه او خاوند سره جلا کوي چې بیا دا مېرمن په دې سړي باندې حرامیږي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدۍ په ویلو د مېرمن او خاوند تر منځ جلا کیدل واجبیږي، قاضي به د دوی د جلا والي حکم کوي، په دې سره باین طلاق واقع کیږي او له مېرمنې سره جماع او د جماع دواعي حرام ګرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

پوښتنې

١. خلع تعریف کړئ.
٢. د خلع د مشروعیت حکمت څه دی؟
٣. د خلع د مشروعیت دلیل څه دی؟
٤. د خلع حکم څه دی؟
٥. آیا د خلع او طلاق توپیر شته؟
٦. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
٧. لعان تعریف کړئ.
٨. د لعان د مشروعیت حکمت او دلیل روښانه کړئ.
٩. د لعان کیفیت څه دی؟ بیان یې کړئ.
١٠. د لعان حکم وښیئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفريق پاتې ډولونه (۲)

۳- ايلاء

ايلاء په لغت کې: قسم ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکيد سره داسې قسم کولو ته وايي چې خپلې منکوحې ته به تر څلورو مياشتو يا له هغه زيات وخت پورې نه ورنږدې کېږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ايلاء کفاره:

کله چې خاوند د څلورو مياشتو څخه مخکې خپلې مېرمنې ته رجوع وکړي کفاره پرې لازمېږي، دغه کفاره د قسم کفاره ده.

د ايلاء مشروعيت

د ايلاء مشروعيت د الله تعالیﷻ په دې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ وَإِنْ عَزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ۲۲۶ – ۲۲۷]

"کوم خلک چې له خپلو مېرمنو سره د نا اړوندی لوړې کوي، هغوی ته څلور مياشتې وخت دی، که يې ورته رجوع وکړه، نو الله ښښونکی او رحيم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي، نو ودې پوهېږي چې اللهﷻ هر څه اوري او په هر څه پوهېږي."

په حنفي مذهب کې ايلا مکروه تحريمي ده؟

د جاهليت په زمانه کې به عربو د خپلو ښځو د ځورولو لپاره د اکار کاوه چې تر يوه کاله يا له يوه کال څخه زيات هغه به خپلو ښځو ته نه ورنږدې کېدل، اسلامي شريعت ايلاء داسې قسم وګرځاوه چې په څلورو مياشتو کې بايد پای ته ورسېږي، قسم کوونکی په دې کې مخير دی چې قسم مات کړي او خپلې مېرمنې ته رجوع کوي او يا په قسم وفا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او ښځه له ځان څخه بيلوي، نو که يې بېرته رجوع وکړه د قسم کفاره بـه ورکـوي او که نه نو مېرمن يې ورباندې د وخت په پوره کېدو سره په باين طلاق طلاقيږي.

د ايلاء حکم

که چيرې څلور مياشتې تېرې شي، نو مېرمنې يې په باين طلاق ورباندې طلاقيږي، که يـې خپلې مېرمنې ته رجوع وکړه اوقسم يې مات کړ، نو د قسم کفاره به ورکوي.

۴- ظهار

د ظهار تعريف: د خاوند لخوا د خپلې مېرمنې تشبيه کولو ته وايي، له داسې مېرمنـې سـره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووايي ته په مـا لکـه زمـا مـور داسـې يې، يا ته په ما لکه زما د مور د شا په څېر يې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دی او ظهار کوونکی ورباندې گناهگاريږي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۲] "له تاسې نه چې کوم کسان لـه خپلـو ښځونه ظهار کوي (مور ورته وايي)، د دوی مېرمنې د دوی ميندې نه دي، د هغو ميندې، خو همغه دي چې هغوی يې زيږولي دي. دوی يـوه ډيـره نـاوړه او درواغ خبـره کـوي او حقيقت دادی چې اللهﷻ ډېر معافي کوونکی او ښنونکی دی."

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او يا د جماع مقدمات لکه مسه کـول ښکلول تر هغو حراميږي، څو چې کفاره ورنکړي.

د ظهار کفاره

د کفارې په نيت د يوې رقبې (غلام) آزادول او که يې نه درلوده بيا، نو ددوو پرلـه پسـې مياشتو روژه نيول دي او که د روژو د نيولو قدرت نـه و، بيـا شـپيتو مـسکينانو تـه پـه مـړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګېډه خواړه ورکول، یا د خوړو قیمت ورکول دي چې سهار او ببګا وربانـدې ځـان مـوړ کړای شي. الله تعالی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۞ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

[المجادلة: ٢ – ٣]

"کوم کسان چې له خپلو مېرمنو نه ظهار وکړي بیا له خپلې هغې خبرې نـه راواوړي چې کړې يې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه يوبل تـه لاس ور وړي، يـو غـلام آزادول بـه وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصیحت کېږي او تاسې چې څه کوئ الله ﷻ ترېنـه ښـه خبر دی او څوک چې غـلام ونـه مـومي هغـه دې دوه میاشتې پرلـه پسې روژه ونيسي. مخکې له دې نه چې دواړه يوبل ته لاس ورووړي او څـوک چې پـه دې هـم قادرنـه وي هغه دې شپیتو مسکینانوته خواړه ورکړي د (کفارې) دغه حکم د دې لپاره درکول کېږي چې تاسې پر الله ﷻ او د هغه پر پیغمبر ﷺ ایمـان راوړئ. دا د الله ﷻ ټـاکلي حـدود دي او دکافرانو لپاره دردناکه سزا ده".

پوښتنې

١. ایلاء لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
٢. د ایلاء د مشروعیت دلیل څه دی؟
٣. د ایلاء حکم بیان کړئ.
٤. ظهار تعریف کړئ.
٥. د ظهار حکم له دلیل سره بیان کړئ.
٦. د ظهار کفاره څه ده؟ تفصیل ورکړئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library